COLECȚIE COORDONAT[illegible]G D A N – AL EX A N D R U STĂNESCU

Anansi
CONTEMPORAN

COLECȚIE COORDONATĂ DE BOGDAN-ALEXANDRU STĂNESCU

JOAN

DIDION

Nopţi albastre

Traducere din limba engleză şi note de loana Văcărescu

editori:
EDITURA PANDORA
Magdalena Mărculescu Silviu Dragomir

FONDATOR:
Ion Mărculescu, 1994

DIRECTOR EDITORIAL:
Bogdan-Alexandru Stănescu

REDACTOR: Alexandra Fusoi

DESIGN:
Andrei Gamarţ

DIRECTOR PRODUCŢIE:
Cristian Claudiu Coban

DTP:
Mirela Voicu

Conţinutul acestei lucrări electronice este protejat prin copyright (drepturi de autor), iar cartea este destinată exclusiv utilizării ei în scop privat pe dispozitivul de citire pe care a fost descărcată. Orice altă utilizare, incluzând împrumutul sau schimbul, reproducerea integrală sau parţială, multiplicarea, închirierea, punerea la dispoziţia publică, inclusiv prin internet sau prin reţele de calculatoare, stocarea permanentă sau temporară pe dispozitive sau sisteme cu posibilitatea recuperării informaţiei, altele decât cele pe care a fost descărcată, revânzarea sub orice formă sau prin orice mijloc, fără consinţământul editorului, sunt interzise.
Dreptul de folosinţă al lucrării nu este transferabil.
Drepturile de autor pentru versiunea electronică în formatele existente ale acestei lucrări aparţin persoanei juridice Pandora Publishing SRL.

Titlul original: *Blue Nights* Autor: Joan Didion

Copyright © 2011 by Joan Didion All rights reserved.
Copyright © Pandora M, 2021 pentru prezenta ediţie

O.P. 16, Ghişeul 1, C.P. 0490, Bucureşti Tel.: +4 021 300 60 90;
Fax: +4 0372 23 20 20 www.pandoram.ro

ISBN (print): 978-606-978-361-0 ISBN (PDF): 978-606-978-379-5

Pandora M face parte din Crupul Editorial TREI

Cartea aceasta este pentru Quintana

2

La unele latitudini de pe glob este o perioadă, un pic înaintea solstiţiului de vară şi un pic după acesta, câteva săptămâni în total, când amurgurile sunt lungi şi albastre. Perioada asta a nopţilor albastre nu există în California subtropicală, unde am trăit mare parte din anii despre care voi scrie aici şi unde lumina zilei piere brusc, topindu-se în vâlvătaia apusului, dar există la New York, unde locuiesc acum. Se simte pentru prima oară pe la sfârşitul lui aprilie şi începutul lui mai, ca o schimbare subtilă a anotimpului, nu e chiar o încăl-zire – de fapt, nu e deloc o încălzire —> dar vara pare, dintr-odată, mai aproape, o posibilitate, chiar o promisiune. Treci prin faţa unei vitrine, te îndrepţi spre Central

Park si te trezeşti că înoţi în albastru: însăsi lumina care

>>>>

te înconjoară este albastră şi, în decurs de vreo oră, albastrul acesta devine tot mai adânc, tot mai intens pe măsură ce se întunecă şi apoi se estompează, ajungând în cele din urmă aproape de nuanţa albăstruie a vitrali-

ilor de la Chartres într-o zi cu soare sau de a radiaţiilor

Cerenkov emanate de barele de combustibil în bazinele reactoarelor nucleare. Francezii numesc

acest moment al zilei l'heure bleue – ora albastră. Englezii îi spun the gloaming – asfinţitul. Din cuvântul ăsta parcă se nasc altele, şi altele – asfinţit, amurg, crepuscul, apus –, purtând în consoanele lor imagini ale caselor cărora li se trag obloanele, ale grădinilor peste care se lasă întuneri-cul, ale râurilor care şopotesc printre umbre, mărginite de malurile îmbrăcate în iarbă verde. Când nopţile sunt albastre, ai sentimentul că ziua nu se va sfârşi niciodată. Când se apropie sfârşitul nopţilor albastre (şi se va apropia, vor lua sfârşit), simţi un fior rece, o teamă de boală, în clipa în care îţi dai seama pentru prima dată: lumina albastră dispare, zilele sunt tot mai scurte, a trecut vara. Cartea aceasta se numeşte Nopţi albastre fiindcă atunci când am început s-o scriu gândurile îmi alunecau tot mai mult spre boală, spre finalul promisiunii, spre zilele tot mai scurte, spre ineluctabilitatea dispariţiei, spre lumina care piere. Nopţile albastre sunt opusulpieirii luminii,

dar sunt si avertismentul dinaintea ei.

26 iulie 2010.

Astăzi ar fi fost aniversarea nuntii ei.

Acum şapte ani, am scos ghirlandele hawaiiene

de flori din cutiile în care le adusese florarul si am

scuturat apa de pe ele direct pe iarba din faţa catedralei St. John the Divine, de pe Amsterdam Avenue. Păunul alb şi-a deschis trena. A răsunat orga. Ea şi-a prins flori de iasomie de Madagascar în coada împletită ce-i

atârna, grea, pe spate. Şi-a aşezat pe cap voalul din tul şi florile de iasomie s-au desprins din coadă şi au căzut. Prin tulul voalului se vedea floarea de plu- meria pe care o avea tatuată pe umăr. „Să-i dăm drumul”, a şoptit. Fetiţele îmbrăcate în rochii pastelate, cu ghirlande de flori la gât, au zburdat printre strane şi au mers în spatele ei chiar până la altarul înalt. După ce au fost rostite toate cuvintele, fetitele au urmat-o dincolo de uşile de la ieşire, au ocolit împreună păunii (cei doi păuni cu irizaţii verzi-albastre, păunul alb), şi s-au îndreptat spre casa de oaspeţi a catedralei. Acolo ne aşteptau sandviciuri cu castravete şi cu năsturel, un tort de culoarea piersicii de la Payard şi şampanie roze.

Toate alese de ea.

Alegeri sentimentale, lucruri pe care şi le amintea cu nostalgie.

Si eu mi le aminteam.

j

Când a spus că vrea sandviciuri cu castravete şi

cu năsturel la nuntă, mi-am adus aminte cum aşeza

7 >

platourile cu sandviciuri cu castravete şi cu

năsturel pe mesele pe care le întinsesem lângă piscină la prânz, în ziua în care a împlinit şaisprezece ani. Când a spus că vrea la nuntă ghirlande hawaiiene, în loc de buchete de flori, mi-am adus aminte când avea trei sau patru sau cinci ani şi a coborât din avion pe Bradley Field, în Hartford, purtând la gât ghirlanda pe care o primise la plecarea de pe aeroportul din Honolulu, cu o seară înainte. În dimineaţa aceea erau minus 6 grade Celsius în Connecticut şi ea nu avea geacă (nu pornise la drum cu geacă atunci când plecaserăm din Los Angeles spre Honolulu, nu ne aşteptaserăm să pornim apoi spre Hartford), însă nu o deranjase deloc. Copiii care au ghirlande hawaiiene nu pot să poarte geci, mi-a explicat.

Alegeri sentimentale.

în ziua nunţii, i-au fost respectate toate alegerile sentimentale, cu excepţia uneia: îşi dorise ca fetiţele să intre desculţe în catedrală (ca un omagiu adus vieţii în

Malibu; stătea mereu desculţă când locuiam în Malibu, era întotdeauna plină de aşchii de la duşumeaua de sequoia de pe terasă, aşchii de pe terasă şi gudron de pe plajă, iar printre ele, iod pentru zgârieturile de la cuiele de pe trepte), dar cele mici aveau pantofi noi şi ţineau morţiş să-i poarte.

DL ŞI DNA JOHN GREGORY DUNNE
SUNT ONORAŢI SĂ VĂ INVITE
>
LA CĂSĂTORIA FIICEI LOR, QUINTANA ROO,
CU
DL GERALD BRIAN MICHAEL SÂMBĂTĂ, 26
IULIE LA ORA 14

Iasomia de Madagascar.
Altă alegere sentimentală?
Îsi amintea de iasomie?
>
De asta a vrut-o, de asta şi-a prins-o în coada împletită?

în curtea casei din Brentwood Park în care am locuit între 1978 şi 1988, o casă atât de categoric convenţională (cu două etaje, construită în jurul holului principal, cu obloane la ferestre şi cu câte un salon adiacent fiecărui dormitor), încât părea aproape

nelalocul ei în peisajul acela („casa lor suburbană din Brentwood”, aşa vorbea despre ea atunci când am cumpărat-o, avea doisprezece ani şi voia să sublinieze că nu fusese decizia ei, preferinţa ei, o copilă care revendica distanţa de care îşi imaginează toţi copiii că au nevoie), aveam o iasomie de Madagascar chiar lângă uşile terasei. Simţeam atingerea florilor cerate când ieşeam în grădină. Dincolo de uşile acelea mai erau tufe de lavandă şi mentă, o încâlceală de mentă, care crescuse luxuriant datorită unui robinet care picura. Ne-am mutat în casa aceea în vara în care ea urma să înceapă clasa a şaptea la ceea ce la vremea respectivă încă se numea Şcoala pentru fete Westlake, din Holmby Hills. Parcă ieri a fost. Ne-am mutat de acolo în anul când a absolvit facultatea, la Barnard. Şi asta parcă a fost ieri. Iasomia de Madagascar şi menta dispăruseră deja, ucise când omul căruia îi vindeam casa a insistat să scăpăm de termite, acoperind totul cu un cort şi pompând înăuntru Vikane şi cloropicrină. Când ne-a făcut oferta pentru casă, prin intermediul agenţilor imobiliari, ne-a spus că vrea s-o cumpere pentru că e un loc

minunat, îşi şi imagina cum o să facă acolo nunta fiicei lui. Asta se întâmpla cu câteva săptămâni înainte să ne ceară să dăm cu Vikane, care a ucis iasomia, a ucis menta şi a ucis şi magnolia roz pe care o vedea de la geamul salonului ei fetiţa noastră de doisprezece ani, care până atunci privise cu atâta răceală casa suburbană din Brentwood. Eram destul de sigură că termitele aveau să se întoarcă. Eram la fel de sigură însă că magnolia roz nu avea să-şi mai revină.

Am vândut casa si ne-am mutat la New York.

Unde eu mai locuisem, de fapt, de când aveam douăzeci şi unu de ani, tocmai terminasem facultatea, secţia de engleză la Berkeley, şi începusem să lucrez la *Vogue* (o tranziţie atât de profund nefirească, încât atunci când cineva de la Conde Nast, de la Resurse Umane, m-a întrebat ce limbi vorbeam fluent, nu m-a dus capul să spun decât engleza medie[I]), până la douăzeci şi nouă de ani, când eram proaspăt căsătorită.

Unde am locuit din nou, după 1988.

I Sintagmă utilizată de lingvişti pentru a desemna diverse forme ale limbii engleze folosite între invazia normandă şi Evul Mediu Târziu.

Atunci, de ce spun că am locuit în California mare parte din perioada asta?

De ce m-am simtit ca o trădătoare atunci când
mi-am schimbat permisul de conducere din California
cu unul emis de statul New York? Nu era o tranzacţie
cât se poate de cinstită? Vine ziua ta de naştere, trebuie să-ţi reînnoieşti permisul, ce contează unde îl reînnoieşti? Ce contează că ai avut un singur număr pe permis de când ţi-a fost emis pentru prima oară, la cincisprezece ani şi jumătate, de statul California? Nu fusese dintotdeauna o greşeală pe acel permis de conducere, oricum? O greşeală despre care ştiai? Nu scria pe permisul acela că ai 1,57 metri? Când tu ştiai foarte bine că ai, în cel mai bun caz (înălţimea maximă, cea mai
mare înălţime dintotdeauna, înălţimea avută înainte să
dai înapoi cu un centimetru din cauza bătrâneţii), când ştiai perfect că ai, în cel mai bun caz, 1,56 metri?

De ce mi-am făcut atâtea gânduri pentru

un permis de conducere?

Care a fost problema?

Renunţarea la permisul de California însemna că nu mai puteam avea niciodată cincisprezece ani şi jumătate?

Chiar voiam să mai fiu atât de tânără?

Sau toată treaba cu permisul era doar un caz de „aparentă disproporţie a evenimentului declanşator”?

Am scris „aparentă disproporţie a evenimentului declanşator” între ghilimele fiindcă exprimarea nu-mi aparţine.

A folosit-o Karl Menninger în *Man Against Him- self;* descriind tendinţa de a reacţiona exagerat în faţa unor situaţii care pot părea banale, chiar previzibile: o înclinaţie, ne spune dr. Menninger, adesea întâlnită în rândul sinucigaşilor. Povesteşte despre o tânără care suferă de depresie şi se sinucide după ce se tunde. Scrie despre un bărbat care se sinucide pentru că este sfătuit să se lase de golf, despre copilul care se sinucide fiindcă i-a murit canarul, despre femeia care se sinucide fiindcă pierde două trenuri.

Atentie: nu unul, ci *două* trenuri.

Gânditi-vă la asta.

>

Gânditi-vă în ce situatie ieşită din comun trebuie să se fi aflat femeia aceea ca să se fi sinucis.

„în aceste contexte”, ne explică dr. Menninger, „părul, golful şi canarul au avut o valoare exagerată, aşa încât atunci când au fost pierdute, sau când a existat doar ameninţarea de a fi pierdute, spaima declanşată de ruperea acestor legături emoţionale a fost fatală”.

Da, cu siguranţă, absolut de acord.

„Părului, golfului şi canarului” li s-a atribuit o valoare exagerată (precum şi, putem presupune, celui de-al doilea dintre acele trenuri pierdute), dar de ce? Dr. Menninger pune şi el întrebarea asta, însă doar retoric: „Dar de ce există asemenea exagerări disproporţionate şi evaluări incorecte?” Oare şi-a închipuit că a oferit un răspuns doar punând întrebarea? Oare a crezut că tot ce are de făcut este să formuleze întrebarea, ca apoi să se retragă într-un nor de noţiuni teoretice de psihanaliză? Chiar aş fi putut considera schimbarea permisului de conducere, schimbarea emitentului din California în New York, o experienţă care

implica „ruperea unor legături emoţionale”?

Chiar am privit-o ca pe o pierdere?

Chiar am privit-o ca pe o despărţire?

Si încă un lucru, înainte de a încheia subiectul „ruperii unor legături emoţionale”:

Ultima oară când am văzut casa din Brentwood Park înainte de a-şi schimba proprietarii, am stat în uşă şi am privit camionul de mutare Allied cu trei niveluri ieşind de pe alee şi pornind pe Marlboro Street: tot ce aveam pe lumea asta, inclusiv un Volvo break, era înghesuit înăuntru şi se afla pe drum spre New York. Când n-am mai zărit camionul, am trecut prin casa pustie, am ieşit pe terasă – un moment de rămas-bun care a fost mai puţin duios decât am fi dorit, căci încă se mai simţea duhoarea de Vikane prin încăperi, iar în locul unde fuseseră magnolia roz şi iasomia de Madagascar rămăseseră frunze uscate, moarte. Am simtit mirosul de Vikane si în New York, în flecare cutie despachetată. Data următoare când am ajuns în Los Angeles şi am trecut cu maşina prin faţa casei, dispăruse, fusese

dărâmată, iar un an sau doi mai târziu a fost înlocuită cu o casă doar un pic mai mare (o cameră adăugată deasupra garajului, unul sau doi metri în plus la o bucătărie deja suficient de mare încât să încapă un pian de concert pătrat Chickering, care de cele mai multe ori trecea neobservat), însă căreia îi lipsea, din punctul meu de vedere, convenţionalitatea fermă a casei originale. Câţiva ani mai târziu, m-am întâlnit într-o librărie din Washington cu fiica a cărei nuntă cumpărătorul ne spusese că şi-o putea imagina în grădina casei. învăţa undeva în Washington (la Georgetown? la George Washington?), iar eu eram acolo pentru un eveniment la librăria Politics and Prose. A venit şi s-a prezentat. Am copilărit în casa dumneavoastră, mi-a zis. Nu chiar, m-am abţinut să-i răspund.

John spunea mereu că ne-am mutat „înapoi” în New York.

Eu, nu. Niciodată.

Brentwood Park fusese atunci, New Yorkul era acum.

Brentwood Park cel de dinainte de Vikane fusese o vreme, o perioadă, un deceniu în timpul căruia totul părea să se lege.

Casa noastră suburbană din Brentwood.

Exact asta era. Foarte bine a zis.

Avuseserăm maşini, piscină, grădină.

Avuseserăm crini africani, mici explozii de albastru intens ce pluteau pe nişte tulpini lungi, suple.

Avuseserăm un soi de floarea-miresei, nişte norişori din flori minuscule, albe, care se vedeau bine numai când se lăsa înserarea.

Avuseserăm tapet cu model floral, pânzeturi cu imprimeuri orientale.

Avuseserăm un ciobănesc de Flandra[1], veşnic nemişcat, veşnic de pază pe casa scării, cu un ochi deschis. Timpul trece.

Memoria slăbeşte, memoria se adaptează, memoria se conformează lucrurilor pe care credem că ni le amintim.

Chiar si amintirea iasomiei din coada ei, chiar si amintirea tatuajului cu plumeria, care i se vedea prin voal.

Este înfiorător să ajungi să mori jură copii.

---

1 În cazul acesta, o statuetă care înfăţişează un câine ciobănesc de Flandra.
Moda anilor respectivi era ca aceste statuete să fie din marmură sau bronz.

Napoleon Bonaparte a zis asta.

Ce durere mai sfâşietoare pot trăi oamenii decât aceea de a-şi vedea copiii murind? Euripide a zis asta.

Când vorbim despre moarte, vorbim despre copiii noştri.

Eu am zis asta.

Mă gândesc acum la ziua aceea din iulie 2003 de la St. John the Divine şi mă uluieşte cât de tineri păream John şi cu mine, cât de bine arătam.

în realitate, niciunul dintre noi nu era cu adevărat bine: în primăvara şi vara aceea, John trecuse prin mai multe intervenţii chirurgicale la inimă, cea mai recentă fiind pentru introducerea unui pacemaker, a cărui eficacitate încă era îndoielnică; cu trei săptămâni înainte de nuntă, eu leşinasem pe stradă, iar apoi petrecusem câteva nopţi la secţia de terapie intensivă a spitalului Columbia Presbyterian, primind transfuzii în urma unei hemoragii gastrointestinale inexplicabile. „Trebuie doar să înghiţiţi o cameră de filmat micuţă", îmi spuseseră la terapie intensivă,

când încercau să-si dea seama ce declanşase

hemora-

> >

gia. Ţin minte că mă împotrivisem: cum nu reuşisem toată viaţa să înghit o aspirină fără s-o rup în două, părea improbabil că voi putea să înghit o cameră de filmat.

„Sigur că puteţi, e o cameră *micuţă*.”

O pauză. Fiindcă nu mersese când mă luaseră repede, încercaseră cealaltă variantă, să mă ia cu bini- sorul: „Zău că e o cameră *tare* micuţă”.

j ”)

în cele din urmă izbutisem să înghit camera tare micuţă, iar camera tare micuţă transmisese imaginile dorite, care nu scoseseră la iveală cauza sângerării, dar demonstraseră dincolo de orice îndoială că, dacă este sedat zdravăn, oricine poate înghiţi o cameră tare micuţă. Cumva similar, ca o altă utilizare nu din cale-afară de eficientă a medicinei high-tech, John putea să ţină un telefon lângă inimă, să sune la un număr de telefon şi să primească o interpretare a datelor înregistrate de pacemaker, ceea ce demonstra, mi s-a explicat, că în clipa în care suna la numărul acela (deşi nu neapărat şi înainte, şi după), aparatul funcţiona.

Medicina, am avut între timp ocazia să constat de multe ori, rămâne o artă imperfectă.

Cu toate astea, totul părea în regulă în clipa în care scuturam apa de pe ghirlandele de flori pe gazonul din faţa bisericii St. John the Divine la 26 iulie 2003. V-aţi fi dat seama, dacă aţi fi trecut pe Amsterdam Avenue în ziua aceea şi ne-aţi fi văzut grupul de nuntaşi, cât de îngrozitor de nepregătită era mama miresei să accepte ceea ce avea să se întâmple până la finalul anului? Ca tatăl miresei să moară la propria masă din sufragerie? Ca mireasa însăşi să fie în comă indusă, respirând cu ajutorul unor aparate, doctorii de la terapie intensivă nesperând ca ea să supravieţuiască măcar o noapte? Prima dintr-o cascadă de crize medicale ce avea să se încheie douăzeci de luni mai târziu, cu moartea ei?

Douăzeci de luni din care avea să fie suficient de puternică încât să se ţină singură pe picioare o lună, poate, cu totul?

Douăzeci de luni în care avea să petreacă săptămâni în şir la terapie intensivă, în patru spitale diferite?

în toate acele secţii de terapie intensivă erau aceleaşi paravane despărţitoare alb-albastre. în toate acele secţii de terapie intensivă erau aceleaşi sunete, acelaşi gâlgâit prin tuburile de plastic, acelaşi clipocit al picăturilor din perfuzii, acelaşi horcăit, aceleaşi alarme. în toate acele secţii de terapie intensivă erau aceleaşi reguli pentru prevenirea suprainfectării, purtarea halatelor duble, a cipicilor din hârtie, a capişoanelor chirurgicale, a măştii, a mănuşilor care se trăgeau greu pe mâini şi care lăsau în urmă o iritaţie roşie, sângerândă. în toate acele secţii de terapie intensivă se fugea la fel pe holuri când se anunţa un cod de urgenţă, tălpile loveau la fel podeaua, cărucioarele cu defibrilatoare huruiau la fel.

N-ar fi trebuit să i se întâmple ei aşa ceva, ţin minte că mi-am spus – indignată, ca şi cum nouă ni s-ar fi promis o dispensă specială – în a treia dintre acele secţii de terapie intensivă.

Când a ajuns în cea de-a patra, deja nu mai invocam acea dispensă specială.

Când vorbim despre moarte, vorbim despre copiii
noştri.
>

Am spus lucrul ăsta, dar ce înseamnă?

Bine, sigur că pot să veghez neîncetat, sigur că poţi să veghezi asupra lor, încă o modalitate de a recunoaşte faptul că şi copiii noştri sunt prizonierii norocului, dar, când vorbim despre copiii noştri, ce spunem? Spunem ce a însemnat pentru noi să-i avem? Ce a însemnat pentru noi să nu-i avem? Ce a însemnat să ne desprindem de ei? Vorbim despre enigma angajamentului pe care ni-l luăm, încercând să protejăm ceva imposibil de protejat? Despre întregul puzzle complicat de a fi părinţi?

Timpul trece.

Da, aşa este, e o banalitate, bineînţeles că timpul trece.

Atunci, de ce o spun, de ce am spus-o deja de mai multe ori?

Am tot spus-o aşa cum spun că am trăit cea mai mare parte din viaţă în California?

Am tot spus-o lară să aud ce spun?

E posibil ca eu să o aud mai curând aşa: *Timpul trece, dar nu atât de agresiv încât să observe cineva?.* Sau chiar *Timpul trece, dar nu şi pentru mine*? E posibil să nu fi luat în calcul fie natura general valabilă, fie permanenţa înce-

tinirii, schimbările ireversibile ale minţii şi ale trupului, faptul că te trezeşti într-o dimineaţă de vară mai puţin rezistent decât până atunci şi că până la Crăciun descoperi că puterea de a te mobiliza a dispărut, s-a atrofiat, nu mai există? Faptul că ţi-ai trăit cea mai mare parte din viaţă în California, şi pe urmă te muţi? Felul în care propria conştientizare a acestui timp care trece – a acestei încetiniri permanente, a acestei vigori care dispare – se multiplică, ajunge la metastază, se transformă chiar în viata ta?

Timpul trece.

Este posibil ca eu să nu fi crezut, de fapt?

Oare am crezut că nopţile albastre pot dura la nesfârşit?

Primăvara trecută, în 2009, am primit nişte atenţionări, nişte semnale de alarmă, nişte avertismente clare ale întunericului care se apropia, chiar înainte să fi sosit nopţile albastre.

L 'heure bleue. Amurgul.

Nu mi-a fost clar nici măcar când întunericul a dat primele semne în anul acela.

Primul asemenea semn a fost neaşteptat,

târâitul telefonului la care ţi-ai dori să nu fi răspuns, vestea pe care nimeni nu vrea s-o primească: o persoană de care fusesem apropiată încă de când era doar o copilă, Natasha Richardson, căzuse pe o pârtie de schi de undeva de lângă Québec (vacanţa de primăvară, o excursie cu familia, o pârtie pentru începători, *n-ar fi trebuit să i se întâmple ei aşa ceva)* şi, când şi-a dat seama că nu e chiar în regulă, era deja pe moarte, victima unui hematom epidural, o leziune traumatică a creierului. Era fiica Vanessei Redgrave şi a lui Tony Richardson, unul dintre cei mai buni prieteni ai noştri din Los Angeles. Prima oară când am văzut-o avea, cred, vreo treisprezece sau paisprezece
ani, încă nu se simţea bine în pielea ei, o adolescentă
nesigură pe sine, dar hotărâtă, cu un pic prea mult
machiaj şi cu ciorapi şocant de albi. Venise de la
Londra şi stătea la tatăl ei, în casa de pe Kings Road
din Hollywood, o clădire cu o structură excentrică,

pe vremuri locuinţa Lindei Lovelace, vedeta din *Deep Throat.* Tony cumpărase casa şi apoi o umpluse cu lumină şi papagali şi ogari. Când a sosit Tasha de la Londra, a adus-o la cina cu noi, la La Scala. Cina nu fusese plănuită ca o petrecere pentru ea, dar s-a întâmplat ca în seara aceea să se afle în restaurantul La Scala mulţi oameni pe care îi cunoşteam şi noi, şi el, aşa că tatăl ei a făcut ca toată treaba să pară un festin în cinstea Natashei. A fost încântată. Câţiva ani mai târziu, Quintana a ajuns la aceeaşi vârstă dificilă, iar Tasha, care avea deja şaptesprezece ani, îşi petrecea vara la Le Nid du Duc, satul pe care îl inventase tatăl ei, ca distracţie, fantezia vanitoasă a regizorului, pe dealurile din regiunea Var, deasupra Saint-T ropezului.

Dacă spun că Tasha îşi petrecea vara

aceea la Le Nid du Duc nu reuşesc nici pe departe să descriu situaţia. Adevărul este că, atunci când John şi cu mine am ajuns în Franţa în vara aceea, Tasha conducea deja satul Le Nid du Duc, castelana de şaptesprezece ani care găzduia ceea ce s-a dovedit a fi, în esenţă, o petrecere care a durat o vară întreagă, cu aproximativ treizeci de persoane. Tasha se ocupa de aproviziona-rea celor câteva case care alcătuiau complexul. Tasha gătea şi servea, fără niciun ajutor, trei mese pe zi, pentru vreo treizeci de oameni, precum şi pentru oricine se întâmpla să urce dealul, să bea ceva şi să aştepte să fie întinse mesele lungi de sub lămâiul verde – nu numai că gătea şi servea, dar, cum scria Tony în memoriile lui, *The Long-Distance Runner,* „nu era nici măcar vag descumpănită când afla că aveau să fie douăzeci de guri în plus la prânz”.

Lucrul cel mai uluitor este că, la cei şaptesprezece ani ai săi, Tasha si-a asumat rolul de a le iniţia în tai- nele vieţii de oameni mari nu doar pe surorile ei, Joely şi Katharine, ci şi pe două eleve de clasa a opta din Los Angeles, dintre care una era Quintana, iar

cealaltă era Roxana, fiica lui Kenneth şi a lui Kathleen Tynan, ambele nerăbdătoare să se maturizeze, fiecare dintre ele hotărâtă să se ţină de prostii. Tasha avea grijă în fiecare după-amiază ca Roxana şi Quintana să ajungă în locul potrivit de pe plaja de la Saint-Tropez, iar în vara aceea locul potrivit cel mai la modă era Aqua Club. Tasha se asigura că Roxana şi Quintana erau prezentate aşa cum trebuie puştilor italieni care se ţineau după ele pe plajă, o „prezentare aşa cum trebuie” însemnând pentru Tasha să ia cu toţii masa sub lămâiul de la Le Nid du Duc. Tasha se întorcea de la Aqua Club şi Tasha pregătea un sos *beurre blanc* desăvârşit pentru peştele cumpărat de Tony în dimineaţa aceea şi Tasha le supraveghea pe Quintana şi pe Roxana în timp ce îi fermecau pe tinerii italieni, care erau convinşi că au de-a face nu cu nişte puştoaice de paisprezece ani care până mai deunăzi purtaseră uniformele pastelate ale şcolilor pentru fete Westlake şi Marlborough din Los Angeles, ci cu două nespus de sofisticate studente la UCLA.

Si niciodată, dar absolut niciodată nu am auzit-o

pe Tasha dându-le de gol cu asta sau cu oricare dintre născocirile romantice din vara aceea.

Au contraire.

Tasha ticluia născocelile, Tasha teşea romantismul.

Ultima oară când am văzut-o a fost la câteva seri după ce a căzut pe pârtia pentru începători de lângă Québec, într-un salon al spitalului Lenox Hill din New York, unde era întinsă în pat şi părea gata să se trezească.

Nu avea să se mai trezească.

Fusese adusă cu avionul de la Montreal, în timp ce restul familiei se aduna în New York.

După vizita aceea, la ieşirea din spital am dat peste fotografii care aşteptau să prindă instantaneul perfect cu rudele ei.

I-am ocolit, pe Park Avenue, şi am mers pe jos până acasă.

Prima ei căsătorie, cu producătorul Robert Fox, fusese oficiată în apartamentul meu. Umpluse toate încăperile cu ramuri înflorite de gutui. Florile căzuseră în cele din urmă, dar rămăseseră crengile, uscate şi prăfuite, cu câte o rămurică ruptă, însă tot erau elemente

decorative pentru sufragerie. în seara în care m-am întors de la Lenox Hill, am avut impresia că mi-e apartamentul plin de fotografii cu Tasha şi cu părinţii ei. Tatăl ei la filmările pentru *Graniţa*, cu o cameră Panavision. Tatăl ei la filmare în Spania, cu o geacă roşie din fâş, dându-le indicaţii lui Melanie Griffith şi James Woods într-un proiect HBO la care am lucrat împreună el, John şi cu mine. Mama ei în culisele teatrului Booth de pe West Forty-fifth Street, în anul în care am lucrat împreună la o piesă. Tasha însăşi, stând de vorbă cu John la una dintre mesele lungi pe care le întinsese în aer liber pentru cina nupţială de la ferma ei din Millbrook, când s-a căsătorit a doua oară, de data aceasta cu Liam Neeson.

Organizase nunta aceea la fermă la fel cum organizase şi verile petrecute la Le Nid du Duc.

Se ocupase inclusiv de preot, de slujbă. îi tot spunea preotului „părintele Dan”. Abia când s-a ridicat să înceapă ceremonia mi-am dat seama că „părintele Dan” era Daniel Berrigan, unul dintre fraţii Berrigan, activiştii[l].

l Daniel şi Philip Berrigan – preoţi catolici americani, scriitori şi activişti

Se pare că Daniel Berrigan fusese consultant pentru filmul *Misiunea,* al lui Roland Joffe. Se pare că Liam jucase în *Misiunea.* Cu alte cuvinte, Tasha gândise întregul eveniment ca pe un spectacol de teatru, genul de moment care i-ar fi adus lui Tony cea mai mare bucurie. I-ar fi plăcut mai ales faptul că Tasha a uitat hostiile pentru slujbă şi a rupt câteva baghete, împărţindu-le pe post de hostii, însă Tony murise deja când a avut loc nunta.

Tasha a murit în martie 2009.

N-ar fi trebuit să i se întâmple ei aşa ceva.

Când Natasha a împlinit douăzeci şi unu de ani, Tony a organizat un prânz în onoarea ei, în fosta casă a Lindei Lovelace, pe Kings Road, şi a filmat masa festivă. în film apare John urându-i la mulţi ani. în film apar Quintana, Fiona Lewis şi Tamara Asseyev cântând „Girls Just Want to Have Fun". în film, după prânz, am dezlegat o mulţime de baloane albe şi le-am privit cum se ridicau deasupra dealurilor Hollywood. Acestea sunt versurile din W. H. Auden pe care le-a recitat Tony în după-amiaza aceea, spunând că sunt „cea mai bună urare pentru aniversarea de

---

sociali.

douăzeci şi unu de ani pe care i-o poţi face cuiva”.

Aşadar, îti doresc întâi si-ntâi
Să trăieşti întru teatru; căci
Numai cei ce îndrăgesc închipuirea,
Zărind depărtările-n care îi poartă…

Tasha şi tatăl ei, şi John, şi Quintana şi ogarii, şi papagalii, şi baloanele albe, cu toţii sunt încă acolo, pe film.

Am o copie a filmului de atunci.

Aşadar, îti doresc întâi si-ntâi să trăieşti întru teatru…

Asta ar fi spus tatăl ei la nunta de la Millbrook.

Al doilea astfel de semn, de data asta deloc neas-
teptat, a venit în aprilie 2009.

Pentru că avusesem simptome de nevrită, sau ne- vropatie, sau inflamaţie neurologică (nu se căzuse de acord asupra numelui pe care îl purta), am făcut un RMN, apoi o angiografie prin rezonanţă magnetică. Niciuna dintre investigaţii nu a dezvăluit vreun motiv clar pentru simptomele de până atunci, dar pe

imaginile poligonului arterial cerebral s-a văzut un anevrism de 4,2 pe 3,4 milimetri, ascuns adânc în acel cerc de artere – cea cerebrală anterioară, cea comunicantă anterioară, cea carotidă internă, cea cerebrală posterioară şi cea comunicantă posterioară – de la baza creierului meu. Descoperirea aceasta, au subliniat cei câţiva neurologi care au studiat imaginile, era „cu totul întâmplătoare”, nu avea „nimic de-a face cu ce căutam noi” şi nici măcar nu era neapărat semnificativă. Unul dintre neurologi chiar a spus că acel anevrism „nu pare pe cale să se rupă”; altul a sugerat că „dacă se rupe, nu veţi supravieţui”.

Lucrul acesta părea să-mi fie oferit pe post de veste încurajatoare şi eu l-am acceptat ca atare. În momentul acela, în aprilie 2009, mi-am dat seama că nu mă mai temeam, asta dacă mă temusem vreodată, că am să mor: acum mă temeam că nu am să mor, mă temeam că s-ar putea să-mi fie vătămat creierul (sau inima, sau rinichii, sau sistemul nervos) şi

să supravieţuiesc, să trăiesc în continuare.

Oare existase vreun moment în care Tasha se temuse că nu avea să moară?

Oare existase vreun moment în care Quintana se temuse că nu avea să moară?

Spre sfârşitul sfârşitului, să zicem, de exemplu, în dimineaţa de august când am intrat în secţia de terapie intensivă cu vedere la râu de la New York— Corneli şi unul dintre cei, cred, vreo douăzeci de doctori din secţie s-a întâmplat să menţioneze (un subiect de interes, un moment educativ, vizita medicală instructivă pentru doi elevi, soţul şi mama pacientei) că făceau compresie manuală deoarece pacienta nu mai primea suficient oxigen prin ventilator? Doar că nu a zis „ventilator”, a zis „venti”? Iar eu am întrebat conştiincioasă (eleva silitoare, la curent cu jargonul profesional) de cât timp nu mai primea pacienta suficient oxigen prin „venti”? Şi doctorul mi-a zis că trecuse cel puţin o oră?

Am înţeles eu totul greşit?

N-am înţeles un element-cheie?

>

Era posibil să fi lăsat să treacă o oră întreagă fără să-mi spună că lip sa de oxigen

îi afectase deja creierul?

Să formulez altfel întrebarea: ce se întâmpla dacă eleva silitoare nu punea întrebarea aceea?

Ar fi pomenit ceva despre asta?

încă o răsucire de cuţit: dacă eu n-aş fi pus acea întrebare, ea ar mai fi trăit azi?

Depozitată undeva?

N-ar mai fi fost conştientă, dar ar fi fost în viată,

nu moartă?

Ce durere mai sfâşietoare pot trăi oamenii decât aceea de a-şi vedea copiii murind?

A existat vreun moment în care a ştiut ce o aştepta în dimineaţa aceea de august, în secţia de terapie intensivă ale cărei ferestre dădeau spre râu?

A fost momentul acela chiar în dimineaţa de au-

gust când murea?

Sau fusese cu ani înainte, când doar crezuse că moare?

„Când era Quintana mică, ne-am mutat în Malibu, într-o casă cu vedere la Pacific.” Aşa începea discursul pe care l-a ţinut John în casa

de oaspeţi a catedralei St. John the Divine în după-amiaza în care ea şi-a împletit iasomia de Madagascar în coadă şi a tăiat tortul de culoarea piersicii, de la Payard. Erau aspecte ale vieţii în casa aceea cu vedere la Pacific pe care el nu le-a pomenit – n-a pomenit nimic, de exemplu, despre felul în care bătea vântul prin canioane şi se tânguia pe sub cornişe, ridica micul acoperiş al coşului şi umplea pereţii albi cu cenuşă din cămin, n-a pomenit nimic, de exemplu, despre şerpii regali care cădeau de pe grinzile garajului în Corvette-ul decapotabil pe care îl parcam dedesubt, n-a pomenit, de exemplu, că în zona aceea şerpii regali erau consideraţi un bun valoros, căci se pare că prezenţa unui şarpe regal în Corvette-ul tău însemna (eu n-am fost niciodată convinsă că era aşa) că nu ai un şarpe cu clopoţei în Corvette... Dar a pomenit despre următoarele. Pot să redau exact ce a povestit atunci, căci după ce a vorbit, a şi notat lucrurile
astea. A vrut ca ea să aibă totul povestit în cuvintele lui, exact amintirea lui, în exact vorbele lui, despre copilăria ei:

Casa n-avea încălzire – erau nişte calorifere vechi cu convectie, însă ne temeam mereu c-or să arunce casa în aer –, aşa c-o încălzeam de la şemineul uriaş din sufragerie. Mă trezeam dimineaţa şi aduceam lemne pentru toată ziua – consumam cam 4 metri cubi de lemne pe săptămână –, apoi o trezeam pe Q, îi făceam micul dejun şi o pregăteam pentru şcoală. Joan încerca în anul ăla să termine o carte, aşa că lucra până pe la 2 sau 3 dimineaţa, pe urmă bea ceva şi mai citea un pic de poezie înainte să se culce, îi pregătea întotdeauna lui Q prânzul cu o seară înainte şi îl punea într-o cutiuţă albastră. Să fi văzut prânzurile alea: nu erau banalele sandviciuri cu unt de arahide şi jeleu! Nişte mini-sandviciuri, cu marginile din coajă de pâine decupate, tăiate în patru bucăţele triunghiulare, înfăşurate în folie alimentară ca să rămână proaspete. Sau pui prăjit, cu două recipiente micuţe pentru sare şi piper. Şi la desert, căpşune cu smântână şi zahăr brun.

Aşa că eu o duceam pe Q la şcoală şi avea

de coborât un deal destul de abrupt. Toţi copiii purtau uniforme, Quintana avea un sarafan ecosez şi un pulover alb, iar părul, de un blond strălucitor sub soarele din Malibu, îl ţinea prins în coadă.

O priveam cum dispare dincolo de dealul acela, cu Pacificul care-i servea drept măreţ şi albastru fundal, şi mă gândeam că nu văzusem în viaţa mea ceva mai frumos de-atât. Asa că i-am zis lui Joan „Trebuie să vii să vezi şi tu ceva, iubito”, în dimineaţa următoare, Joan a venit cu noi şi, când a văzut-o Q coborând dealul şi dispărând, a început să plângă.

Astăzi Quintana urcă din nou dealul acela. Nu mai este blonduta cu sarafan ecosez, cu cutiuță albastră si cu codită. Acum este Mireasa Prinţesă... Iar pe culmea dealului o aşteaptă prinţul ei. Să ridicăm cu toţii paharele pentru Gerry şi Quintana.

Le-am ridicat.

Am ridicat alături de el paharele pentru Gerry şi Quintana.

Am ridicat paharele pentru Gerry şi pentru

Quintana la St. John the Divine şi câteva ore mai târziu, în absenţa lor, la un restaurant chinezesc de pe West Sixty-fifth Street, împreună cu fratele meu şi cu familia lui, am ridicat din nou paharele pentru Gerry şi pentru Quintana. Le-am urat fericire, le-am urat sănătate, le-am urat iubire, şi noroc, şi copii frumoşi. În acea zi a nunţii, 26 iulie 2003, nu vedeam de ce nu ar fi avut parte de asemenea binecuvântări banale.

Luaţi aminte:

Atunci încă mai consideram „binecuvântări banale" fericirea si sănătatea, si iubirea, si norocul, si copiii frumoşi.

Şapte ani mai târziu.

26 iulie 2010.

Astăzi întinse pe o masă în faţa mea sunt nişte fotografii pe care le-am primit de curând, dar care au fost toate făcute în 1971, vara sau toamna, pe lângă casa fără încălzire din Malibu pomenită în discursul de la nuntă. Ne-am mutat în casa aceea în ianuarie 1971, într-o zi senină, însă în care, până m-am întors eu pe seară de la o tură rapidă de cumpărături la Trancas Market, la 5 kilometri

şi jumătate distanţă pe autostrada Pacific Coast, s-a lăsat o ceaţă atât de densă, încât nu am mai găsit aleea din fata casei. întrucât ceata de la asfintit
din ianuarie, februarie si martie s-a dovedit a fi de la
sine înţeleasă, cum erau şi incendiile de vegetaţie de pe coastă din septembrie, octombrie şi noiembrie, această dispariţie a aleii nu era sub nicio formă surprinzătoare: modalitatea cea mai bună de a găsi aleea era să tragi aer în piept, să încerci să nu te gândeşti la stâncile nevăzute de dedesubt, care se ridicau la vreo 60 de metri deasupra oceanului, şi să virezi la stânga.

Nici ceaţa şi nici incendiile de vegetaţie nu apar în fotografii.

Sunt optsprezece imagini.

în fiecare apare acelaşi copil, la aceeaşi vârstă: Quintana la cinci ani, cu părul, aşa cum s-a pomenit si în discursul de la nuntă, decolorat de soare.
într-una îşi poartă sarafanul ecosez de la uniformă,

si el menţionat în discurs. în câteva e îmbrăcată cu o

helancă din caşmir pe care i-o adusesem din Londra, unde fusesem în luna mai a acelui an pentru lansarea europeană a filmului *The Panick în Needle Park.* în câteva poartă o rochie din pânză cadrilată, cu un volănaş din dantelă, un pic decolorată şi cam mare pentru ea, cam de bogdaproste. în altele, are blugi rupţi şi o geacă Levi's din denim cu ţinte din metal, iar pe umăr ţine o undiţă din bambus, aşezată artistic (de către ea), mai curând de dragul stilului decât al pescuitului, un detaliu cu care să-şi completeze ţinuta.

Fotografiile au fost făcute de unul dintre verii ei din West Hartford, Tony Dunne, care avea liber de la Williams ca să petreacă în Malibu câteva luni. Era în Malibu de doar o zi —două când Quintanei a început să i se clatine primul dintre dinţii de lapte. Observase că se mişcă, trăsese un pic de el, iar dintele începuse
să se mişte si mai tare. Am încercat să-mi aduc aminte
> >
cum fusese gestionată această situaţie în copilăria mea. Cea mai coerentă amintire pe care am putut-o dezgropa a fost cu mama, care legase un fir de aţă în jurul dintelui slăbit, apoi de clanţa unei uşi, şi trântise

usa. Asa că asta am încercat. Dintele a rămas neclintit.

Quintana a plâns. Am înşfăcat cheile de la maşină şi l-am strigat pe Tony: legând aţa de clanţă, îmi epuizasem în aşa măsură resursele pentru îngrijire prin improvizaţie, încât singura soluţie care îmi mai venea în minte era s-o duc la urgenţe, la UCLA Medical Center, la vreo 50 de kilometri distanţă. Tony, care crescuse cu trei fraţi si nenumăraţi verişori, a încercat

fără succes să mă convingă că UCLA Medical Center putea fi o abordare uşor exagerată. „Lasă-mă întâi să

încerc eu o chestie", mi-a zis în cele din urmă si i-a

scos dintele cu mâna.

Data următoare când i s-a clătinat un dinte, si l-a

smuls singură. îmi pierdusem autoritatea.

Oare eu eram problema? Oare eu am fost dintot- deauna problema?

în biletul pe care l-a trimis Tony odată cu fotografiile, acum câteva luni, mi-a spus că fiecare imagine reprezenta câte ceva din ce

văzuse în ea. în unele este melancolică şi se uită în obiectiv cu ochii mari, gânditori. în altele este curajoasă, parcă provoacă aparatul de fotografiat. îşi acoperă gura cu mâna. îşi trage pălăria cu buline peste ochi. Mărşăluieşte prin valurile înspumate de la marginea oceanului. îşi muşcă buzele în timp ce se hâţână pe o ramură de leandru.

Câteva dintre fotografiile astea îmi sunt cunoscute.

Un duplicat al uneia dintre ele, în care poartă he- lanca din caşmir pe care i-am adus-o de la Londra, este înrămat pe biroul meu din New York.

Tot pe biroul meu din New York este o fotografie înrămată făcută chiar de ea la un Crăciun petrecut în Barbados: stâncile de lângă casa închiriată, marea puţin adâncă, spuma valurilor. Ţin minte Crăciunul la care a făcut fotografia aceea. Ajunsesem în Barbados seara. Ea mersese imediat la culcare, iar eu mă asezasem

afară, ascultând radioul şi încercând să găsesc un citat anume care credeam că este din *Tropice triste* a lui Claude Lévi-Strauss, dar pe care nu am reuşit să-l găsesc: „Tropicele nu

sunt exotice, sunt doar vetuste”. La un moment dat, când ea se culcase deja, am auzit la radio ştirea: de când ajunseserăm noi în Barbados, Statele Unite invadaseră Panama. La prima geană de
lumină, o trezisem ca să-i comunic această
informaţie [7] >
care îmi părea necesară. Ea îşi trăsese cearşaful peste cap, dându-mi de înţeles, dincolo de orice îndoială, că n-o interesa subiectul. Insistasem, oricum. Ştiam „fix de ieri” că urma să invadăm Panama aseară, îmi spusese. O întrebasem de unde ştiuse „fix de ieri” că urma să invadăm Panama aseară. Pentru că toţi fotografii de la SIPA au trecut ieri pe la birou, îmi răspunsese ea, ca să-şi ia acreditările pentru invazia din Panama. SIPA era agenţia foto pentru care lucra la vremea aceea. Apoi
se cuibărise si mai bine sub cearşaf. N-am întrebat-o
> »
de ce nu considerase invazia din Panama demnă de un cuvânt—două în timpul zborului de cinci ore până în Barbados. *Pentru mama şi tata,* scrie în dedicaţia de pe fotografie, *încercaţi să vă imaginaţi marea seducătoare, dacă*

puteţi. Cu drag, XX, Q.

Fix de ieri stiuse că urma să invadăm Panama aseară.

Tropicele nu erau exotice, erau doar vetuste.

încercaţi să vă imaginaţi marea seducătoare, dacă puteţi.

Chiar şi în fotografiile din Malibu pe care nu le ştiam recunosc unele elemente: măsuţa improvizată aflată lângă un scaun, în sufragerie, unul dintre cuţitele de masă „Craftsman" ale mamei, pe care le identificasem drept „ale mătuşii Kate", scaunele Hitchcock din lemn, cu spatele drept, pe care soa- că-mea le vopsise în negru şi auriu şi ni le trimisese din Connecticut.

Ramura de leandru pe care se leagănă îmi e familiară, curba plajei pe care se joacă prin spuma valurilor îmi e familiară.

Hainele, bineînţeles, îmi sunt familiare.

O vreme le văzusem zilnic, le spălasem, le agăţasem la uscat în bătaia vântului pe sârmele din faţa ferestrei de la biroul meu.

Am scris două cărţi privind hainele ei în bătaia vântului pe sârmele acelea.

Spală-tepe dinţi, piaptănă-te, şşşt, lucrez.

Acestea figurau pe lista „Vorbele mamei” pe care a afişat-o într-o zi în garaj, un produs al „clubului” pe care îl înfiinţase împreună cu o fetiţă care locuia un pic mai departe pe coastă.

Ceea ce a rămas până acum nefamiliar, ceea ce recunosc în fotografii, dar nu am observat la momentul la care au fost făcute, sunt suişurile si coborâsurile sur-

prinzătoare ale expresiilor ei, schimbările ca de argint viu ale dispoziţiei ei.

Cum am putut să nu observ ceva atât de uşor de văzut?

Nu citisem poezia pe care o adusese de la şcoala de pe dealul abrupt, în anul acela? Şcoala pentru care purta sarafanul ecosez şi la care se ducea cu cutiuţa albastră? Şcoala către care mergea în fiecare dimineaţă, când o urmărea John cu privirea şi îi părea că în viaţa lui nu văzuse ceva mai frumos de-atât?

„Lumea”, aşa se numeşte poezia, şi îi recunosc scrisul îngrijit, aşezat fantezist pe o fâşie îngustă de hârtie colorată, cu textură aspră, lungă de 35 de centimetri, dar îngustă de doar cinci. în fiecare zi văd scrisul acela

îngrijit: fâşia de hârtie colorată e agăţată, înrămată, pe peretele bucătăriei mele din New York, alături de alte câteva mementouri din aceeaşi perioadă: poezia „California Winter”, a lui Karl Shapiro, ruptă din *The New Yorker,* poezia „A Certain Weariness”, a lui Pablo Neruda, dactilografiată de mine la una dintre zecile de maşini de scris Royal pe care le-a cumpărat tata (împreună cu câteva corturi de popotă, câteva turnuri de veghe, precum şi jeepul Ford kaki pe care am învăţat să conduc) la o licitaţie de stat cu echipamente la mâna a doua folosite de autorităţi; o vedere din Bogotá, trimisă de John şi de mine către Quintana, în Malibu; o fotografie cu măsuţa de cafea din sufrageria casei de pe plajă, după o cină, cu lumânările pe jumătate topite şi cu ceşcuţele din argint pline cu lemnul-Mai- cii-Domnului; o informare şapirografîată de la Brigada de pompieri din Topanga—Las Virgenes, în care locuitorii districtului sunt instruiţi ce să facă „atunci când vin incendiile”.

Luaţi aminte: nu *„dacă* vin incendiile”.

Când vin incendiile.

Brigada de pompieri din Topanga—Las

Virgenes nu se referea la ce îşi imaginează cei mai mulţi oameni când aud cuvintele „incendii de vegetaţie”, câţiva vălătuci de fum şi câte o flacără, ici-colo; Brigada de pompieri din Topanga—Las Virgenes se referea la incendii care se întindeau şi pe 30 de kilometri şi scuipau flăcări înalte de patru metri în timp ce înaintau.

Nu era deloc un teren blând: gândiţi-vă cum trebuia să găsesc aleea casei.

Gânditi-vă si la „Lumea” însăsi, cu fâşia ei excen-

trică de hârtie colorată şi aranjată cu atâta grijă, acoperind o parte din informarea şapirografîată a pompierilor din Topanga—Las Virgenes. Fiindcă deciziile luate de caligrafa conştiincioasă pot avea sau nu propriile semnificaţii, iată textul poeziei „Lumea”, aşa cum a spaţiat-o Quintana şi cu singura ei greşeală de scriere:

LUMEA

Lumea Nu are nimic Decât dimineaţă
y
Şi noapte Nu are nici Zi şi nici prânz Deci lumea
asta E săracă şi părăsiţi.

Asta este
Un fel de
Insulă cu
Doar trei Case pe ea
În aceste Familii sunt 2, 1, 2 oameni
În fiecare casă Deci 2, 1, 2 fac Doar 5 oameni
Pe această Insula.

Adevărul este că plaja pe care locuiam noi, „Un fel de Insulă” numai a noastră, chiar avea „Doar trei Case pe ea”, sau, mai corect spus, avea doar trei case care erau locuite tot anul. Una dintre aceste trei case era a lui Dick Moore, un director de imagine care, când nu era plecat la filmare, locuia acolo cu cele două fiice ale lui, Marina si Tita. Tita Moore fusese cea care

înfiinţase, împreună cu Quintana, clubul ce determinase afişarea „Vorbelor mamei” la noi în garaj. Tita şi Quintana au avut şi un demers antreprenorial, „fabrica de săpun”, al cărei obiectiv de business era să topească şi să dea o formă nouă tuturor resturilor de săpunuri I. Magnin cu miros de gardenie pe care le comandam eu la cutie, şi să vândă rezultatul trecătorilor pe plajă, întrucât ambele capete

ale plajei erau inundate de

maree, nu se nimereau niciodată mai mult de doi-trei trecători pe plajă în orele de lucru ale fabricii, ceea ce-mi permitea să-mi cumpăr înapoi propriul săpun I. Magnin, transformat din ovale ca de fildeş imaculat în boţuri cenuşii. Nu-mi amintesc absolut nimic despre celelalte „Familii” din casele acelea, însă într-a noastră aş fi zis că nu erau „2, 1, 2 oameni”, ci „3 oameni”.

Poate Quintana văzuse propria noastră „Un fel de Insulă” altfel.

Poate pe bună dreptate.

Spală-te pe dinţi, piaptănă-te, şşşt, lucrez.

Odată, când locuiam în casa de pe plajă, am ajuns
într-o zi acasă si am aflat că dăduse telefon la institutia
>>
cunoscută în zona noastră de pe coasta californiană drept „Camarillo”. Camarillo era la vremea aceea un centru psihiatric de stat, aflat la vreo 30 de kilometri către nord de noi, în Ventura County, spitalul unde a fost internat Charlie Parker pentru dezintoxicare şi pe care l-a imortalizat apoi în „Relaxin’ at Camarillo”, spitalul despre care se spune că ar fi inspirat melodia

„Hotel California” a celor de la Eagles.

Dăduse telefon la Camarillo, ne-a explicat ea, ca să afle ce trebuia să facă în caz că înnebunea.

Avea cinci ani.

Altă dată, ne-am întors de la plajă şi am aflat că dăduse telefon la studiourile Twentieth Century-Fox.

Dăduse telefon la Twentieth Century-Fox, ne-a explicat ea, ca să afle ce trebuia să facă pentru a deveni vedetă.

Din nou, avea cinci, poate şase ani.

Tita Moore nu mai e, a murit înaintea Quintanei.

Nici Dick Moore nu mai e acum, a murit anul trecut.

Marina m-a sunat de curând.

Nu mai ştiu despre ce am vorbit, dar ştiu sigur că n-am vorbit despre clubul cu „Vorbele mamei” din garaj şi ştiu sigur că n-am vorbit despre fabrica de săpun şi ştiu sigur că n-am vorbit despre cum erau inundate capetele plajei.

Spun asta pentru că nu cred că eu sau Marina am fi reuşit să vorbim despre aşa ceva.

Relax, said the night man,
We are programmed to receive.
You can check outany timeyou like,
Butyou can never leave!

Asta spun versurile de la „Hotel California”.

Suişuri şi coborâşuri, schimbări ca de argint viu.

Era deja un om. Nu mi-am permis niciodată să văd lucrul ăsta.

Dar cuţitul de masă „Craftsman” al mamei? Cu el cum rămâne?

Cuţitul „Craftsman” de pe masa mătuşii Kate, cel pe care îl recunosc în fotografii? Era acelaşi cuţit de masă „Craftsman” care a căzut printre scândurile din sequoia ale terasei, în tufele de floare de cristal de pe povârniş? Acelaşi cuţit de masă „Craftsman” care a rămas rătăcit în floarea de cristal până când tăişul i s-a ciobit şi mânerul i s-a zgâriat? Cuţitul pe care l-am găsit abia când am modificat scurgerea de pe povârniş, ca să putem trece de inspecţia geologică necesară pentru vânzarea casei, fiindcă urma să ne mutăm în Brentwood

Park? Cuţitul pe care l-am păstrat ca să i-l las ei, o amintire a plajei, a bunicii ei, a copilăriei ei?

încă mai am cutitul acela.

»

Tot ciobit, tot zgâriat.

încă mai am dintele de lapte pe care i l-a scos vărul ei, Tony, îl păstrez într-o cutie de bijuterii căptuşită cu satin, alături de dintele de lapte pe care şi l-a scos singură până la urmă şi de trei perle desperecheate.

Şi dinţii de lapte ar fi trebuit să ajungă tot la ea.

De fapt, acum nu mai pun preţ pe genul acesta de amintiri.

Nu mai vreau să mi se aducă aminte ce a fost, ce s-a distrus, ce s-a pierdut, ce s-a irosit.

A fost o perioadă, o perioadă lungă, de când eram copil până destul de curând, când am crezut că asta îmi doresc.

O perioadă în care am crezut că pot ţine oamenii lângă mine, prezenţi cu totul, doar păstrându-le me- mentourile, „lucrurile” şi obiectele simbolice.

Rămăşiţele acestei convingeri eronate

umplu acum sertarele şi dulapurile apartamentului meu din New York. Nu e sertar pe care să-l deschid iară să văd ceva ce, dacă stau să mă gândesc bine, nu vreau să văd. Nu e şifonier pe care să-l deschid şi în care să fie loc şi pentru hainele pe care chiar aş vrea să le port. într-un astfel de şifonier văd, în schimb, trei pardesiuri Burberry vechi ale lui John, o geacă din piele întoarsă pe care i-a dăruit-o Quintanei mama primului ei iubit şi o capă de Angora, demult mâncată de molii, dăruită mamei de tata un pic după al Doilea Război Mondial, în alt şifonier descopăr o comodă şi o întreagă colecţie de cutii aşezate într-un echilibru precar. Deschid una dintre ele. Găsesc nişte fotografii făcute de bunicul meu când era inginer minier în Sierra Nevada, cândva în anii de la începutul secolului XX. în alta găsesc nişte resturi de dantelă şi de broderie pe care le-a păstrat mama din cutiile cu amintiri ale mamei ei.

Mărgele din jais.

Rozarii din fildeş.

»

Obiecte pentru care nu există niciun scop mulţumitor.

în a treia cutie găsesc o mulţime de sculuri de aţă pentru brodat, păstrate pentru cazul în care ar fi vreodată nevoie de reparaţii la o pânză terminată şi dăruită în 2001. în comodă găsesc lucrări ale Quintanei de când mergea la şcoala de fete Westlake: referatul despre stres, analiza rolului lui Angel Clare în *Tess d'Urberville.* îi găsesc uniformele de la Westlake, găsesc pantalonii scurţi albaştri pe care îi purta la orele de sport. Găsesc şorţul alb cu albastru pe care îl purta când făcea voluntariat la spitalul St. John din Santa Monica. Găsesc rochiţa din lână moale pe care i-am cumpărat-o când avea patru ani, de la Bendel, pe West Fifty-seventh Street. Când am cumpărat rochiţa aceea neagră din lână moale, Bendel încă era pe West Fifty-seventh Street. Atât de mult timp a trecut de atunci. Când nu a mai fost condus de Geraldine Stutz, Bendel a ajuns un magazin oarecare, dar când era încă pe West Fifty-seventh şi am cumpărat eu rochia, era

special, acolo găseam hainele designerilor pe care îmi doream să le purtăm amândouă, acolo aveau rochiţe Holly Harp din şifon, şi tivuri ondulate, şi măsurile zero si doi.

» Alte obiecte pentru care nu există niciun scop mulţumitor.

> Deschid în continuare cutii.

Găsesc alte fotografii decolorate şi plesnite, pe care nu vreau să le mai văd vreodată.

Găsesc o mulţime de invitaţii elegante pentru nunţile unor oameni care azi nu mai sunt căsătoriţi.

> > Găsesc multe cartonaşe de liturghie de la înmormântările unor oameni ale căror chipuri nu mi le mai amintesc.

Teoretic, mementourile astea au menirea de a reaminti momentul.

În realitate, nu fac altceva decât să-mi arate cât de nepotrivit am apreciat fiecare

moment atunci când l-am trăit.

1 Obicei în bisericile romano-catolice: participanţii la înmormântare oferă familiei celui trecut în nefiinţă aceste cartonase (care pot fi cumpărate chiar de la biserică) cu mesaje de condoleanţe, purtând totodată şi semnificaţia că pentru pomenirea celui dispărut vor fi rostite rugăciuni şi va fi ţinută o liturghie.

Cât de nepotrivit am apreciat fiecare moment atunci când l-am trăit este un alt lucru pe care nu mi-am permis niciodată să-l văd.

Suişurile si coborâsurile ei, schimbările ei ca de

>) > [7]

argint viu.

Bineînţeles că nu au avut voie să rămână doar atât,

> [7]

suişuri, coborâşuri, schimbări ca de argint viu.

Bineînţeles că până la urmă le-au fost atribuite nume, s-au transformat într-un „diagnostic”. Şi numele s-au tot schimbat. Depresia maniacală, de exemplu, a devenit TOC, şi TOC era prescurtarea pentru tulburare obsesiv-compulsivă, şi tulburarea obsesiv-compulsivă a devenit altceva, nu reuşeam niciodată să ţin minte ce anume, dar oricum nu conta, fiindcă până reţineam eu, apărea un nou nume, un nou „diagnostic”. Pun cuvântul „diagnostic”

între ghilimele pentru că nu am văzut încă acea situaţie în care un „diagnostic” să conducă la un „tratament” sau la orice alt rezultat în afara confirmării şi, deci, a consolidării acelei debilitări.

încă o dovadă că medicina este o artă imperfectă.

Era deprimată. Era anxioasă. Pentru că era deprimată şi pentru că era anxioasă, bea prea mult.

Asta se chema automedicatie. Alcoolul are o mulţime

de neajunsuri bine cunoscute când e folosit ca tratament pentru depresie, dar nimeni n-a îndrăznit să sugereze – întrebaţi orice doctor! – că nu ar fi cel mai eficient instrument împotriva anxietăţii. Pare o dinamică destul de simplă, însă, odată ce a ajuns să

fie tratat în termeni medicali – odată ce suişurilor si

coborâşurilor şi schimbărilor ca de argint viu le-au fost atribuite nume –, nu a mai fost atât de simplu. Am trecut prin multe diagnostice, multe afecţiuni cărora li s-a

spus pe multe nume, până când cel mai puţin rigid dintre doctorii ei să fi oprit asupra unuia care părea să se potrivească. Denumirea care părea să se potrivească era „tulburare de personalitate borderline". „Pacienţii cu diagnosticul acesta prezintă un amestec complex de calităţi şi de slăbiciuni care îl pun în încurcătură pe diagnostician şi îl frustrează pe terapeut." Aşa scrie într-o recenzie apărută în *New England Journal of Medicine,* în 2001, a cărţii lui John G. Gunderson, *Borderline Personality Disorder: A Clinical Guide.* „Aceşti pacienţi pot părea fermecători, calmi şi echilibraţi din punct de vedere psihologic într-o zi, ca în următoarea zi să se prăbuşească într-o disperare suicidară." Recenzia continuă: „Impulsivitatea, labilitatea afectivă, eforturile frenetice de a evita abandonul si difuzia identităţii

» >

sunt toate trăsături de bază".

Văzusem cea mai mare parte dintre aceste *trăsături de bază.*

Văzusem farmecul, văzusem calmul, văzusem disperarea suicidară.

O văzusem dorindu-şi să moară, zăcând

pe podeaua camerei ei din Brentwood Park, camera din care îşi vedea magnolia roz. *Lasă-mă doar să intru în pământ*, plângea necontenit. *Lasă-mă doar să intru în pământ şi să dorm.*

Văzusem impulsivitatea.

Văzusem „labilitatea afectivă", „difuzia identităţii".

Ceea ce nu văzusem, sau, de fapt, ceea ce văzusem şi nu recunoscusem ca atare, erau „eforturile frenetice de a evita abandonul".

Cum şi-a putut imagina vreodată că am fi aban- donat-o?

Chiar nu stia câtă nevoie aveam de ea?

Am citit de curând, pentru prima oară, câteva fragmente din ceea ce ea a numit la momentul acela „romanul pe care îl scriu ca să vă arăt eu vouă". Trebuie să fi avut vreo treisprezece sau paisprezece ani când i-a venit ideea pentru proiectul ăsta. „Unele dintre evenimente se bazează pe adevăr şi altele sunt
fictive", îsi avertizează ea cititorii de la bun înce-

put. „Numele nu au fost încă schimbate definitiv.” Protagonista acestor fragmente este o fată tot de paisprezece ani, pe care o cheamă tot Quintana (deşi uneori primeşte şi alte nume, probabil încercări înaintea schimbării definitive) şi care crede că e posibil
să fie însărcinată. Printr-o întorsătură de situatie care
>
pare special creată ca să „pună în încurcătură diagnosticianul şi să frustreze psihoterapeutul”, merge la pediatru. Pediatrul îi spune că trebuie să-şi anunţe părinţii. O face. Ideea ei despre cum ar reacţiona părinţii pare, ca întregul fir narativ legat de sarcină, confuză, fantezistă, o manifestare a ceea ce ar putea fi o înfiorătoare suferinţă emoţională sau ar putea fi o simplă dovadă a inventivităţii ei narative: „I-au spus că au s-o ajute cu avortul, dar că după aceea nici n-o să le mai pese de ea. Putea să locuiască în casa lor suburbană din Brentwood, dar nici că le mai păsa ce făcea. Din partea ei, era bine aşa. Taică-su era iute la mânie, dar se vedea că le pasă foarte mult de singurul lor

copil. Acum nici nu le mai păsa de ea. Quintana
avea să-si trăiască viata cum voia ea”.

>>

în punctul ăsta, fragmentul ia sfârşit abrupt: „în paginile următoare veţi afla de ce şi cum a murit Quintana, iar prietenii ei au ajuns nişte epave la optsprezece ani”.

Aşa se încheia romanul pe care îl scria ca să ne arate ea nouă.

Să ne arate ce?

Să ne arate că putea să scrie un roman?

Să ne arate de ce si cum avea să moară?

Să ne arate care credea că ar fi fost reacţia noastră?

Acum nici nu le mai păsa de ea.

Nu.

Chiar nu avea nicio idee câtă nevoie aveam de ea.

Cum a fost posibil să ne înţelegem unii pe alţii atât de greşit?

Hotărâse să scrie un roman pentru că scriam noi romane? Fusese încă o obligaţie pe care i-o impuneam? A perceput-o ca pe o teamă? Aşa am perceput-o noi?

Ceea ce urmează sunt nişte note pe care le-am scris despre un personaj prezent în coşmarurile ei din copilărie, o plăsmuire pe care ea o numea Omul Dărâmat şi pe care o descria atât de des şi cu nişte detalii atât de tulburătoare, încât am vrut de multe ori să-l caut pe terasa din faţa ferestrelor ei de la etajul al doilea. „Are o cămaşă de lucru albastră, ca un meşter”, mi-a spus de nenumărate ori. „Cu mâneci scurte. Are

mereu numele brodat pe cămaşă. Pe partea dreaptă. Il cheamă David, Bill, Steve, unul dintre numele astea banale. As zice că omul ăsta are cam între cincizeci si cincizeci şi nouă de ani. O şapcă stil Dodgers, bleu-marin, scrie GOLF pe ea. Curea maronie, pantaloni bleumarin, pantofi negri bine lustruiţi. Şi îmi zice cu voce foarte groasă: *Bună, Quintana. O să te încui un pic în garaj.* După ce am avut cinci ani, nu l-am mai visat deloc-deloc."

David, Bill, Steve, unul dintre numele astea banale? Cu numele mereu brodat pe cămaşă? Pe partea dreaptă?

Cu o şapcă Dodgers, cu GOLF scris pe ea?

După ce a avut cinci ani, nu l-a mai visat deloc- deloc?

Abia atunci când a spus „Aş zice că omul ăsta are
cam între cincizeci si cincizeci si nouă de ani" mi-am
> >
dat seama că mă temeam de Omul Dărâmat la fel de mult ca ea, iară să-l pun o clipă la îndoială.

9

Despre subiectul acesta al fricii.

Când am început să scriu paginile de faţă, credeam că subiectul lor vor fi copiii, cei pe care îi avem şi cei pe care ne-am dori să-i fi avut, felurile în care depindem de dependenţa copiilor noştri faţă de noi, felurile în care îi încurajăm să rămână copii, felurile în care ei rămân mai misterioşi pentru noi decât pentru cele mai lipsite de importanţă cunoştinţe ale lor; felurile în care şi noi rămânem la fel de opaci pentru ei.

Felurile în care, de exemplu, scriem romane „ca să ne arătăm noi” unii altora.

Felurile în care sentimentele noastre pentru ei rămân prea încărcate ca noi să-i putem măcar vedea clar.

Felurile în care nici ei, nici noi nu putem îndura să ne gândim că celălalt ar putea muri, s-ar putea îmbolnăvi sau măcar că ar putea îmbătrâni.

Pe măsură ce avansam, mi-am dat seama că adevăratul subiect nu erau nicidecum copiii, cel puţin nu copiii *per se*, cel puţin nu copiii *qua* copii: adevăratul

subiect era refuzul acesta de a ne gândi măcar la aşa ceva, neputinţa aceasta de a privi în faţă certitudinile îmbătrânirii, ale bolii, ale morţii.

Frica asta.

Abia când am acoperit şi mai multe pagini cu scris, mi-am dat seama că de fapt cele două subiecte
erau unul si acelaşi.

Când vorbim despre moarte, vorbim despre copiii noştri.

Bună, Quintana. O să te încui un pic în garaj. După ce am avut cinci ani, nu l-am mai visat deloc- deloc.

După ce s-a născut ea, nu am mai trăit nicio clipă în care să nu-mi fi fost frică.

Mi-era frică de piscine, de cablurile de înaltă tensiune, de soda caustică de sub chiuvetă, de aspirina din dulăpiorul cu medicamente, de Omul Dărâmat însuşi, îmi era frică de şerpii cu clopoţei, de contracurenţi, de
alunecările de teren, de străinii care-ti bat la usă, de
febra care apărea fără vreo explicaţie, de

lifturile fără liftieri şi de holurile de hoteluri pustii. Cauza fricii era clară: mă înspăimânta gândul că i-ar fi putut face ei rău. O întrebare: dacă noi şi copiii noştri am putea să ne vedem cu adevărat unii pe alţii, oare ar dispărea frica? Ne-ar fi dispărut amândurora frica sau mi-ar fi dispărut doar mie?

10

S-a născut în prima oră din cea de a treia zi a lui martie 1966, la spitalul St. John din Santa Monica. Ne-au anunţat că putem s-o adoptăm în după-amiaza aceleiaşi zile, pe 3 martie, când Blake Watson, obste- tricianul care a adus-o pe lume, ne-a telefonat în casa din Portuguese Bend unde locuiam pe atunci, la vreo
60 si ceva de kilometri de Santa Monica. Eu eram la
»
duş şi am izbucnit în lacrimi când a intrat John în baie şi mi-a povestit ce-i spusese Blake Watson. „Am o fetiţă frumoasă la St. John”, asta spusese. „Să-mi spuneţi dacă o vreţi voi.” Mama fetiţei, ne explicase el, era din Tucson. Stătuse la nişte rude din California până la naştere. O oră mai târziu, eram deja la geamul salonului de neonatologie de la St. John, uitându-ne la un nou-născut cu părul negru, vâlvoi, cu feţişoara ca un boboc de trandafir. La încheietură nu avea trecut numele, ca restul bebeluşilor, ci „N.I.”, de la „Nicio Informaţie”, ceea ce a fost, întâmplător, exact ce oferea spitalul la orice întrebare

despre un bebeluş care urma să fie adoptat. Una dintre asistente îi legase o panglică roz în părul negru, vâlvoi. „Nu bebeluşul *ăla”,* avea să-i tot spună John iar şi iar în anii ce au urmat, reconstituind scena de la neonatologie, povestea recomandată despre „alegere”, momentul în care, dintre toţi bebeluşii din salon, noi am ales-o pe ea. „Nu bebeluşul *ăla*... Bebeluşul *âla*| Bebeluşul cu panglică.”

„Zi-o pe aia cu *bebeluşul ăla*”, repeta ea, ca un dar pentru noi, ca o confirmare a înţelepciunii de care dăduserăm dovadă hotărând să urmăm povestea recomandată despre alegere. Povestea despre alegere nu mai este aprobată unanim de specialiştii în dezvoltarea copiilor, dar în 1966 era. „Mai zi-o o dată. Zi cu copilul cu panglica.”

Şi mai târziu: „Zi partea când sună doctorul Watson”. Blake Watson era deja un personaj de folclor în spectacolul acesta.

Şi mai târziu: „Zi partea despre duş”.

Până şi duşul devenise parte din povestea recomandată despre alegere.

3 martie 1966.

După ce am plecat în seara aceea de la

spital, ne-am oprit în Beverly Hills, să le spunem fratelui lui John, Nick, şi soţiei lui, Lenny. Lenny s-a oferit să ne vedem a doua zi dimineaţă la Saks, să cumpăr un tru- sou pentru copil. Lua gheaţă dintr-o frapieră de cristal şi pregătea nişte băuturi festive. Cu băuturi festive era marcată în familia noastră orice ocazie specială şi, de fapt, orice ocazie obişnuită. Privind în urmă, cred că beam cu totii mai mult decât ar fi fost cazul, dar treaba

asta nu ne-a dat niciunuia prin cap în 1966. Abia când mi-am recitit primele cărţi de ficţiune, în care cineva era întotdeauna la parter, pregătindu-şi o băutură şi fredonând „Big Noise blew în from Winnetka”, mi-am dat seama cât de mult beam şi cât de puţină atenţie acordam acestui lucru. Lenny mi-a mai pus nişte gheaţă în pahar şi a luat frapiera din cristal la bucătărie ca s-o umple la loc.

„Mergem la Saks, fiindcă, dacă faci cumpărături de 80 de dolari, îţi dau leagănul gratis”, a adăugat cu frapiera în mână.

Am luat paharul şi l-am lăsat pe masă.

Nici nu mă gândisem că o să ne

trebuiască un leagăn.

Nici nu mă gândisem că o să ne trebuiască un trusou.

Fetiţa cu părul negru vâlvoi a rămas în noaptea aceea şi în următoarele două nopţi în secţia de neona- tologie de la St. John şi, la un moment dat în fiecare dintre acele nopţi, m-am trezit în casa din Portuguese Bend zguduită de acelaşi fior, auzind valurile cum se spărgeau pe stâncile de jos, visând că uitasem de ea, că o lăsasem să doarmă într-un sertar, că mersesem în oras la cină sau la un film si n-avea cine să aibă >>
grijă de bebeluşul care se putea trezi oricând, singur şi înfometat, în sertarul din casa din Portuguese Bend.

Visând, cu alte cuvinte, că dădusem greş.

Că primisem un copil şi nu reuşisem să am grijă de el.

Când ne gândim să adoptăm un copil, ba chiar şi când ne gândim să facem un copil, punem accent pe partea cu „binecuvântarea”.

Trecem peste clipa aceea de groază

subită, de acel „dar dacă?”, de căderea liberă spre un eşec inevitabil.

Dar dacă nu reuşesc să am grijă de copilul ăsta?

Dar dacă nu va reuşi în viată, dacă nu va reuşi să

mă iubească?

Şi, mai rău, mult mai rău, un gând de neconceput, numai că eu l-am conceput, l-a conceput oricine a aşteptat vreodată să aducă un copil acasă: *dacă nu voi reuşi eu să iubesc copilul ăsta?*

3 martie 1966.

Până în clipa în care Lenny a pomenit despre leagăn, totul se întâmplase foarte repede. Până la leagăn, totul păruse relaxat, chiar vesel, nu cine ştie ce diferit ca atmosferă generală de jerseele Jax şi de rochiile-tunică Lilly Pullitzer din bumbac cu imprimeuri, care erau la modă în anul acela: în weekendul cu Revelionul din 1966, fusesem cu John la Cat Harbor, în celălalt capăt al insulei Cătălină, pe vasul lui Morty Hali. Morty Hali era căsătorit cu Diana Lynn. Diana era prietenă bună cu Lenny. La un

moment dat, în weekendul acela petrecut pe vas (probabil, având în vedere atmosfera excursiei, intr-un moment în care beam ceva sau ne gândeam să bem ceva ori ne pregăteam ceva de băut sau ne gândeam să ne pregătim ceva de băut), îi spusesem Dianei că încerc să fac un copil. Diana îmi spusese că ar trebui să vorbesc cu Blake Watson. Blake Watson adusese pe lume cei patru copii ai ei şi ai lui Morty. Blake Watson o adusese pe lume şi pe fiica adoptivă a lui Howard şi Lou Erskine, vechi prieteni cu Nick şi Lenny (Howard şi Nick fuseseră colegi de an la Williams), care erau întâmplător şi ei pe vas în weekendul acela. Poate pentru că familia Erskine era acolo sau pentru că eu pomenisem că vreau un copil sau poate pentru că băusem paharul la care ne gândiserăm, a fost abordat subiectul adopţiei. Am aflat că şi Diana fusese adoptată, dar nu i se spusese lucrul acesta decât atunci când împlinise douăzeci şi unu de ani şi, dintr-un motiv de ordin financiar, devenise necesar să afle. Părinţii

[7] >

ei adoptivi abordaseră situaţia dezvăluindu-i

secretul impresarului Dianei (lucru care la momentul respectiv nu păruse deplasat). Impresarul Dianei abordase situaţia scoţând-o pe Diana în oraş la prânz, la Beverly

Hills Hotel (nici lucrul acesta nepărând atunci ieşit din comun). Diana a primit vestea în salonul hotelului. îşi amintea că, după ce i-a spus, a fugit ţipând în tufele de bougainvîllea din jurul bungalow-urîlor.

Asta a fost tot.

Săptămâna următoare l-am cunoscut pe Blake Watson.

Când ne-a telefonat de la spital şi ne-a întrebat dacă vrem fetiţa frumoasă, nu am ezitat nicio clipă: o voiam. Când, la spital, ne-au întrebat ce nume avem să-î dăm fetiţei frumoase, nu am ezitat nicio clipă: aveam să-i spunem Quintana Roo. Văzuserăm numele pe o hartă când eram în Mexic, cu câteva luni înainte, şi ne promiseserăm că, dacă o să avem vreodată o fiică (era mai mult un vis, atunci nu aveam în minte perspectiva unei fiice), o va chema Quintana Roo. Locul de pe hartă numit Quintana Roo nu era încă stat, ci un teritoriu.

Locul de pe hartă numit Quintana Roo încă era frecventat mai mult de arheologi, erpetologi şi bandiţi. Evenimentul uriaş care avea să fie vacanţa de primăvară în Cancun

nu exista încă. Nu erau zboruri low-cost. Nu exista Club Med. 11

Locul de pe hartă numit Quintana Roo încă era *terra incognita.*

Ca şi copilul din salonul de neonatologie de la St. John.

L 'adoptada, i s-a spus la noi în casă. Cea adoptată.

M'ija, i se mai spunea. Fiica mea.

Adopţia, aveam să aflu, însă nu chiar imediat, este un lucru pe care e foarte greu să îl faci bine.

Conceptul în sine, cu tot cu povestea recomandată despre alegere, presupunea nişte veşti proaste: dacă cineva „te-a ales", ce-ţi spune asta?

Nu-ţi spune că erai disponibil să fii ales?

Nu-ţi spune, până la urmă, că există doar doi oameni pe lumea asta?

Cel care „te-a ales"?

Si cel care nu te-a ales?

începem să ne dăm seama cum intră cuvântul „abandon" în joc? Nu am depune eforturi ca să evităm un asemenea abandon? Nu ar fi asemenea eforturi caracterizate drept „frenetice"? Vrem să ne

întrebăm ce urmează? Mai e nevoie să ne întrebăm ce alte cuvinte ne răsar în minte? Nu este unul dintre aceste cuvinte „fricǎ”? Nu este un altul „anxietate”?

Terra incognita, aşa cum văzusem eu lucrurile până atunci, era ceva fără complicaţii.

Că acel *terra incognita* putea avea propriile complicaţii nici nu-mi trecuse prin cap.

în ziua în care am încheiat formalităţile pentru adopţie, o după-amiază fierbinte de septembrie din 1966, am plecat cu ea de la tribunalul din centrul Los Angelesului şi am mers la prânz la The Bistro, în Beverly Hills. La tribunal fusese singurul bebeluş în curs de adopţie; ceilalţi care erau acolo pentru adopţii în ziua aceea erau toţi adulţi, care voiau să se adopte unul pe altul pentru vreun avantaj la impozite. Şi la The Bistro, chiar mai previzibil, a fost singurul bebeluş. *Qué hermosa^*, murmurau fermecaţi chelne-rii. *Qué chula!* Ne-au dat bancheta de pe colţ, care era rezervată de obicei pentru Sidney Korshak, un gest a cărui importanţă poate fi înţeleasă doar de cineva care a trăit în

comunitatea aceea, în perioada aceea. „O dată să fi clătinat Korshak din cap, că sindicatul transportatorilor îşi schimba conducerea”, avea să scrie mai târziu producătorul Robert Evans, explicând cine era Sidney Korshak. „Un semn să facă Korshak şi se

1 Ce frumoasă! (sp.)

2 Ce drăgălaşă! (sp.)

închide Vegasul. Un semn de la Korshak şi dintr-odată Dodgers joacă baseball la lumina nocturnelor.” Chelnerii i-au aşezat scoica pe masă, între noi. Era îmbrăcată cu o rochiţă din organdi cu buline, alb-albastră. încă nu împlinise şapte luni. Din punctul meu de vedere, prânzul acela pe bancheta lui Sidney Korshak la The Bistro era finalul fericit al poveştii alegerii. Noi aleseserăm, fetiţa frumoasă acceptase alegerea noastră, la tribunal nu se înfăţişase niciun părinte biologic ca să-şi exercite dreptul legal absolut, potrivit legilor pentru adopţii particulare din California, de a spune pur şi simplu „Nu, e a mea, o vreau înapoi”.

Capitolul acela, aşa cum preferam eu să îl văd, era acum închis.

Frica dispăruse.

Era a noastră.

Ceea ce nu aveam să conştientizez decât peste
câţiva ani era că nu fusesem niciodată singura persoană
din casa noastră care simţise frica.

>

Dar dacă n-aţi fi răspuns la telefon când a sunat doctorul Watson, ne întreba brusc, dacă n-aţi fi fost acasă, dacă n-aţi fi putut să ajungeţi la spital, dacă ar fi fost un accident pe autostradă, atunci ce s-arfi întâmplat cu mine?

Fiindcă nu aveam un răspuns bun la întrebările astea, refuzam să mă gândesc la ele.

Ea se gândea la ele.

Ea trăia cu ele.

Până când n-a mai trăit.

„Ai atâtea amintiri minunate”, mi-au spus oamenii mai târziu, ca si cum amintirile aduc vreo alinare. Amintirile nu sunt o alinare. Amintirile sunt, prin definiţie, legate de trecut, de lucruri pe care le-am pierdut. Amintirile sunt uniformele de la Westlake din şifonier, fotografiile decolorate şi plesnite, invitaţiile pentru nunţile unor oameni care nu mai sunt căsătoriţi, cartonaşele de liturghie de la înmormântările unor oameni ale căror chipuri nu ţi le mai aminteşti. Amintirile sunt ceea ce nu mai vrei să-ti aminteşti.

Sidney Korshak, faimosul intermediar al Mafiei din Chicago, s-a stins din viaţă la vârsta de optzeci şi opt de ani.

Acesta a fost titlul necrologului lui Sidney Korshak din *The New York Times,* în 1996. „O dovadă a succesului cunoscut de Sidney Korshak este că nu a fost niciodată pus sub acuzare, în ciuda faptului că a făcut obiectul mai multor investigaţii federale şi statale”, continua necrologul. „Iar

convingerea larg răspândită că el comisese, într-adevăr, infracţiunile pe care autorităţile nu le puteau demonstra l-a făcut un aliat indispensabil al marilor producători, directori şi politicieni de la Hollywood.”

Cu treizeci de ani înainte, Morty Hali declarase ritos că, din principiu, el şi Diana nu aveau să meargă niciodată la o petrecere organizată de Sidney Korshak.

Ţin minte că Morty şi Diana s-au certat cu patimă într-o seară, la cină, pornind de la ideea asta cu totul şi cu totul ipotetică.

Morty şi Diana şi cearta aceea pătimaşă de la cină, dacă ar trebui sau nu să refuze să meargă la o petrecere dată de Sidney Korshak, sunt, mă văd nevoită să con-cluzionez, lucrul la care se referă oamenii când vorbesc despre amintirile mele minunate.

Am văzut-o de curând pe Diana într-o reclamă veche, una dintre curiozităţile care apar pe YouTube. Poartă capă din blană de nurcă şi se sprijină pe capota unui Olds 88. Cu vocea ei uşor răguşită, prezintă acel Olds 88 drept „cel mai tare pe care îl ştiu”. Moment în care respectivul Olds 88 începe

să-i vorbească, spu- nându-i că are un „motor de rachetă” şi „cutie automată”. Diana se înfăşoară în capa din blană de nurcă. „Asta-igrazwf!”, îi răspunde ea maşinii, cu aceeaşi voce răguşită.

Mă gândesc că Diana, în reclama aceea la Olds 88, nu pare neapărat genul care ar refuza cu indignare să meargă la o petrecere dată de Sidney Korshak.

Mă gândesc şi că nimeni dintre cei care ar putea da astăzi peste reclama aceea pe YouTube nu ar şti cine era Sidney Korshak, nici cine era Diana şi nici măcar ce era un Olds 88.

Timpul trece.

Diana nu mai e. A murit în 1971, la patruzeci şi cinci de ani, din cauza unei hemoragii cerebrale.

S-a prăbuşit după o probă de costume pentru un film la care avea să înceapă lucrul în câteva zile şi în care avea să fie cel de-al treilea personaj principal, după Tuesday Weld şi Anthony Perkins – *Play It As It Lays*, pentru care scriseserăm scenariul John şi cu mine şi în care a fost înlocuită de Tammy Grimes. Ultima oară când am văzut-o era la secţia de terapie intensivă de la spitalul Cedars—Sinai din Los Angeles. Lenny şi cu mine merseserăm împreună s-o vizităm. Data următoare când am intrat împreună cu Lenny în secţia de terapie intensivă de la Cedars a fost când am mers s-o vedem pe Dominique, fiica ei şi a lui Nick, care fusese strangulată în faţa casei ei din Hollywood. „Arată mai rău şi decât Diana”, a murmurat Lenny când a văzut-o pe Dominique, trăgând aer în piept atât de brusc încât de-abia am auzit-o. Am înţeles perfect ce voia să spună. Lenny voia să spună că Diana nu supravieţuise. Lenny voia să spună că Dominique nu avea să supravieţuiască. Ştiam asta – presupun că o ştiusem din clipa în care poliţistul care mă căutase se prezentase ca „detectiv de la

Omoruri” –, dar nu voiam să aud pe nimeni spunând-o cu voce tare. Acum câteva luni m-am întâlnit din întâmplare în New York cu una dintre fiicele Dianei. Am luat prânzul în cartier. Fiica Dianei şi-a adus aminte că ultima oară când ne văzuserăm, mama ei era încă în viaţă şi locuia în New York, şi că eu o adusesem pe Quintana să se joace cu fetele ei. Ne-am promis să păstrăm legătura. În drum spre casă în ziua aceea, mi-am dat seama că se întâmplase de prea multe ori să văd pentru ultima oară oameni dragi în câte o secţie de terapie intensivă.

Toate îsi au vremea lor.

>

Eclesiastul, da, dar eu mă duc cu gândul întâi la The Byrds şi la melodia „Turn! Turn! Turn!”.

Mă duc cu gândul întâi la Quintana Roo, cum stătea pe jos, pe parchetul gol al casei de pe Franklin Avenue şi pe dalele de teracotă ceruite ale casei din Malibu, ascultând The Byrds la magnetofon.

The Byrds şi The Mamas and the Papas, cu melodia „Do You Wanna Dance?”[1].

---

1 „Do You Wanna Dance?”, melodie preluată în anul 1966 de formaţia The Mamas and the Papas. în traducere, „Vrei să dansezi?”.

„Vreau să dansez!”, îi răspundea magnetofonului, fredonând.

1 3

Toate îşi au vremea lor. *Mi-ar lipsi trecerea anotimpurilor,* le place newyorkezilor să spună, subliniind astfel mândria deosebită pe care o simt fiindcă nu locuiesc în sudul Californiei. De fapt, şi în sudul Californiei există anotimpuri diferite – există, de exemplu, „anotimpul incendiilor” sau „anotimpul când vin incendiile”, şi mai există şi „anotimpul în care vine ploaia”, dar asemenea anotimpuri sud-californiene, care atunci când sosesc o fac atât de teatral încât par lovituri aleatorii ale sorţii, nu sugerează în mod inexorabil trecerea timpului. Celelalte anotimpuri, cele atât de preţuite pe Coasta de Est, o fac. Anotimpurile din sudul Californiei te duc cu gândul la violenţă, dar nu neapărat la moarte. Anotimpurile din New York – căderea implacabilă a frunzelor, lăsarea tot mai timpurie a întunericului, chiar nopţile albastre înseşi – nu sugerează decât moartea. A fost un anotimp în care eu să fi avut un copil. Şi a trecut anotimpul acela. încă nu am descoperit anotimpul în care să

nu o aud fredonând spre magnetofon, ca răspuns.

încă o aud fredonând spre magnetofon.

Vreau să dansez.

Aşa cum încă văd iasomia de Madagascar pe care şi-o împletise în coadă, văd prin voal tatuajul cu plumeria.

Alt lucru pe care încă îl văd din ziua nunţii la St. John the Divine: tălpile roşii ale pantofilor ei.

Avea pantofi Christian Louboutin, dintr-un satin pal, cu tălpi roşu-aprins.

Tălpile roşii se vedeau când a îngenuncheat în faţa altarului.

14

înainte de naşterea ei, plănuiam o călătorie la Saigon.

Aveam articole de scris pentru reviste, aveam acreditări, aveam tot ce ne trebuia.

Inclusiv, brusc, un bebeluş.

Anul acela, 1966, în timpul căruia prezenţa militară americană în Vietnam avea să ajungă la 400 000 de soldaţi şi B-52-urile americane începuseră să bombardeze Nordul, nu era chiar anul ideal în care să călătoreşti cu un bebeluş în Asia de Sud-Est, însă mie nu mi-a dat prin cap să renunţ sau măcar să-mi modific planul. Ba chiar am mers la cumpărături după lucrurile care mi-au părut necesare: câteva rochii Donald Brooks din olandă în culori pastel, pentru mine, o umbreluţă de soare înflorată Porthault, ca să-i ţină umbră fetiţei, de parcă şi ea, şi eu aveam să ne urcăm într-un zbor Pan Am si să coborâm la *Le Cercle Sportif*[1].

1 Complex sportiv din Saigon, înfiinţat în 1869.

Până la urmă călătoria asta în Saigon nu a mai avut loc, cu toate că anularea ei nu a fost sub nicio formă legată de ceea ce ar fi părut motivul evident – în cele din urmă, am renunţat la plan pentru că John a trebuit să termine cartea pe care se angajase s-o scrie despre César Chăvez si Asociaţia Naţională a Fermierilor si despre greva strugurilor de la DiGiorgio din Delano , pomenesc Saigonul doar ca să subliniez cât de greşit înţelegeam ce presupune să ai un copil, şi cu atât mai mult ce presupune să adopţi unul.

Cum să nu fi avut o concepţie greşită? îmi fusese pusă în braţe o fetiţă desăvârşită, din senin, la spitalul St. John din Santa Monica. Era exact fetiţa pe care mi-o doream. în primul rând, era frumoasă. *Hermosa, chula.* Mă opreau străinii pe stradă şi-mi spuneau cât de frumoasă este. „Am o fetiţă frumoasă la St. John", îmi spusese Blake Watson, şi avusese dreptate. Toată lumea ne trimitea rochiţe, un omagiu pentru fetiţa frumoasă. Le aşezasem în şifonierul ei pe toate şaizeci (le-am numărat la nesfârşit), fâşii micuţe, imaculate din

batist şi marchi- zet pe umeraşe din lemn în miniatură. Şi umeraşele din lemn în miniatură erau tot un dar pentru fetiţa frumoasă, încă un omagiu de la rudele ei dobândite instantaneu, mătusi, unchi si veri din West Hartford
(familia lui John) şi din Sacramento (familia mea), toţi înnebuniţi după ea. Ţin minte că i-am schimbat de patru ori rochiţa în după-amiaza în care asistenta socială a făcut vizita obligatorie la domiciliu ca să observe candidata pentru adopţie în mediul său familial.

Am stat în curte, pe iarbă.

Candidata pentru adopţie se juca la picioarele noastre.

Nu i-am spus şi asistentei sociale că, până de curând, printre planurile de viitor ale candidatei la adopţie se numărase şi Saigonul.

Nu i-am spus nici că planurile actuale includeau în schimb o escală la motelul Starlight din Delano.

Arcelia, care ne facea curăţenie în casă şi spăla fâşiuţele de batist, uda de zor grădina, aşa cum stabiliserăm.

„Aşa cum stabiliserăm”, căci Arcelia fusese pregătită pentru vizită.

Ideea unei întâlniri spontane între Arcelia şi asistenta socială trimisă de stat ridicase de la bun început o mulţime de griji înfiorătoare, scenarii imaginare care nu mă lăsau să dorm la orele mici ale dimineţii si yy care erau din ce în ce mai chinuitoare, pe măsură ce se apropia ziua vizitei: dacă asistenta socială observa că
Arcelia vorbea numai în spaniolă? Dacă se întâmpla ca asistenta socială să se intereseze de actele Arceliei? Ce ar fi scris în raportul ei, dacă ar fi bănuit că încredinţam fetiţa perfectă unei imigrante fără acte?

Asistenta socială a făcut, în engleză, o remarcă banală despre vremea plăcută.

M-am crispat, intuind o capcană.

Arcelia a zâmbit serafic si a continuat să ude) plantele.

M-am relaxat.

Moment în care Arcelia, deloc serafic, ba chiar de-a dreptul dramatic, a aruncat

furtunul cât colo şi a înşfacat-o pe Quintana, zbierând *„Víbora*?.

Asistenta socială locuia în Los Angeles, trebuie să fi ştiut ce însemna *víbora, víbora* în Los Angeles însemna şarpe, iar şarpe în Los Angeles însemna şarpe cu clopoţei. Eram destul de sigură că şarpele cu clopoţei i se năzărise, dar chiar şi aşa, le-am dus pe Arcelia şi pe Quintana în casă, apoi m-am întors la asistenta socială. E un joc de-ale noastre, am minţit-o. Arcelia se preface că vede un şarpe. Râdem cu toţii. Fiindcă, după cum vedeţi şi dumneavoastră, nu e niciun şarpe.

Nu putea fi vreun şarpe în grădina Quintanei Roo.

Abia mai târziu mi-am dat seama că o cresteam ca

>

pe o păpuşă.

Nu m-ar fi învinovăţit niciodată pentru asta.

Şi-ar fi dat seama că e o reacţie logică după ce primisem din senin, la spitalul St. John din Santa Monica, o fetiţă frumoasă, chiar pe ea. Acasă, după botezul de la biserica catolică St. Martin of Tours, din

Brentwood, am mâncat sandviciuri cu năsturel si am băut sampanie, iar mai târziu, pentru cei rămaşi până la ora cinei, am avut pui prăjit. Casa pe care o închiriasem în primăvara aceea îi aparţinea Sarei Mankiewicz, văduva lui Herman Mankiewicz; Sara avea să călătorească timp de şase luni şi, cu toate că pusese bine vesela pe care nu voia s-o folosim, împreună cu Oscarul câştigat de Herman Mankiewicz pentru *Cetăţeanul Kane* (O să vă vină prietenii în vizită, ne spusese, o să se îmbete, o să vrea să se joace cu el.), ne lăsase vesela Minton, care avea acelaşi model ca dalele Minton ce îmbracă arcada de la sud de fântâna Bethesda din Central Park. Până la botez nu folosisem deloc vesela Minton, dar în seara aceea am pus farfuriile, împreună cu puiul prăjit, pe o masă pe care am improvizat un mic bufet suedez. Ţin minte că Diana mânca, de pe una dintre farfuriile elegante, o aripă de pui, iar o fărâmă de rozmarin de pe friptură era singurul cusur de pe manichiura ei imaculată. Fetiţa perfectă dormea într-una una

dintre cele două rochiţe lungi, albe, pentru botez pe care le avea (avea două rochiţe lungi, albe pentru botez, pentru că primise două rochiţe lungi, albe pentru botez, una din batist, cealaltă din olandă, încă un omagiu) în leagănul de la Saks. Nick, fratele lui John, făcea fotografii. Mă uit acum la fotografiile acelea şi mă izbeşte cât de multe dintre femei purtau costume Chanel şi brăţări David Webb şi fumau. A fost o perioadă din viaţa mea în care chiar credeam cu tărie că, undeva între prăjitul puiului ce urma să fie servit în setul de veselă al Sarei Mankiewicz şi cumpărarea umbreluţei Porthault, ca s-o ferească de soare pe fetiţa frumoasă în Saigon, bifasem principalele puncte ale „maternităţii”.

V-am povestit cu un motiv anume despre Arcelia şi despre cele şaizeci de rochiţe.

Când am pomenit lucrurile acestea am fost conştientă că unii cititori (mai mulţi decât ar crede unii dintre voi, mai puţini decât ar crede aceia nu foarte indulgenţi dintre voi) ar interpreta această informaţie banală pe care am oferit-o (îşi îmbrăca

fetiţa în haine care aveau nevoie de spălare şi de călcare, avea un ajutor pentru spălat şi de călcat) ca pe o dovadă că, de fapt, Quintana nu a avut o copilărie „obişnuită”, că a fost „privilegiată”.

Am tinut să deschid subiectul ăsta.

în Los Angeles copilăriile „obişnuite” implică adeseori pe cineva care vorbeşte spaniolă, dar nu am să aduc argumentul acesta.

Nici măcar nu am să susţin că a avut o copilărie „obişnuită”, cu toate că nu sunt sigură cine anume are o copilărie obişnuită.

„Privilegiu” e altceva.

„Privilegiu” este o judecată.

„Privilegiu” este o opinie.

„Privilegiu” este o acuzaţie.

„Privilegiu” rămâne ceva ce – când mă gândesc câte a îndurat, când mă gândesc la toate cele ce au
urmat – n-o să recunosc uşor.

Mă uit din nou la fotografiile făcute de Nick la botez.

De fapt, după-amiaza când au fost făcute pozele astea, după-amiaza petrecută

la St. Martin of Tours şi în casa Sarei Mankiewicz, după-amiaza în care Quintana a purtat cele două rochiţe de botez şi eu am purtat una dintre rochiile Donald Brooks din olandă pastelată pe care le cumpărasem având impresia greşită că-mi vor trebui la Saigon, nu a fost ceea ce am considerat eu botezul ei „adevărat”. (O întrebare: aţi fi considerat cumpărarea unor rochii din olandă pastelată pentru Saigon un semn al „privilegiului”? Sau aţi fi considerat-o mai curând un semn de prostie crasă?) „Adevăratul” ei botez avusese loc într-o chiuvetă din faianţă, în casa de pe Portuguese Bend, la câteva zile după ce o adusesem acasă de la secţia de neonatologie a spitalului St. John din Santa Monica. O botezase chiar John, iar mie mi-a spus după aceea.

Tin minte că a avut o atitudine oarecum defensivă.

Ce mi-a spus atunci când m-a anunţat n-a avut chiar sensul de „M-am gândit c-am putea să botezăm copilul, tu ce zici?”.

Ce mi-a spus când m-a anunţat a fost mai curând ceva de genul „Tocmai am

botezat copilul, obişnuieşte-te cu ideea”.

Se pare că îl îngrijorase faptul că data pentru botez pe care o stabilisem la St. Martin of Tours era abia peste două luni.

Se pare că nu voise să rişte să condamne bebeluşul nostru încă nebotezat la Purgatoriu.

Ştiam de ce nu îmi spusese înainte s-o facă.

Nu-mi spusese înainte s-o facă pentru că eu nu eram catolică şi îşi imagina că aveam să mă împotrivesc.

Dintre noi doi, însă, eu am fost cea care a considerat ziua aceea si chiuveta din faianţă a fi „adevăratul” botez.

Celălalt botez, botezul la care au fost făcute fotografiile, a fost botezul „elegant”.

Câteva figuri din fotografii îmi atrag atenţia.

Connie Wald, îmbrăcată într-unul dintre cele câteva costume Chanel etalate în după-amiaza aceea, în cazul ei fiind unul din tweed albastru şi bej, căptuşit cu mătase ciclamen. Connie i-a dăruit

Quintanei una dintre cele două rochii lungi, albe pe care le-a purtat la biserică şi după aceea. Până pe la vreo nouăzeci de ani, când a făcut o nevropatie, Connie a înotat în fiecare zi. A redus numărul turelor de bazin făcute zilnic şi nu a mai condus singură prin Beverly Hills în Rolls-Royce-ul ei bătrâior, dar, altfel, şi-a trăit viaţa exact ca înainte. A purtat în continuare rochiile Claire McCardell primite când era model pentru McCardell, prin anii 1940. A continuat să organizeze două sau trei cine festive pe săptămână, gătea chiar ea, amesteca tinerii şi bătrânii intr-un fel care îi flata pe toţi cei prezenţi, aprindea focuri uriaşe în şemineul din bibliotecă şi umplea mesele cu migdale sărate şi cu boluri mari pline de creson indian şi de trandafiri pe care şi-i cultiva în continuare singură. Connie fusese căsătorită cu producătorul Jerry Wald, despre care se spunea că ar fi fost inspiraţia lui Budd Schulberg pentru Sammy Glick din *What Makes Sammy Run* şi care murise cu câţiva ani înainte s-o cunosc eu. Mi-a

>

povestit la un moment dat despre cele şase săptămâni pe care le petrecuse în Nevada, stabilindu-şi reşedinţa, obligatorie ca să divorţeze de fostul soţ şi să se poată căsători cu Jerry Wald. Nu petrecuse acele şase săptămâni în Las Vegas, pentru că Las Vegasul, aşa cum aveam să-l cunoaştem noi mai târziu, nu exista încă. Petrecuse cele şase săptămâni la 30 de kilometri de Las Vegas, în Boulder City, care fusese construit de Biroul pentru Ape şi Energie drept tabără de construcţie pentru barajul Hoover şi unde atât jocurile de noroc, cât şi apartenenţa la sindicate erau interzise prin lege. Am întrebat-o ce găsise de făcut vreme de şase săptămâni în
Boulder City. Mi-a povestit că Jerry îi dăruise un câine pe care îl plimbase în fiecare zi pe străzile identice, mărginite de bungalow-uri guvernamentale identice, care alcătuiau Boulder City, şi apoi peste baraj. Ţin minte că asta mi s-a părut cea mai frapantă poveste auzită vreodată despre îndârjirea cuiva care stătuse sau nu stătuse în Las Vegas – subiect pe tema căruia nu prea lipsesc poveştile frapante.

Diana.

Diana Lynn, Diana Hali.

Altă figură care-mi atrage atenţia în fotografiile făcute în ziua aceea.

În poza aceasta are în mână un pahar cu şampanie şi fumează o ţigară. îmi dau seama, uitându-mă la poză, că datorită Dianei a fost posibil totul. Diana a fost cea care m-a atras în conversaţia despre adopţie de Revelionul acela, pe vasul lui Morty. Diana a fost cea care a vorbit cu Blake Watson, Diana a fost cea care a intuit ce nevoie teribilă aveam de Quintana. Diana mi-a schimbat viata.

16

Unii dintre noi simt o nevoie copleşitoare de a avea un copil şi unii dintre noi, nu. La mine a apărut destul de brusc, pe la douăzeci şi cinci de ani, când lucram pentru *Vogue,* şi a fost ca un val de hulă. Odată ce m-a lovit valul ăsta, am început să văd bebeluşi peste tot. Le urmăream cărucioarele pe stradă. Decupam poze cu bebeluşi de prin reviste şi le prindeam în piuneze pe perete, lângă pat. Adormeam cu gândul la ei, ima- ginându-mi-î: imagînându-mi că-i ţin în braţe, imagi- nându-mi puful de pe căpşoarele lor, imagînându-mi pielicica moale de la tâmple, imagînându-mi cum fac ochii mari când îi priveşti.

Până atunci, sarcina fusese doar o spaimă, un accident ce trebuia evitat cu orice preţ.

Până atunci, nu simţisem decât uşurare în acel

moment din lună când începeam să sângerez. Dacă momentul întârzia chiar şi cu o zi, plecam imediat de la birou, de la *Vogue,* şi, căutând confirmarea rapidă că nu eram însărcinată, mergeam la doctorul meu, un internist de la spitalul Columbia Presbyterian care, fiindcă soacra lui fusese redactor-şef la

Vogue şi cabinetul lui era întotdeauna disponibil pentru angajatele speriate, era cunoscut drept „doctorul *Vogue*”.

Tin minte că stăteam în sala de consultaţii din East > >

Sixty-seventh Street într-o dimineaţă, aşteptând rezultatul celui mai recent test cu iepuroaica pe care îl implorasem să mi-l facă. A intrat în încăpere fluierând şi a început să-şi stropească plantele de pe pervaz.

L-am întrebat despre test.

A continuat să stropească plantele.

Trebuia să aflu rezultatul, i-am explicat, fiindcă urma să plec de Crăciun în California. Aveam biletul în geantă. Am deschis geanta, i-am arătat.

„S-ar putea să n-ai nevoie de un bilet pentru California”, mi-a zis el. „S-ar putea să ai nevoie de un bilet pentru Havana.”

I-am înţeles corect vorbele, intentia fusese să mă

> ? f

îmbărbăteze, era felul lui ocolit de a-mi spune că s-ar putea să am nevoie de un avort şi că mă putea ajuta cu chestia asta, însă primul meu răspuns a fost să resping vehement soluţia pe care mi-o propunea: era o nebunie,

în nîciun caz, nici nu intra în discuţie.

Nu aveam cum să merg la Havana.

La Havana era revoluţie.

Şi chiar era: era decembrie 1958, Fidel Castro avea să intre în Havana în doar câteva zile.

I-am spus lucrul ăsta.

„Mereu e câte o revoluţie la Havana”, mi-a răspuns doctorul *Vogue.*

O zi mai târziu am început să sângerez şi am plâns toată noaptea.

Am crezut că regret faptul că ratasem momentul acela istoric din Havana, dar s-a dovedit că mă lovise valul şi ceea ce regretam era că nu aveam copilul, copilul pe care încă nu-l întâlnisem, copilul pe care în cele din urmă aveam să-l aduc acasă de la spitalul St. John din Santa Monica. *Dar dacă n-aţi fi fost acasă, dacă n-aţi fi putut să ajungeţi la spital, dacă arfi fost un accident pe autostradă, atunci ce s-ar fi întâmplat cu mine?* Nu cu multă vreme în urmă, când am citit fragmentul din romanul scris ca să ne arate ea nouă, pasajul în care protagonista crede c-ar putea fi însărcinată şi hotărăşte să abordeze situaţia mergând la pediatrul ei, mi-am amintit

dimineaţa aceea pe East Sixty-seventh Street.
Acum nici nu le mai păsa de ea.

17

Sunt câteva momente din acei primi ani cu ea pe care mi le amintesc foarte clar.

Aceste momente foarte clare ies în evidenţă, revin, îmi vorbesc direct, într-un fel mă umplu de bucurie, iar în altul încă îmi frâng inima.

îmi amintesc foarte clar, de exemplu, că tranzacţiile ei cele mai timpurii implicau ceva ce ea numea „mărunţişuri”. Conferise acestui termen, pe care îl folosea ca pe un sinonim pentru „proprietăţi”, dar părea să fie împrumutat de la „magazinele cu mărunţişuri” din numeroasele hoteluri prin care fusese deja purtată, o importanţă considerabilă, pendulând ameţitor între copilărie şi sofisticare. La un moment dat mi-a cerut o cariocă bună, iar a doua zi am găsit-o folosind-o ca să împartă o cutie goală în „sertare”, sau zone desemnate pentru câte o categorie a acestor „mărunţişuri”. „Sertarele” cărora le stabilise deja scopul erau: „Bani”, „Paşaport”, „Planul meu de pensie”, „Bijuterii” şi, în cele din urmă – doar cu greu reuşesc să vă spun asta –, „Jucării mici”.

Din nou, cu acea caligrafie îngrijită.

Numai caligrafia aceea, şi nu pot s-o uit.

Numai scrisul acela, şi îmi frânge inima.

Alt moment, dacă mă gândesc bine, nu foarte diferit: îmi aduc aminte foarte clar o seară de Crăciun la bunica ei, în West Hartford, când John şi cu mine ne-am întors de la film şi-am găsit-o singură, ghemuită pe treptele ce duceau spre etajul al doilea. Luminiţele din pom erau stinse, bunica ei dormea, toată lumea din casă dormea, iar ea ne aştepta răbdătoare să ne întoarcem şi să ne ocupăm de „noua problemă”. Am întrebat-o care era noua problemă. „Tocmai am observat că am cancer”, ne-a spus, şi şi-a dat la o parte părul de pe frunte, ca să ne arate ceea ce stabilise că era o excrescenţă pe scalp. De fapt, era pojar, nu încăpea îndoială că îl luase de la grădiniţă înainte de a pleca din Malibu şi abia acum se manifesta, dar, în cazul în care era cancer, ea se pregătise mental să-i facă faţă.

Acum îmi dă o întrebare prin minte:

Subliniase cumva „noua” când ne spusese „noua problemă”?

Voia să ne dea de înţeles că mai erau şi probleme vechi, neprecizate, probleme cu care hotărâse să nu ne împovăreze

deocamdată?

Un al treilea exemplu: ţin minte foarte clar casa pentru păpuşi pe care a construit-o pe rafturile bibliotecii din camera ei, în casa de pe plajă. Lucrase la ea mai multe zile, după ce studiase cu atenţie o improvizaţie similară într-un exemplar vechi din *House & Garden* („Casa de păpuşi a lui Muffet Hemingway[1] „ era numele pe care i-l dăduse prototipului, inspirându-se din titlul din *House & Garden*), dar aceasta era inaugurarea oficială. Aici era sufrageria, ne-a explicat ea, şi aici era livingul, şi aici era bucătăria, şi aici era dormitorul.

Am întrebat-o despre un raft din bibliotecă pe care nu-l decorase în niciun fel şi nu părea să aibă o destinaţie anume.

Acolo, mi-a spus ea, urma să fie camera proiectorului.

Camera proiectorului.

Am încercat să cuprind lucrul ăsta cu mintea.

Câteva cunoştinţe de-ale noastre din Los

[1] Joan „Muffet” Hemingway (n. 1950), nepoata lui Ernest Hemingway, este actriță si scriitoare.

Angeles aveau, într-adevăr, o cameră a proiectorului acasă, dar, cel puţin din câte ştiam eu, ea nu văzuse niciodată o asemenea încăpere. Oamenii aceia, care aveau camere cu proiectoare, făceau parte din viaţa noastră „de la serviciu”. Ea, îmi imaginasem eu, făcea parte din viaţa noastră „particulară”. Iar viaţa noastră „particulară”, îmi mai imaginasem eu, era separată, dulce, neprofanată.

Am lăsat la o parte distincţia asta şi am întrebat-o cum avea de gând să mobileze camera proiectorului.

Trebuia să fie o masă pentru telefonul proiecţio- nistului, ne-a spus ea, apoi s-a oprit să mai analizeze un pic raftul gol.

„Şi ce mi-o mai trebui pentru Dolby Sound”, a adăugat.

În timp ce descriu toate aceste amintiri clare, mă izbeşte lucrul pe care îl au în comun: în toate situaţiile astea, ea încerca să abordeze viaţa ca un adult, încerca să fie convingătoare în rolul de om mare, la o vârstă la care încă avea dreptul să fie un copilaş. Putea vorbi despre „planul meu de pensie” şi putea vorbi despre „Dolby Sound” şi putea vorbi despre cum „tocmai observase” că are

cancer, putea telefona la Camarillo ca să afle ce avea de făcut dacă înnebunea şi putea suna la Twentieth Century-Fox ca să afle ce avea de făcut dacă voia să ajungă vedetă, dar nu era, de fapt, pregătită să acţioneze în virtutea răspunsurilor pe care le-ar fi primit. „Jucăriile mici" încă puteau avea o greutate egală cu a celorlalte lucruri. încă mai putea merge la pediatru.

Confuzia asta legată de locul ei în ordinea cronologică a lumii era, oare, greşeala noastră? îi ceruserăm noi să fie om mare? îi ceruserăm noi să-şi asume responsabilitatea înainte ca ea s-o poată face?

O împiedicaseră aşteptările noastre să reacţioneze ca un copil?

Ţin minte că am dus-o, când avea patru sau cinci ani, la cinematograf, la Oxnard, să vadă *Nicolae şi Alexandra.* Când ne întorceam cu maşina spre casă, a vorbit despre ţar şi despre ţarină spunându-le „Nicky şi Sunny" şi a decretat, când am întrebat-o dacă i-a plăcut filmul: „Cred c-o să aibă un succes răsunător".

Cu alte cuvinte, deşi tocmai aflase o poveste care mie mi se păruse, în timp ce o

urmăream împreună cu ea, înfiorătoare, o poveste în care atât părinţii, cât şi copiii se aflau intr-un pericol inimaginabil – un pericol chiar mai inimaginabil pentru copii, căci însăşi sursa lui era ghinionul de a se fi născut din acei părinţi –, ea apelase fără nicio ezitare la răspunsul standard local, evaluând rapid potenţialul comercial. Într-o situaţie asemănătoare, câţiva ani mai târziu, când am dus-o la Oxnard să vadă *Fălci*, a urmărit filmul îngrozită şi mai târziu, când eu încă descărcăm cumpărăturile, a ţopăit până pe plajă şi s-a aruncat în valuri. în faţa unor pericole pe care eu le consideram reale, ea se arăta neînfricată. Când avea opt sau nouă ani şi s-a înscris la Salvamarii Juniori, un program organizat de salvamarii din Los Angeles County, care presupunea să fie dusă în mod repetat dincolo de brizanţii de la Zuma Beach cu o barcă a salvamarilor şi să se întoarcă înot, John şi cu mine am mers s-o luăm la finalul programului şi am găsit plaja pustie. în cele din urmă am văzut-o, singură, zgribulită într-un prosop, în spatele unei dune. Se pare că salvamarii insistaseră, „fără niciun fel de motiv”, ca toţi copiii să meargă acasă. I-am

spus că un motiv trebuie să fi avut ei. „Doar rechinii”, mi-a răspuns. Am privit-o. Era vădit dezamăgită, chiar un pic dezgustată, deranjată de felul în care decursese dimineaţa aceea. A ridicat din umeri. „Erau doar nişte rechini albaştri”, a mai zis.

Când îmi amintesc de „mărunţişuri”, sunt obligată să-mi aduc aminte de hotelurile în care a stat încă dinainte să împlinească cinci sau şase sau şapte ani. Spun „obligată să-mi amintesc” pentru că imaginile pe care le am în minte cu ea în hotelurile de atunci sunt complicate. Pe de o parte, imaginile acelea au rămas cele mai veritabile amintiri ale mele despre paradoxul pe care îl întrupa ea – copilul care se străduia să nu pară copil, eforturile neobosite de a se prezenta convingător ca „om mare”. Pe de altă parte, chiar asemenea imagini – aceleaşi imagini – încurajează perceperea ei ca fiind „privilegiată”, deposedată cumva de o copilărie „normală”.

Privind lucrurile din afară, nu avea ce să

caute în hotelurile alea.

Lancaster, si Ritz, si Piaza Athénée din Paris.

Hotelul Dorchester din Londra.

St. Regis şi Regency din New York, dar şi Chelsea. Chelsea era pentru acele deplasări la New York în care nu aveam fonduri de protocol. La Chelsea îi găseau un leagăn la parter şi John îi aducea micul dejun de la White Tower, de peste drum.

Fairmont şi Mark Hopkins din San Francisco.

Kahala şi Royal Hawaiian din Honolulu. „Unde a dispărut dimineaţa?", se minuna la Royal Hawaiian când se trezea, încă pe fusul orar de pe continent, şi vedea că afară e întuneric. „Imaginează-ţi un copil de cinci ani mergând pe jos până la recif[1], spunea la Royal Hawaiian, ameţită, când o ţineam de mâini şi o învârteam prin apa mică.

Ambassador şi Drake din Chicago.

Chiar la Ambassador, în faimosul lor restaurant Pump Room, la miezul nopţii, a mâncat pentru prima oară caviar şi nu a fost neapărat un succes, având în vedere că după aceea a vrut caviar la toate mesele şi nu

înţelegea întru totul diferenţa dintre „cu fonduri de protocol” şi „fără fonduri de protocol”. Se întâmplase să fie în Pump Room la miezul nopţii fiindcă în seara aceea o dusesem pe Chicago Stadium, la concertul unei trupe pe care o urmăream, Chicago, în legătură cu care ne documentam pentru *S-a născut o stea.* Stătuse pe scenă pe toată durata concertului, pe unul dintre amplificatoarele de sunet. Trupa cântase „Does Anybody Really Know What Time It Is” şi „25 or 6 to 4”. Când vorbea despre membrii trupei, le spunea „băieţii”.

Când plecaserăm de la Chicago Stadium în seara aceea, cu băieţii, mulţimea de fani luase cu asalt maşina şi o legănase pe roţi, lucru care pe Quintana o încântase.

Nu voia să meargă a doua zi la bunica ei, în West Hartford, m-a anunţat când ne-am întors la hotel, voia să meargă la Detroit cu băieţii.

Cam aşa era cu păstrarea vieţii noastre „particulare” separată de viaţa noastră „de serviciu”.

Adevărul este că era inseparabilă de viaţa noastră de serviciu. Viata noastră de serviciu

era chiar motivul pentru care ajungea în atâtea hoteluri. Când avea cinci sau şase ani, de exemplu, am luat-o cu noi la Tucson, unde se filma *Viaţa şi timpurile judecătorului Roy Bean.* Hotelul Hilton Inn, unde era cazată echipa de producţie, trimitea o dădacă să stea cu ea cât vedeam noi filmările brute din ziua anterioară. Dădaca a rugat-o să-i facă rost de autograful lui Paul Newman. I-a povestit ceva despre un fiu infirm. Quintana a făcut rost de autograf, i l-a adus dădacei şi apoi a izbucnit în lacrimi. Nu mi-a fost niciodată clar dacă a plâns cu gândul la băiatul infirm sau fiindcă s-a simţit manipulată de dădacă.

Dick Moore era directorul de imagine pentru *Viaţa şi timpurile judecătorului Roy Bean*, dar ea nu a părut să facă nicio legătură între acest Dick Moore, pe care

îl vedea la Hilton Inn în Tucson, si acel Dick Moore

pe care îl vedea la noi pe plajă. Pe plaja noastră toată

lumea se simţea ca acasă, si ea la fel. La Hilton Inn din

Tucson toată lumea lucra, deci şi ea la fel. „La serviciu” era un mod de a exista pe care şi-l

însuşea până în miezul fiinţei. Când avea nouă ani, am luat-o cu mine într-un turneu de promovare a unei cărţi, care includea escale în opt oraşe: New York, Boston, Washington, Dallas, Houston, Los Angeles, San Francisco şi Chicago.

„Ţi-au plăcut monumentele noastre?” a întrebat-o Katharine Graham în Washington.

A părut nedumerită, dar intrigată.

„Ce monumente?” a întrebat, interesată, fără să ştie că majoritatea copiilor care vizitau Washingtonul erau dusi să vadă Memorialul Lincoln, nu redacţia radioului public şi cea de la *The Washington Post*.

Din turneul acela, oraşul care i-a plăcut cel mai mult a fost Dallasul. Cel mai puţin i-a plăcut în Boston. Bostonul, s-a plâns ea, era „doar alb”.

„Adică n-ai văzut prea mulţi oameni negri în Boston”, i-a sugerat mama lui Susan Traylor când Quintana s-a întors în Malibu şi i-a povestit despre călătorie.

„Nu”, i-a răspuns Quintana cât se poate de sigură

pe chestiunea asta. „Adică nu e color.”

în călătoria aceea a învătat să comande la room
service câte trei coaste de miel.

în călătoria aceea a învătat să-si treacă numărul
camerei de hotel când comanda Shirley Temple-uri.

Dacă un şofer sau un reporter nu apărea la ora programată în călătoria asta, ea ştia ce era de făcut: verifică programul şi „sun-o pe Wendy”, Wendy fiind directoarea pentru PR de la Editura Simon & Schuster. Ştia care librării îşi trimiteau rapoartele de
vânzări la care liste de bestselleruri si stia numele celor
mai mari cumpărători şi ştia ce este o „cameră verde” şi ştia cu ce se ocupă impresarii. Ştia cu ce se ocupă impresarii pentru că, înainte să împlinească patru ani, într-o zi în care programul cu menajera căzuse, am luat-o cu mine la o întâlnire la biroul William Morris din Beverly Hills. O pregătisem, îi explicasem că la întâlnire aveam să vorbim despre cum câştigam banii

cu care plăteam pentru coastele de miel de la room service, insistasem cât de important era să nu ne întrerupă şi să nu întrebe când putem să plecăm. S-a dovedit însă că pregătirile acestea erau cu totul inutile. Era mult prea interesată de ce se întâmpla la întâlnire ca să ne întrerupă. A acceptat un pahar cu apă când i-a fost oferit, a manevrat paharul greu din cristal Baccarat
fără să-l verse, a ascultat cu atenţie şi nu a spus nimic. Abia la finalul întrevederii i-a pus impresarului de la William Morris întrebarea care o frământa:

„Dar când îi daţi banii?”

Atunci când i-am aflat nedumeririle, ne-am gândit si la ale noastre?

încă mai am cutia cu „mărunţişuri” în dulap, încă poartă însemnele făcute de ea.

Nu cunosc mulţi oameni care consideră că au fost
>
părinţi buni. Şi cei care se consideră părinţi de succes tind să aducă în discuţie nişte repere care indică (propriul) statut în lume: diploma de la Stanford, maşterul de la Harvard, practica la o firmă de avocatură de vază. Aceia dintre noi mai puţin dispuşi să ne facem

singuri complimente cu privire la abilităţile noastre de parenting, cu alte cuvinte, cei mai mulţi dintre noi

suntem în stare să recităm litanii ale eşecurilor noas-

tre, ale neglijenţelor, ale abandonurilor şi ale abaterilor noastre. însăşi definiţia succesului ca părinte a trecut printr-o transformare grăitoare: pe vremuri defineam succesul ca fiind capacitatea de a încuraja copilul să se maturizeze şi să trăiască o viaţă independentă (adică o viaţă de adult), să „creştem" copilul, să ne desprindem de el. Dacă un copil voia să-şi încerce noua bicicletă pe dealul cel mai abrupt din cartier, poate că ar fi primit o avertizare formală că dealul cel mai abrupt din cartier cobora drept într-o intersecţie periculoasă, dar o asemenea avertizare, tocmai fiindcă ţelul urmărit era independenţa, nu se transforma în cicăleală. Dacă un copil hotăra să se implice în activităţi care puteau sfârşi neplăcut, asemenea posibilităţi nefericite erau, poate, pomenite o dată, însă nu si a doua oară.

întâmplarea face că eu mi-am trăit

copilăria în timpul celui de-al Doilea Război Mondial, ceea ce înseamnă că am crescut în nişte condiţii care puneau şi mai mare accent pe independenţă. Tata a fost contabil în Forţele Armate Aeriene, iar în anii de început ai războiului, mama, fratele meu şi cu mine l-am urmat de la Fort Lewis, din Tacoma, la Universitatea Duke, în Durham, la Peterson Field, în Colorado Springs. Nu a fost neapărat o viaţă grea, dar nici o copilărie liniştită nu a fost, având în vedere suprapopularea şi deplasările neîncetate care au caracterizat viaţa în apropierea bazelor militare americane din anii 1942 şi 1943. Am avut norocul ca în Tacoma să putem închiria ceea ce se numea o casă de oaspeţi, însă în realitate era o încăpere mare cu intrare separată. în Durham am stat tot într-o singură cameră, însă aceasta nici nu a fost mare şi nici n-a avut propria intrare, în casa unui predicator baptist care locuia împreună cu familia sa. Camera asta din Durham o închiriaserăm cu tot cu „dreptul la bucătărie”, ceea ce însemna că din când în când le puteam folosi gemul de mere. în Colorado
Springs am stat pentru prima oară într-o casă

în adevăratul sens al cuvântului, un bungalow cu patru camere aflat în vecinătatea unui spital de psihiatrie, dar acolo nici nu ne-am mai despachetat bagajele: n-avea rost să despachetăm, ne-a explicat mama, căci puteau sosi oricând „noi ordine” – un concept misterios pe care îl acceptam ca atare.

Era, cumva, de la sine înţeles că în fiecare dintre aceste locuri fratele meu si cu mine aveam să ne adaptăm, să ne descurcăm, să ne născocim o viaţă şi în acelaşi timp să acceptăm că orice viaţă am fi născocit avea să fie dată peste cap rapid de sosirea unor „noi ordine”. Nu-mi era foarte clar cine dădea ordinele astea. în Colorado Springs, unde tata a fost încartiruit o vreme mai îndelungată decât în Tacoma sau în Durham, fratele meu a explorat cartierul şi şi-a făcut prieteni. Eu am cutreierat curtea spitalului de psihiatrie, am notat dialogurile surprinse din întâmplare şi am scris „povestiri”. La momentul respectiv, nu mi s-a părut deloc că ar fi fost o alternativă mai potrivită să fi
rămas în Sacramento si să fi mers la scoală (mai târziu

> > ˅

m-am gândit că, dacă aş fi rămas în Sacramento şi aş fi mers la şcoală, poate că aş fi învăţat scăderea, abilitate pe care nici în ziua de azi n-o stăpânesc), dar nici nu ar fi contat dacă mi s-ar fi părut. Eram în toiul unui război. Războiul nu se concentra asupra dorinţelor copiilor şi nici nu era în vreun fel influenţat de acestea. Drept compensaţie pentru acceptarea acestei stări de fapt, copiilor li se permitea să-şi născocească propriile vieţi. Ideea că puteau fi lăsaţi să facă ce vor – că era, de fapt, chiar mai bine să facă ce vor – nu era pusă la îndoială de nimeni.

Odată ce războiul a luat sfârsit si ne-am întors acasă, în Sacramento, abordarea aceasta *laissez faire* a continuat. Tin minte că mi-am luat carnetul de con-

ducere provizoriu la cincisprezece ani şi jumătate şi că l-am considerat o permisiune implicită pentru a face după cină o excursie cu maşina, de la Sacramento la lacul Tahoe, drum care dura două sau trei ore la dus, pe una dintre autostrăzile spre munte cu multe curbe periculoase, şi, dacă întorceai şi conduceai în continuare, ceea ce am şi făcut,

nu ne-am oprit nicăieri fiindcă aveam destule de băut în maşină, mai dura

vreo două sau trei ore şi la întors. Dispariţia asta în inima Sierrei Nevada în toiul nopţii, echivalentă cu condusul sub influenţa alcoolului pe timp de noapte, a trecut fără niciun comentariu din partea alor mei. Ţin minte că, tot cam pe la vârsta aceea, am intrat intr-un dig de deviere a apelor în timp ce coboram cu pluta pe American River, apoi am tras pluta înapoi în amonte şi am luat-o de la capăt. Nici atunci n-am fost certată.

Ca şi cum nici nu s-ar fi întâmplat.

Aşa ceva ar fi practic inimaginabil în ziua de azi.

Programul strict al „parentingului” nu lasă loc pentru asemenea distracţii îndoielnice.

Dimpotrivă, pentru că noi ne-am bucurat de acest soi de neglijare benignă, ne evaluăm acum succesul în funcţie de măsura în care reuşim să ne supraveghem copiii, să-i ţinem priponiţi, să-i legăm de noi. Când era preşedintă la Barnard, Judith Shapiro a simţit nevoia să scrie un editorial în *The New York Times,* sfătuind părinţii să le acorde mai multă încredere copiilor şi să nu mai încerce să

gestioneze toate aspectele vieţii acestora la facultate. A scris despre tatăl care a renunţat la serviciu vreme de un an ca să supravegheze pregătirea solicitărilor de înscriere ale fiicei lui la facultate. A scris despre mama care şi-a însoţit fiica la întâlnirea cu decanul, unde trebuia să stea de vorbă despre un proiect de cercetare. A scris despre mama care a cerut, pe motiv că ea plătea taxa de şcolarizare, ca foaia matricolă cu toate notele fiicei sale să-i fie trimisă direct ei.

„Plăteşti 35 000 de dolari pe an, te aştepţi să primeşti la schimb nişte servicii”, i-a spus lui Tamar Lewin, de la *The New York Times,* directorul „biroului pentru părinţi” de la Universitatea Northeastern din Boston, birou dedicat relaţiilor cu părinţi şi devenit o prezenţă aproape ubicuă în campusurile universitare. Pentru un articol publicat acum câţiva ani, pe tema micşorării prăpastiei dintre generaţiile din campus, Lewin a stat de vorbă nu numai cu cei care se ocupau de relaţia cu părinţii, ci şi cu studenţii; o studentă de la Universitatea George Washington, de exemplu, a recunoscut că folosea peste 3 000

de minute pe lună vorbind pe telefonul mobil cu familia. Părea să-şi considere rudele o sursă viabilă de informaţii academice.

„Pot să-l sun pe tata şi să-l întreb «Kurzii... care-i faza cu ei?». E mult mai uşor decât să stau să caut informaţii despre asta. Tata ştie o grămadă de chestii. M-aş baza pe ce-mi spune el despre aproape orice.” întrebată dacă s-a gândit vreodată că e posibil să fie prea apropiată de părinţii ei, o altă studentă de la Universitatea George Washington a răspuns uşor nedumerită: „Sunt părinţii noştri. E normal să ne ajute. Asta-i ca un fel de datorie a lor”.

Justificăm tot mai mult o asemenea implicare accentuată în viaţa copiilor noştri ca fiind esenţială pentru supravieţuirea lor. îi avem pe tastele de apelare rapidă. Ne vedem cu ei pe Skype, le urmărim fiecare mişcare. Ne aşteptăm să ne răspundă de câte ori le dăm telefon, să ne raporteze fiecare schimbare de plan. Ne imaginăm noi pericole îngrozitoare la fiecare ieşire nesupravegheată în lume. Aducem în discuţie terorismul, împărtăşindu-ne avertismente anxioase: „E

altfel viaţa acum”, „Nu mai e ca pe vremuri”, „Nu poţi să-i laşi să facă ce făceam noi”.

Dar au existat dintotdeauna pericole pentru copii, întrebaţi pe oricine a copilărit în deceniul chipurile idilic care la vremea respectivă ne-a fost prezentat drept o recompensă pentru al Doilea Război Mondial. Maşini noi. Electrocasnice noi. Femei purtând pantofi cu toc, încinse în talie cu sortulete cu volane, scoţând

7 > > > 7 >

prăjiturele din cuptoarele emailate în culorile „tomnatice” la modă după război: verzui de avocado, auriu, muştar, maro, portocaliu-închis. Cea mai sigură perioadă, numai că n-a fost aşa: întrebaţi orice copil care în această fantezie tomnatică postbelică a fost expus cruntelor fotografii de la Hiroshima şi Nagasaki, întrebaţi orice copil care a văzut imaginile din lagărele de exterminare.

„ *Trebuie să ştiu* despre asta.”

Aşa mi-a spus Quintana când am găsit-o ascunsă sub pături, în patul ei din Malibu, uluită, nevenindu-i să creadă, cu lanterna în mână, cercetând de zor un album vechi cu

fotografii din *Life,* găsit pe cine ştie unde.

La ferestrele camerei ei din Malibu avea perdele cadrilate, în carouri alb-albastre.

Tin minte că le mişca vântul atunci când mi-a

> >

arătat albumul.

îmi arăta fotografiile de la cuptoarele din Buchen- wald, făcute de Margaret Bourke-White pentru *Life.*

Despre asta *trebuia să ştie* ea.

Sau întrebaţi copila care nu avea să-şi dea voie să adoarmă mare parte din anul 1946, pentru că se temea că ar fi putut avea soarta lui Suzanne Degnan, răpită, la 7 ianuarie în anul acela, din dormitorul ei, în Chicago, disecată într-o chiuvetă şi aruncată pe bucăţi în canalizarea din partea de nord a oraşului. La şase luni de la dispariţia lui Suzanne Degnan, un boboc de la Universitatea din Chicago, în vârstă de şaptesprezece ani, pe nume William Heirens, a fost arestat şi condamnat la închisoare pe viaţă.

Sau întrebaţi copila care, nouă ani mai târziu, a urmărit cu sufletul la gură operaţiunile de căutare a adolescentei Stephanie Bryan, de paisprezece ani, din

California, care dispăruse când se întorcea acasă de la şcoala din Berkeley, trecând prin parcarea hotelului Claremont, scurtătura pe care o lua de obicei, şi care a mai fost apoi văzută la câteva sute de kilometri de Berkeley, îngropată intr-un mormânt puţin adânc în munţii din nordul Californiei. La cinci luni de la dispariţia lui Stephanie Bryan a fost arestat un tânăr care studia contabilitatea la Universitatea din California, a fost acuzat de uciderea ei, iar în decursul următorilor doi ani a fost condamnat şi executat cu gaz letal la San Quentin.

întrucât întâmplările legate de dispariţia şi de moartea ambelor fete, Suzanne Degnan şi Stephanie Bryan, au avut loc în zone unde apăreau ziare Hearst[1] agresive, cele două cazuri au fost relatate pe larg şi cât se poate de sinistru. Lecţia oferită de presă era extrem de clară: copilăria este periculoasă prin definiţie. Să fii copil înseamnă să fii mic, neajutorat, fără experienţă, cea mai slabă verigă din lanţul trofic. Orice copil ştie, sau cel puţin ştia.

---

1 Hearst Communications, companie creată de omul de afaceri şi politicianul William Randolph Hearst (1863-1951), este unul dintre cele mai mari conglomerate media din lume.

Pentru că ştiu asta, copiii dau telefon la Camarillo.

Pentru că ştiu asta, copiii dau telefon la Twentieth Century-Fox.

„Cazul acesta m-a bântuit toată viaţa, pentru că eram un puşti matur de opt ani când s-a petrecut şi-am urmărit reportajele în fiecare zi, în *Oakland Tribune,* din prima zi şi până la sfârşit.” Aşa a scris un corespondent de pe internet în urma unei reana- lizări recente a cazului Stephanie Bryan. „Trebuia să citesc ziarul când nu erau ai mei acasă, fiindcă erau de părere că la vârsta mea nu trebuia să citesc despre o crimă.”

Când ajungem adulţi, pierdem din amintirile despre gravitatea şi importanţa lucrurilor care ne-au înspăimântat în copilărie.

Bună, Quintana. O să te încui un pic în garaj.

După ce am avut cinci ani, nu l-am mai visat deloc- deloc.

Trebuie să ştiu despre asta.

Una dintre temerile ei cele mai stăruitoare, am aflat mult mai târziu, era că ar fi putut să moară John şi nu mai avea cine să aibă grijă de mine, în afară de ea.

Cum putea să-şi imagineze că n-aş fi avut grijă eu de ea?

Mi-am pus întrebarea asta.

Acum mă întreb opusul:

Cum să-şi fi imaginat că *aşfi putut* avea grijă de ea?

Mă vedea ca pe un om de care trebuia să aibă cineva grijă.

Mă vedea fragilă.

Asta să fi fost anxietatea ei sau a mea?

Am aflat despre temerea asta când a fost scoasă temporar de pe ventilator, pe un pat de la terapie intensivă, nu mai stiu exact care.

V-am spus, erau toate la fel.

Paravanele alb-albastre. Gâlgâitul prin tuburile de plastic. Clipocitul perfuziei, horcăitul, alarmele.

Codurile. Cărucioarele cu defibrilatoare.

N-ar fi trebuit să i se întâmple ei aşa ceva.

Trebuie să fi fost secţia de terapie intensivă de la UCLA.

Doar la UCLA a fost deconectată de la ventilator suficient de mult ca să purtăm conversaţia asta.

Ai atâtea amintiri minunate.

Le am, dar se estompează.

Se sting una într-alta.

Devin, aşa cum Quintana însăşi avea să le descrie o lună sau două mai târziu, singura amintire pe care o avea din cele cinci săptămâni petrecute la terapia intensivă de la UCLA, „ca un fel de ceaţă”.

Am încercat să-i spun: Şi mie mi-e greu să-mi aduc aminte.

Se amestecă şi limbile: am nevoie de un *abogado* sau am nevoie de un *avocat*?

Numele dispar. Spre exemplu, numele ţinuturilor din California, care la un moment dat îmi erau atât de familiare, încât le puteam recita în ordine alfabetică (Alameda şi Alpine şi Amador, Calaveras şi Colusa şi Contra Costa, Madera şi Marin şi Mariposa), acum îmi scapă.

îmi amintesc numele unui tinut.

E un tinut al cărui nume am să-l stiu întotdeauna.

Am avut si eu Omul meu Dărâmat.

Am avut şi eu poveşti pe care trebuia să le ştiu.

Numele ţinutului în care fusese găsită Stephanie Bryan, îngropată în mormântul ei puţin adânc, era Trinity.

Numele purtat de testele de la Alamogordo, care au avut drept urmare imaginile surprinse la Hiroshima şi la Nagasaki, era tot Trinity.

„Ce ne trebuie aici este un montaj, nişte muzică suprapusă.

Ce făcea ea: vorbea cu tatăl ei şi xxxx şi xxxxx... «xx», spunea el.

«xxx», spunea ea.

Ce jucea ea:

Cum făcea asta si *de ce* făcea aia si *ce muzică se auzea* când făceau x si x si xxx...

Ce jucea el, cum ea.

Astea sunt nişte notiţe pe care le-am scris în 1995 pentru un roman pe care l-am publicat în 1996, *The Last Thing He Wanted.* Le invoc aici ca exemplu pentru lejeritatea cu care scriam, cât de uşor o faceam, cât de puţin cumpăneam cuvintele scrise înainte de a le scrie. De fapt, adevărul este că nici nu scriam:
nu făceam decât să schiţez ceva, intr-un ritm, si să las

ritmul acela să-mi dicteze ce am de spus. Multe dintre semnele pe care le faceam pe hârtie nu erau decât „xxx” sau „xxxx”, simboluri care aveau semnificaţia „de introdus text”, dar luaţi aminte, asemenea simboluri erau grupate în moduri anume. Un singur „x” avea altă semnificaţie decât „xx”, decât „xxx” şi decât „xxxx”. Numărul acestor simboluri avea propria semnificaţie.
înţelesul stătea în aşezarea lor.

Acelaşi pasaj, rescris, sau mai bine zis „scris” în adevăratul sens al cuvântului, devenea mult mai detaliat: „Ce ne trebuie aici este un montaj, nişte muzică suprapusă. *Cadru pe Elena.* E singură pe cheiul unde tatăl ei a ancorat *Kitty Rex.* Zgândăre cu vârful sandalei o aşchie din scândurile de pe chei. îsi scoate eşarfa si-si scutură părul, jilav din cauza aerului greu şi dulce din Florida de Sud. *Trecere la Barry Sedlow.* Stă în picioare în uşa barăcii, sub firma pe care scrie ÎNCHIRIERI BENZINĂ MOMEALĂ BERE MUNIŢIE. Se sprijină de tejghea. O priveşte pe Elena prin uşa de plasă în timp ce-şi aşteaptă restul. *Cadru pe manager.* Strecoară

o bancnotă de o mie de dolari sub tava din casa de marcat, pune la loc tava, numără bancnotele de o sută. Nu-i un loc unde să nu poţi plăti cu bancnote de o sută. Acolo, în aerul greu şi dulce al Floridei de Sud. Havana e atât de aproape, încât mai-mai că auzi motoarele Impalelor de două tone de pe Malecon[l]. Dar zău de nu ne-am distrat pe cinste acolo”.

Mai multe detalii, da.

„Ea” are acum un nume: Elena.

„El” are acum un nume: Barry Sedlow.

Dar, din nou, luaţi aminte: totul era deja acolo, în notiţele de la început. Totul era acolo, în simboluri, în semnele de pe pagină. Totul era acolo, în „xxx” şi în „xxxx”.

Am presupus că procesul acesta de creaţie seamănă cu cel prin care e compusă muzica.

Nu am idee dacă a fost o presupunere corectă sau nu, fiindcă nu compun muzică şi nici nu ştiu să citesc o partitură. Tot ce ştiu acum este că nu mai scriu aşa. Tot ce stiu acum este că scrisul, sau ce-oi fi făcut atunci când puteam porni de la un simplu „xxx” şi

l Promenadă maritimă cu o lungime de circa 8 kilometri în Havana.

„xxxx”, ce-oi fi făcut când îmi imaginam că aud muzica, nu-mi mai vine la fel de uşor. O vreme am pus lucrul acesta pe seama unei plictiseli faţă de propriul stil, pe seama unei nerăbdări, a unei dorinţe de a fi mai directă. Am încurajat tocmai dificultatea cu care aşterneam cuvintele pe pagină. Am văzut-o ca pe o dovadă a francheţei nou-dobândite. Acum văd altfel lucrurile. Acum văd că era vorba chiar despre fragilitatea de care se temea Quintana.

Începe încă o vară.

Mă concentrez tot mai mult pe ideea asta de fragilitate.

Mă tem c-am să cad din picioare pe stradă. îmi imaginez că mă dărâmă curierii pe biciclete. Când se apropie vreun copil pe un scuter electric, înmărmuresc în mijlocul intersecţiei, fac pe moarta. Nu mai merg să iau micul dejun la Three Guys, pe Madison Avenue: dacă am să cad pe drum?

Mă simt nesigură, dezechilibrată, ca şi cum nervii mei dau rateuri, ceea ce poate fi – sau nu – o descriere exactă a activităţii nervilor mei.

>

Observ un ton nou când mă mai întreabă câte o cunoştinţă ce mai fac, un ton pe care nu l-am remarcat până acum şi care îmi pare tot mai supărător, chiar umilitor: când mă întreabă ce mai fac, cunoştinţele astea par nerăbdătoare, pe jumătate îngrijorate, pe jumătate iritate, ca şi cum nu le-ar mai interesa prea tare răspunsul.

Ca şi cum ar şti prea bine că răspunsul o să fie plângăreţ.

Asa că hotărăsc să vorbesc, dacă sunt întrebată ce mai fac, numai în termeni pozitivi.

îmi pregătesc un răspuns binedispus.

Ceea ce consider eu a fi un răspuns binedispus, atunci când îl pregătesc, sună mai curând a tânguială atunci când mă aud rostindu-l.

Nu te mai plânge, scriu pe un cartonaş-memento. Nu fi nemulţumită. Munceşte mai mult, petrece mai mult timp singură.

Prind cu o piuneză cartonaşul pe panoul de plută pe care îmi adun notiţele.

„Lovit de tren cu nouă zile înainte de nunta noastră”, scrie pe unul dintre bileţelele

de pe panou. „A plecat de-acasă în dimineaţa aceea şi a fost ucis în aceeaşi după-amiază, când s-a prăbuşit cu un avion de mici dimensiuni”, scrie pe altul. „Era 2 ianuarie 1931”, scrie pe un al treilea bileţel. „Am organizat o mică lovitură de stat. Fratele meu a devenit preşedinte. Era mai matur. Eu am plecat în Europa”.

Notiţele astea pe care le prind cu piuneze în panou au, la momentul la care le scriu, menirea să-mi redea capacitatea de a funcţiona, însă până acum nu au reuşit. Studiez din nou bileţelele. *Cine* a fost lovit de tren cu nouă zile înainte de nunta *eP.* Sau era cu nouă zile înainte de nunta *lup. Cine* a plecat de-acasă în dimineaţa aceea şi a murit prăbuşindu-se cu avionul? Şi, mai ales, *cine* a organizat mica lovitură de stat de la 2 ianuarie 1931? Şi în ce ţară?

Renunţ la încercarea de a răspunde acestor întrebări.

Sună telefonul.

Recunoscătoare pentru întrerupere, răspund. Aud vocea nepotului meu, Griffin. Simte nevoia să-mi spună că l-au sunat nişte „prieteni îngrijoraţi”. Subiectul îngrijorării lor e

sănătatea mea, mai precis,

greutatea mea. Nu mai sunt recunoscătoare. Îi explic că am cam aceeaşi greutate de la începutul anilor 1970, când am făcut febră paratifoidă în timpul unui festival de pe coasta caraibiană a Columbiei şi am slăbit atât de mult, încât a trebuit să vină mama să stea cu mine în Malibu şi să mă hrănească. Griffin îmi spune că e de acord. îşi dă seama că greutatea mea nu a fluctuat de când ţine el minte, de când era copil. Nu face decât să-mi povestească ce i-au spus aceşti „prieteni îngrijoraţi".

Griffin şi cu mine ne înţelegem unul pe altul, ceea ce în situaţia de faţă înseamnă că putem schimba subiectul. îmi trece prin minte să-l întreb pe el dacă ştie cine a organizat mica lovitură de stat din 2 ianuarie 1931 şi în ce ţară, dar n-o fac. Negăsind alt subiect de conversaţie, îi povestesc despre un taximetrist peste care am dat de curând, mergând de la hotelul Four Season din San Francisco la SFO[1]. Taximetristul ăsta mi-a povestit că analizase locaţiile pentru foraj din împrejurimile oraşului Houston până la

1 Aeroportul Internaţional San Francisco.

încheierea boomului petrolului. Tatăl lui fusese maistru pe
şantierele de construcţii, ceea ce însemna că el crescuse
> > f
pe şantierele marilor baraje şi reactoare de după război. A pomenit Glen Canyon, de pe Colorado. A pomenit Rancho Seco, de lângă Sacramento. A pomenit, după ce a aflat că eu sunt scriitoare, că a vrut si el să scrie o carte despre „raporturile intime dintre Statele Unite şi Japonia”. Chiar le propusese o asemenea carte celor de la Simon & Schuster, dar Simon & Schuster, era el convins acum, dăduseră mai departe propunerea unui alt scriitor.

„Unul de-l cheamă Michael Crichton”, mi-a explicat. „Nu zic c-au furat-o, zic doar că mi-au folosit ideile. Dar, hei, ideile sunt gratis.”

Când am ajuns pe la San Bruno a început să povestească despre scientologie.

Vă spun povestea asta adevărată doar ca să demonstrez c-o pot face.

Că nu am ajuns atât de fragilă încât să nu mai pot istorisi o poveste adevărată.

Trec săptămânile, apoi lunile.

Merg la o sală de repetiţii de pe West

Forty-second Street ca să urmăresc repetiţia generală a unei piese, o punere în scenă nouă a unui musical de pe Broadway pentru care au scris versurile doi prieteni buni de-ai mei, în anii 1970.

Mă aşez pe un scaun pliant din metal. Aud în spate nişte voci pe care le recunosc (cei doi prieteni ai mei şi colaboratorul lor, care a scris cartea), dar mă simt prea nesigură ca să mă întorc. Cântecele, unele

cunoscute şi altele noi, continuă. Repetiţia merge mai departe. Aşezată pe scaunul pliant din metal, încep să mă tem de momentul în care va trebui să mă ridic. Pe măsură ce se apropie finalul, sunt cuprinsă de o panică în toată legea. Dacă nu-mi voi putea mişca picioarele? Dacă mi se blochează muşchii? Dacă nevrita asta, sau

nevropatia, sau inflamaţia neurologică a evoluat, s-a transformat într-o boală şi mai gravă? La un moment dat, un pic înainte să împlinesc treizeci de ani, mi s-a pus un diagnostic prin excludere de scleroză multi-plă, însă mai târziu neurologul care m-a diagnosticat a ajuns la concluzia că boala intrase în remisiune, dar dacă acum nu mai e în remisiune? Dacă n-a fost niciodată? Dacă a revenit? Dacă mă ridic de pe scaunul acesta pliant din sala aceasta de repetiţii de pe West Forty-second Street şi mă prăbuşesc, cad pe podea, răsturnând si scaunul?

Sau dacă...

(îmi trec prin minte alte variante

cumplite, de data asta şi mai îngrijorătoare decât celelalte...) **2 0**

Dacă declinul nu e doar fizic?

Dacă problema este acum cognitivă?

Dacă absenţa stilului, pe care am primit-o cu bucurie la un moment dat – francheţea directă pe care am încurajat-o, chiar am cultivat-o –, a prins acum o viaţă proprie, vătămătoare?

Dacă incapacitatea asta nouă de a invoca gândul potrivit, cuvântul potrivit, legătura care permite cuvintelor să capete sens, ritmul, muzica însăşi...

Dacă incapacitatea asta nouă este generală, siste- mică?

Dacă nu voi mai putea găsi niciodată cuvintele potrivite?

Merg la un neurolog nou, la spitalul Columbia Presbyterian.

Neurologul cel nou are răspunsuri: toţi noii neurologi au răspunsuri, de cele mai multe ori sub forma unor speranţe şi dorinţe. Noii neurologi sunt cei din urmă credincioşi ai puterii speranţei. Răspunsurile oferite de acest nou neurolog sunt următoarele: trebuie să mă îngraş şi să

dedic cel puţin trei ore pe săptămână fizioterapiei.

Am mai trecut prin catehismul ăsta.

Am fost un copil deosebit de mic. Şi spun „deosebit” pe bună dreptate: eram atât de mică, încât şi oameni cu totul necunoscuţi se simţeau îndreptăţiţi să facă vreo remarcă legată de lucrul acesta. „Nu eşti prea solidă”, ţin minte că mi-a zis un doctor din Paris, la care mersesem ca să-mi prescrie nişte antibiotice. Sigur că era adevărat, dar mă săturasem să mi se tot spună. Şi mai ales mă săturasem să mi se spună ca şi cum era o chestie care mie îmi scăpase. Eram scundă, eram slabă, puteam să-mi prind încheietura de la mână între degetul mare şi arătătorul de la cealaltă mână. Cele mai vechi amintiri ale mele sunt despre cum mă îndemna mama să mă îngraş, ca şi cum faptul că nu reuşeam să pun câteva kilograme pe mine era ceva premeditat, un gest de rebeliune. N-aveam voie să mă ridic de la masă până nu mâneam tot din farfurie, o regulă al cărei principal rezultat a

fost că am găsit noi şi inventive feluri de a nu mânca nimic de pe farfurie. „Clubul farfuriilor goale” era pomenit adeseori. Erau lăudaţi „copiii care mănâncă bine”. Ţin minte că tata îmi mai sărea în apărare, răbufnind: „Nu-i nici ea un coş de gunoi uman!”. Ca adult, am ajuns la concluzia că atitudinea asta faţă de mâncare garantează mai mult sau mai puţin apariţia unor tulburări de alimentaţie, dar nu i-am spus mamei teoria asta a mea.

Nu i-am spus-o nici noului neurolog.

De fapt, noul neurolog oferă, pe lângă îngrăşare şi fizioterapie, un al treilea răspuns, şi el bazat tot pe speranţă: în pofida diagnosticului pus înainte să împlinesc treizeci de ani, nu am scleroză multiplă. E chiar vehement în privinţa asta. Nu există niciun motiv să credem că sufăr de scleroză multiplă. Imagistica prin rezonanţă magnetică, o investigaţie care nu exista când eram tânără, demonstrează cât se poate de concludent că nu am scleroză multiplă.

în cazul ăsta, întreb eu, încercând să dau dovadă de măcar o fărâmă de încredere în răspunsul lui, ce am?

Am nevrită, o nevropatie, o inflamaţie neurologică.

Trec cu vederea faptul că a ridicat uşor din umeri.

îl întreb ce a provocat nevrita asta, nevropatia asta, inflamaţia asta neurologică.

Faptul că sunt prea slabă, îmi răspunde.

Nu pot să nu observ că diagnosticul agreat cu privire la ce este în neregulă cu mine strecoară din nou mingea pe terenul meu.

Primesc o trimitere către un dietetician care să mă ajute cu creşterea în greutate.

Dieteticianul îmi face (inevitabilele) shake-uri cu proteine, îmi aduce ouă proaspete (un pic mai bine) de la o fermă din New Jersey şi o îngheţată de vanilie desăvârşită (mult mai bine) de la Maison du Chocolat de pe Madison Avenue.

Beau shake-urile cu proteine.

Mănânc ouăle proaspete de la ferma din New Jersey şi îngheţata de vanilie

desăvârşită de la Maison du Chocolat de pe Madison Avenue. 2 1

Cu toate acestea.

Nu mă îngraş.

Am sentimentul neplăcut că soluţia agreată a dat deja greş.

Descopăr însă, cumva chiar spre surprinderea mea, că îmi place fizioterapia. Merg în mod regulat la clinica pentru medicină sportivă de la Columbia Presbyterian, aflată la intersecţia dintre Sixtieth si Madison. Sunt impresionată de forţa şi de tonusul general al celorlalţi pacienţi care fac sport odată cu mine. Le studiez echilibrul, îndemânarea în manevrarea diverselor aparate recomandate de terapeut. Cu cât văd mai mult, cu atât mai încurajată mă simt: *Chestia asta chiar funcţionează,* îmi spun. Gândul acesta mă face mai voioasă, optimistă. Mă întreb de câte şedinţe va fi nevoie ca să ajung la controlul aparent lipsit de efort pe care îl au ceilalţi pacienţi asupra corpurilor lor. Abia în a treia săptămână de

fizioterapie aflu că pacienţii care au programare în acelaşi timp cu mine sunt membrii echipei de baseball New York Yankees, care se relaxează între meciuri.

Astăzi, mergând spre casă de la clinica de medicină sportivă a spitalului Columbia Presbyterian, de la intersecţia dintre Sixtieth şi Madison, simt că optimismul insuflat de tovărăşia celor de la New York Yankees începe să pălească. De fapt, încrederea în forma mea fizică pare să intre iar în declin. încrederea în propria forţă cognitivă pare să se fi evaporat cu totul. Până şi felul în care vă povestesc acum asta, felul în care vă descriu ce se întâmplă cu mine, atitudinea, tonul, cuvintele în sine îmi scapă printre degete.

Tonul trebuie să fie direct.

Trebuie să vă vorbesc direct, trebuie *să abordez subiectul ca atare,* dar ceva mă opreşte.

Să fie acesta un nou soi de nevropatie, o nouă fragilitate, oare nu mai sunt în stare să mă exprim direct?

Am fost vreodată în stare?

Am pierdut capacitatea asta?

Sau este vorba despre un subiect pe care nici nu vreau să-l abordez?

Când vă spun că mi-e teamă să mă ridic de pe un scaun pliant dintr-o sală de repetiţii de pe West Forty-second Street, de ce mă tem cu adevărat?

Dacă n-aţi fi fost acasă când a sunat doctorul Watson...

Dacă n-aţi fi putut să ajungeţi la spital...

Dacă ar fi fost un accident pe autostradă...

Atunci ce s-ar fi întâmplat cu mine?

Din câte înţeleg, toţi copiii adoptaţi se tem că vor fi abandonaţi de părinţii adoptivi, aşa cum simt că au fost abandonaţi de cei biologici. Sunt programaţi, prin
circumstanţele unice ale introducerii lor în structura
familiei, să considere că rolul lor este legat de abandon, că aceasta este soarta lor, destinul care îi va ajunge din urmă dacă nu reuşesc, cumva, să-l învingă.

Quintana.

Toţi părinţii adoptivi, o simt şi fără s-o aud şi de la alţii, se tem că nu merită copilul care le-a fost încredinţat, că le va fi luat.

Quintana.

Quintana este unul dintre subiectele în legătură cu care îmi vine greu să fiu directă.

Am spus la început că adopţia este un lucru pe care e greu să-l faci bine, dar nu v-am spus şi de ce.

„Normal că n-o să-i spuneţi c-a fost adoptată”, ne-au zis mulţi atunci când s-a născut, mare parte dintre ei fiind de vârsta părinţilor mei, o generaţie pentru care, ca şi pentru părinţii Dianei, adopţia rămânea un lucru teribil de rusinos, un secret ce trebuia ascuns cu

» [7]

orice preţ. „Doar n-o să-i spuneţi aşa ceva!”

Bineînţeles că aveam să-i spunem.

De fapt, îi spusesem deja. *L ’adoptada, m ’ija.* Nici nu ne-am pus problema să nu-i spunem. Care era alternativa? S-o minţim? Să lăsăm toată treaba pe seama impresarului ei, care s-o invite la un prânz la Beverly Hills Hotel? N-aveau să treacă mulţi ani până când eu aveam să scriu despre cum am adoptat-o, John avea să scrie despre cum am adoptat-o, Quintana însăşi avea să fie de acord să fie

unul dintre copiii intervievaţi pentru o carte a fotografei Jill Krementz, *How It Feels to Be Adopted.* De-a lungul acelor ani am primit din când în când mesaje de la femei care citiseră detaliile despre adopţia ei şi credeau că ar putea fi fiica lor de mult pierdută, femei care îşi dăduseră bebeluşii spre adopţie şi erau acum chinuite de gândul că fetiţa asta despre care citiseră ar putea fi copilul lor pierdut.

Copila asta frumoasă, copila asta perfectă.

Qué hermosa, qué chula.

Am răspuns tuturor acestor mesaje, am luat legătura cu aceste femei, le-am spus tuturor că nu se potriveau detaliile, că nu coincideau datele, le-am explicat de ce nu era posibil ca fetiţa perfectă să fie a lor.

Am considerat că ne-am îndeplinit rolul, că am închis subiectul.

Cu toate astea.

Povestea recomandată despre alegere nu a luat sfârşit, aşa cum îmi imaginasem (aşa cum sperasem, aşa cum visasem că avea să fie), când copilul perfect a fost aşezat între noi la masa de la The Bistro (bancheta de pe colţ a lui Sidney Korshak, rochia alb-albastră cu buline, din organdi) în ziua aceea fierbinte

din septembrie 1966, când a fost finalizată adopţia.

Treizeci şi doi de ani mai târziu, în 1998, într-o dimineaţă de sâmbătă, când era singură în apartamentul ei si era vulnerabilă în fata oricărei vesti bune sau rele ce i-ar fi bătut la uşă, copila perfectă a primit prin curier o scrisoare de la o tânără care s-a prezentat deosebit de convingător drept sora ei, sora ei bună, unul dintre cei doi copii aduşi pe lume ulterior, cu toate că noi nu ştiuserăm nimic despre asta, de mama şi de tatăl Quintanei. La naşterea Quintanei, părinţii ei biologici nu erau căsătoriţi încă. La un moment dat după naşterea ei se căsătoriseră şi mai avuseseră doi copii, fratele şi sora ei, iar apoi divorţaseră. Potrivit scrisorii de la tânăra care s-a prezentat drept sora Quintanei, mama si sora locuiau acum în Dallas. Fratele ei, de care mama se îndepărtase, stătea în alt oraş din Texas. Tatăl, care se recăsătorise şi mai avusese un copil, locuia în Florida. Sora, care aflase cu doar câteva săptămâni în urmă de existenţa Quintanei, hotărâse imediat, în pofida

instinctului iniţial al mamei lor, s-o găsească.

Apelase la internet.

Pe internet descoperise un detectiv particular care îi spusese că o putea găsi pe Quintana contra sumei de două sute de dolari.

Numărul de telefon al Quintanei nu era public.

Cele două sute de dolari erau necesare pentru a
obţine acces la contul ei Con Ed[l].
>

Sora ei fusese de acord.

După doar zece minute, detectivul o sunase şi îi dăduse o adresă din New York.

Sutton Place South nr. 14. Apartamentul 11D.

Sora ei îi scrisese.

Trimisese scrisoarea prin Federal Express la apartamentul 11 D din Sutton Place South.

„Cu livrare sâmbăta”, ne-a spus Quintana când ne-a arătat scrisoarea, aflată încă în plicul de la Federal
Express. „A venit FedEx-ul *cu livrare sâmbăta.”* Ţin minte că repeta cuvintele astea, le sublinia, *cu livrare sâmbăta, a venit FedEx-ul cu*

---

l Consolidated Edison – companie care furnizează gaze şi electricitate în New York.

livrare sâmbăta, ca şi cum, dacă se concentra pe lucrul ăsta, ar fi reuşit să lipească la loc cioburile lumii ei.

Nu îmi vine uşor să descriu cum am văzut toată > situatia.

>

Pe de o parte, mi-am spus, nu era deloc o surpriză. Petrecusem ultimii treizeci şi doi de ani gândindu-ne exact la această posibilitate. Vreme de mulţi dintre aceşti ani am văzut posibilitatea asta chiar ca pe o probabilitate. Printr-o eroare birocratică a asistentului social, mama Quintanei aflase nu numai numele nostru şi numele Quintanei, ci şi numele sub care scriam eu. Nu duceam o viaţă cu totul retrasă. Ţineam amândoi prelegeri, participam la evenimente, eram fotografiaţi. Era uşor să fim găsiţi. Chiar vorbiserăm despre cum avea să fie. Aveam să primim o scrisoare. Aveam să primim un telefon. Persoana care ne suna avea să ne spună aşa şi pe dincolo. Acela dintre noi care se nimerea să răspundă avea să răspundă aşa şi pe dincolo. Aveam să ne întâlnim.

Avea să fie firesc.

Când urma să se întâmple, totul avea să

se lege.

Într-un scenariu alternativ, Quintana însăşi avea
să hotărască să facă nişte căutări, să iniţieze contactul.

Dacă voia să facă primul pas, avea să fie simplu. Printr-o altă eroare birocratică, ajunsese la noi o factură de la spitalul St. John din Santa Monica, factură pe care nu fusese cenzurat numele mamei ei. Îi văzusem numele o singură dată, dar îmi rămăsese întipărit în memorie. îmi părea un nume nespus de frumos.

Discutaserăm deja despre toate astea cu avocatul nostru. îi dădusem permisiunea, în cazul în care Quintana avea să o ceară, să o ajute cu tot ce ar fi vrut sau i-ar fi trebuit.

Si asta avea să fie firesc.

Şi asta, dacă avea să se întâmple, avea să aibă sens.

Pe de altă parte, mi-am spus, acum nu părea să fie momentul potrivit, era prea târziu.

Vine un moment, mi-am spus, în care, de bine, de rău, o familie e completă.

Da. Tocmai v-am spus. *Bineînţeles* că luasem în calcul şi posibilitatea asta.

S-o şi accept era cu totul altceva.

Ceva mai devreme, scriind despre cu totul altceva, am pomenit că o luaserăm cu noi în Tucson când se filma acolo *Viaţa şi timpurile judecătorului Roy Bean.*

Am pomenit şi hotelul Hilton Inn, am pomenit dădaca, l-am pomenit pe Dick Moore şi l-am pomenit pe Paul Newman, dar este o parte din acea călătorie pe care nu am pomenit-o.

S-a întâmplat în prima noastră noapte în Tucson. O lăsasem cu dădaca. Ne uitaserăm la filmările brute din ziua anterioară. Ne întâlniserăm cu restul echipei în sala de mese de la Hilton Inn, ca să luăm cina împreună. Pe la mijlocul mesei – erau cam mulţi oameni la masă, cam mult zgomot, o cină obişnuită de

lucru la un film, într-o locaţie obişnuită – mi-am dat

[7] > >

seama: pentru mine nu era o locaţie obişnuită.

Era Tucson.

Nu ni se spusese mare lucru despre familia ei biologică, dar ştiam asta: mama ei era din Tucson. Mama ei era din Tucson si îi ştiam si numele.

> > >

Nici nu mi-a trecut prin cap să nu fac ceea ce-am făcut atunci.

M-am ridicat de la masă şi am găsit o cabină telefonică în care era o carte de telefoane a oraşului Tucson. I-am căutat numele.

I-am arătat lui John numele.

Fără să mai stăm pe gânduri, ne-am întors la masa aglomerată şi i-am spus producătorului filmului că voiam să stăm de vorbă cu el. Am ieşit împreună în hol. Acolo, într-un cotlon al holului de la Hilton Inn, am stat de vorbă vreo trei—patru minute. Era esenţial, i-am spus noi, să nu afle nimeni că suntem în Tucson.

Era şi mai important, am adăugat, să nu afle nimeni că era şi Quintana în Tucson. Nu voiam să pun mâna pe vreun ziar din Tucson, i-am explicat eu, şi să văd vreun articol simpatic despre copiii de pe platourile pentru *Viaţa şi timpurile judecătorului Roy Bean.* L-am

rugat să-i pună în gardă şi pe cei care se ocupau de relaţiile cu presa. Am subliniat că nu trebuia sub nicio formă ca numele Quintanei să apară pe undeva în legătură cu filmul.

Sigur că nu era niciun motiv să apară, dar trebuia să mă asigur.

Trebuia să elimin posibilitatea asta.

Trebuia să depun efortul ăsta.

Eram convinsă, procedând aşa, că le protejam şi pe Quintana, şi pe mama ei.

Vă povestesc asta acum ca să înţelegeţi pornirile tulburi care însoţesc o adopţie.

La câteva luni după sosirea scrisorii cu livrare sâmbăta prin FedEx, Quintana şi sora ei s-au întâlnit – întâi în New York, apoi în Dallas. în New York, Quintana şi-a plimbat sora prin Chinatown. A dus-o la cumpărături la Pearl River. A invitat-o la cină, împreună cu mine şi cu John, la Da Silvano. A organizat o mică petrecere la ea acasă, invitându-şi prietenii şi verişorii, ca aceştia să-i poată cunoaşte sora. Parcă erau gemene. Când a intrat în apartamentul Quintanei şi a văzut-o pe sora ei, Griffin a salutat-o din greşeală

drept „Q”. Au băut nişte cocteiluri Margarita. Au făcut guacamole. Weekendul acelei prime întâlniri a fost dominat de un entuziasm încăpăţânat, de o camaraderie nestrămutată, de o deschidere dârză.

Abia o lună şi ceva mai târziu, în Dallas, aveau să
eşueze hotărârea si nestrămutarea.
> >

Când ne-a dat telefon, după douăzeci şi patru de ore petrecute în Dallas, era tulburată, gata să izbucnească în plâns.

În Dallas îi fuseseră prezentaţi nu numai mama ei, ci şi mulţi alţi membri ai „familiei biologice”, cum se exprima ea acum, străini care o întâmpinaseră ca pe copilul lor demult pierdut.

în Dallas, străinii aceştia îi arătaseră fotografii,
remarcaseră cât de mult semăna cu vreo verisoară, cu
> 7
vreo mătuşă sau cu vreun bunic, părând să considere de la sine înţeles faptul că ea, prin prezenţa în mijlocul lor, decisese că e de-ale lor.

întoarsă la New York, începuse să

primească în mod regulat telefoane de la mama ei, a cărei împotrivire iniţială fată de ideea unei reuniuni (cu toate că > > ˣ nici nu fusese o reuniune, subliniase cu mare scrupu- lozitate tot mama ei, având în vedere că nu se cunoscuseră, de fapt, până atunci) părea să se fi transformat într-o nevoie de a vorbi despre evenimentele care precedaseră adopţia ei. O suna de obicei dimineaţa, la ora la care Quintana tocmai se pregătea să plece la muncă. Nu voia s-o întrerupă, dar nu voia nici să întârzie la serviciu, mai ales pentru că *Elle Décor*, revista la care era atunci editor foto, trecea printr-o restructurare şi ea se temea c-ar fi putut fi dată afară. A discutat despre dilema asta cu un psihiatru. în urma discuţiilor cu psihiatrul, le-a scris mamei şi surorii ei, explicându-le că faptul că „fusese găsită” („Am fost găsită” ajunsese modul ei izbitor de ambiguu de a vorbi despre ceea ce se întâmplase) se dovedea a fi „prea greu de gestionat”, „prea mult şi prea curând”, că simţea nevoia să „facă un pas înapoi”, „să reia contactul” cu ceea ce ea considera în continuare a fi viata ei adevărată.

Ca răspuns, a primit o scrisoare în care

mama ei îi spunea că nu voia să fie o povară, aşa că îşi desfiinţa numărul de telefon.

Acela a fost momentul când a devenit clar că ni- ciunul dintre noi nu era scutit de acele porniri tulburi.

Nici mama Quintanei, nici sora Quintanei, cu siguranţă nici eu.

Nici măcar Quintana.

Quintana, care, atunci când se referea la evenimentul care îi zguduise întregul univers, spunea că „fusese găsită”.

Quintana, care le spusese ţarului şi ţarinei din film „Nicky şi Sunny” şi le considerase povestea demnă de „un succes răsunător”.

Quintana, care şi-l imaginase pe Omul Dărâmat cu detalii atât de convingătoare.

Quintana, care îmi spusese că după ce avusese cinci ani, nu-l mai visase pe Omul Dărâmat deloc-deloc.

La câteva săptămâni după ce mama ei şi-a desfiinţat numărul de telefon, a mai sosit un mesaj, însă nu era nici de la mama, nici de la sora ei.

A primit o scrisoare de la tatăl ei biologic, din Florida.

De-a lungul timpului care trecuse între

momentul în care aflase că era adoptată şi momentul în care „fusese găsită”, o perioadă de vreo treizeci de ani, Quintana pomenise de multe ori de cealaltă mamă. „Cealaltă mămicică” si mai târziu „cealaltă mamă”, asa se referise mereu

la ea. Se întrebase cine era si unde era această altă mamă.

Se întrebase cum arăta. Luase în considerare si în cele

din urmă respinsese ideea de a o căuta. John o întrebase odată, când era mică, ce-ar fi făcut dacă s-ar fi întâlnit cu „cealaltă mămică”. „Aş lua-o cu un braţ pe după gât pe mami”, îi răspunsese ea, „cu celălalt braţ aş lua-o pe după gât pe cealaltă mămică şi aş zice «Bună, mămicilor!»„.

Nu a pomenit niciodată, dar niciodată, ceva despre celălalt tată.

Nu am idee de ce, dar imaginea din capul ei părea să nu includă si un tată.

„Ce drum lung, straniu am avut de parcurs”[1],

1 Joc de cuvinte – formularea originală, în limba engleză, coincide aproape perfect cu titlul unui album al trupei americane de rock The Grateful Dead – „What A Long Strange Trip If s Been”.

spunea tatăl ei în scrisoarea sosită din Florida.

Quintana a izbucnit în plâns când mi-a citit-o.

„Şi ca o bomboană pe colivă”, mi-a spus printre lacrimi, „evident că tata trebuia să fie un Deadhead !”

Trei ani mai târziu a sosit şi ultimul mesaj, de data asta de la sora ei.

Voia s-o anunţe că murise fratele lor. Cauza morţii >> era neclară. Spunea în mesajul vocal ceva despre nişte probleme cardiace.

Quintana nu-l cunoscuse.

Nu bag mâna în foc pentru datele exacte, dar cred că fratele ei se născuse când ea avea cam cinci ani.

După ce am avut cinci ani, nu l-am mai visat deloc-deloc.

Apelul ăsta despre moartea fratelui lor trebuie să fi fost ultima dată când cele două surori ar fi stat de vorbă.

Când a murit Quintana, sora ei a trimis flori.

24

Iată că astăzi răsfoiesc pentru prima dată un jurnal pe care l-a ţinut în primăvara anului 1984, ca temă pentru ora de engleză, în ultimul an de liceu de la şcoala pentru fete Westlake. „Am avut o revelaţie palpitantă studiind un poem de John Keats”, începe acest volum din jurnal, pe o pagină datată cu 7 martie 1984, a o sută şaptesprezecea zi consemnată de la începerea jurnalului, în septembrie 1983. „În poemul, «Endymion», este o sintagmă care vorbeşte perfect despre teama mea de viaţă din clipa asta: *trecerea în nimicnicie*.”

însemnarea asta de la 7 martie 1984 continuă, se transformă într-o prezentare despre Jean-Paul Sartre şi Martin Heidegger, despre viziunea fiecăruia asupra abisului, dar nu mai urmăresc argumentele: automat, iară să mă gândesc, înspăimântător, ca şi cum încă ar fi elevă la Westlake şi m-ar fi rugat să arunc o privire pe lucrarea ei, i-o corectez.

De exemplu:

Trebuie şterse virgulele care încadrează titlulpoeziei.

„A vorbi”, din exprimarea „o sintagmă care vorbeşte perfect despre teama mea de viaţă din

clipa asta „, este folosit greşit, bineînţeles.

„A descrie" ar fi un verb mai potrivit.

„A sugera" ar fi unul şi mai potrivit.

Pe de altă parte, „a vorbi" poate fi o variantă bună: de încercat „a vorbi" aşa cum îlfoloseşte ea.

Chiar încerc: Ea îsi „vorbeşte" teama de viată din

clipa aceea raportându-se la Sartre.

încerc din nou: Ea îsi „vorbeşte" teama de viată din

clipa aceea raportându-se la Heidegger. Ea îşi „ vorbeşte" viziunea asupra abisului. îşi defineşte viziunea asupra abisului: Acesta e doar felul în care interpretez eu abisul; e posibil să mă înşel".

Trece ceva timp până îmi dau seama că preocuparea mea faţă de cuvintele pe care le-a folosit a fost un soi de paravan în faţa spaimei declanşate de ceea ce spunea ea, de fapt, scriind acea pagină de jurnal din martie 1984.

A fost intenţionat?

Am separat ce spunea despre teama ei de viaţă, aşa cum separasem ce spunea despre teama ei de Omul Dărâmat?

Bună, Quintana? O să te încui un pic în garaj?

După ce am avut cinci ani, nu l-am mai visat deloc- deloc?

Am ţinut un paravan între noi toată viaţa ei?

Am preferat să nu aud ce spunea ea, de fapt?

Mă speria ce spunea ea?

încerc să citesc din nou pasajul, de data asta fiind atentă la continui.

j

Ce spunea: Teama mea de viaţă din clipa asta.

Ce spunea: Trecerea în nimicnicie.

Ce spunea, de fapt: *Lumea nu are Decât dimineaţă Şi noapte. Nu are nici Zi şi nici prânz. Lasă-mă doar să intru în pământ. Lasă-mă doar să intru în pământ şi să dorm.* Când vă spun că mi-e frică să mă ridic de pe un scaun pliant într-o sală de repetiţii de pe West Forty-second Street, asta spun, de fapt?

Asta mă înspăimântă?

Am să mai încerc o dată să vă vorbesc direct.

La ultima mea zi de naştere, pe 5 decembrie 2009, am avut şaptezeci şi cinci de ani.

Observaţi propoziţia asta nefirească – *Am*

avut şaptezeci şi cinci de ani... Auziţi ecoul?

Am *avut* şaptezeci şi cinci de ani? Am *avut* cinci
ani?

După ce am avut cinci ani, nu l-am mai visat deloc- deloc?

Si mai observaţi ceva – în însemnările acestea,

> > f

în care vorbesc încă de la primele pagini despre ce înseamnă a îmbătrâni, în însemnările care se numesc *Nopţi albastre* dintr-un motiv anume, în însemnările care se numesc *Nopţi albastre* pentru că în momentul în care le-am început nu mă puteam gândi decât la apropierea ineluctabilă a unor zile întunecate –, observaţi cât de mult mi-a luat să vă spun acest lucru teribil de important, cât de mult mi-a luat *să ajung la subiectulpropriu-zis.* Faptul că îmbătrânim şi semnele îmbătrânirii rămân cele mai previzibile evenimente din viaţa noastră, dar rămân, totodată, subiecte pe care nu vrem să le discutăm, nu vrem să le explorăm: am văzut cum se umplu de lacrimi ochii unor femei în toată firea, femei iubite, femei talentate şi împlinite, pentru simplul

motiv că un copil, de cele mai multe ori o nepoată sau un nepot mult iubit, le-a descris drept „cam zbârcite” sau le-a întrebat câţi ani au. Când suntem puşi în faţa acestei întrebări, suntem întotdeauna îngenunchiaţi de nevinovăţia ei, suntem aproape ruşinaţi de sunetul cristalin de clopoţel pe care este pusă întrebarea. Şi ruşinea noastră vine, de fapt, de aici: răspunsul pe care îl dăm noi nu e niciodată nevinovat. Răspunsul pe care îl dăm este neclar, evaziv, chiar vinovat. Chiar acum, când răspund la această întrebare, mă surprind îndoindu-mă de corectitudinea propriului răspuns, verificând şi răsverificând calculul tot mai complicat (data naşterii 5 decembrie 1934, scade 1934 din 2009, fa calculul în minte şi vezi cum te poticneşti de schimbarea mileniului cu totul irelevant), insistând în faţa mea (nu-i prea pasă nimănui altcuiva) că trebuie să se fi strecurat o greşeală în calcul: parcă ieri aveam vreo cincizeci de ani, vreo patruzeci, parcă ieri aveam treizeci şi unu de ani.

Quintana s-a născut când aveam treizeci şi unu de ani.

Parcă ieri s-a născut Quintana.

Parcă ieri am dus-o pe Quintana acasă de la secţia de neonatologie a spitalului St. John din Santa Monica.

învelită într-o păturică din caşmir căptuşită cu mătase.

Tati s-a dus să caute o blăniţă de iepure ca să-şi învelească Iepuraşa.[1]

Dacă n-aţi fi fost acasă când a sunat doctorul Watson?

Atunci ce s-ar fi întâmplat cu mine?

Parcă ieri o ţineam în braţe pe autostrada 405. Parcă ieri îi promiteam că are să fie în siguranţă cu noi.

Pe vremea aceea, autostrada 405 se numea autostrada San Diego.

Parcă ieri îi spuneam autostrăzii 405 autostrada San Diego. Parcă ieri îi spuneam autostrăzii 10 autostrada Santa Monica. Parcă alaltăieri nici nu exista încă autostrada Santa Monica.

Parcă ieri eram încă în stare să fac calcule, să tin

minte numere de telefon, să închiriez o maşină la aero-

port şi să ies cu ea din parcare fără să îngheţ,

I Vers din cântecul de leagăn „Bye, baby Bunting”.

copleşită
de panică, oprindu-mă cu mâna pe cheie, cu picioarele
deja pe pedale, dar înmărmurită de îndoială: care e
acceleraţia si care e frâna?

Parcă ieri mai trăia Quintana.

Iau picioarele de pe pedale, întâi unul, apoi celălalt.

Inventez un motiv pentru care e mai bine ca angajatul de la Hertz să pornească maşina.

Am şaptezeci şi cinci de ani: nu ăsta e motivul pe care îl invoc.

Un doctor cu care mai stau de vorbă uneori îmi sugerează că nu m-am adaptat cum se cuvine la ideea că îmbătrânesc.

Greşit, vreau să-i răspund.

Adevărul este că nu m-am obişnuit deloc cu ideea
că îmbătrânesc.

Adevărul este că am trăit toată viaţa – până acum – fără să cred cu adevărat că am să îmbătrânesc vreodată.

Nu am avut nîcio îndoială că am să port în continuare sandalele roşii din piele întoarsă cu

tocuri de zece centimetri, care au fost întotdeauna preferatele mele.

Nu am avut nicio îndoială că am să port în continuare cerceii din aur mari, rotunzi, pe care m-am bazat dintotdeauna, colanţii negri din caşmir, mărgelele pictate.

Pe pielea mea aveau să apară tot felul de imperfecţiuni, riduri fine, chiar şi pete maronii (pentru şaptezeci şi cinci de ani, asta părea o evaluare estetică realistă), dar avea să continue să arate ca întotdeauna: sănătoasă, în linii mari. Părul avea să-şi piardă culoarea originală, dar culoarea putea fi înlocuită, lăsând părul cărunt să-mi încadreze figura şi rugând-o, de două ori pe an, pe Johanna de la Bumble and Bumble să-mi facă şuviţe în rest. Sigur că modelele pe care urma să le întâlnesc la Bumble and Bumble aveau să fie cu mult mai tinere decât mine, dar, cum modelele astea aveau cel mult şaisprezece sau şaptesprezece ani, n-aveam de ce să interpretez diferenţa asta de vârstă ca pe un eşec personal. Urma să am scăpări de memorie, dar cine nu are scăpări de memorie? Vederea avea să-mi fie mai problematică decât înainte de a începe să văd lumea prin

nişte nori apăruţi brusc, ce semănau cu o dantelă neagră, dar erau de fapt desenaţi din sânge, reziduuri în urma unei serii de rupturi şi desprinderi de retină, dar tot nu se punea problema că n-aş vedea, că n-aş putea să citesc, să scriu, să trec prin intersecţii fără teamă.

Nu se punea problema că nu voi putea să îndrept lucrurile.

Indiferent care ar fi fost „lucrurile”.

Eram întru totul convinsă de puterea mea de a depăşi situaţia.

Indiferent care era „situaţia”.

La şaptezeci şi cinci de ani, bunica mea a făcut o hemoragie cerebrală, şi-a pierdut cunoştinţa şi s-a
prăbuşit pe trotuar, nu foarte departe de casa ei din Sacramento. A fost dusă la spitalul Sutter, unde a murit chiar în noaptea aceea. Asta a fost „situaţia” pentru bunica mea. La şaptezeci şi cinci de ani, mama a fost diagnosticată cu cancer la sân, a făcut două serii de chimioterapie, nu a mai putut suporta a treia sau a patra serie, însă a mai trăit şaisprezece ani – a murit cu două săptămâni înainte de a împlini nouăzeci şi

unu de ani, iar atunci a murit de insuficientă cardiacă

congestivă, nu de cancer. Dar n-a mai fost niciodată aceeaşi. Ceva nu mai era cum trebuie. Şi-a pierdut încrederea în sine. Devenea agitată în locurile aglomerate. Nu se mai simţea în largul ei la nunţile nepoţilor şi, ăsta-i adevărul, nici măcar la mesele în familie. Lansa tot felul de judecăţi şocante, chiar ostile. Când a venit în vizită la mine, în New York, de exemplu, a declarat că biserica episcopală St. James, ale cărei acoperiş şi clopotniţă constituie unica privelişte ce se întinde în faţa geamurilor de la sufrageria mea, este „cea mai urâtă biserică pe care am văzut-o în viaţa mea”. Când, aflându-mă pe coasta ei de continent şi la rugămintea ei, am dus-o să vadă meduzele de la Monterey Bay Aquarium, a fugit înapoi în maşină, susţinând că ameţise din cauza mişcării vălurite a

apei.

îmi dau seama acum că se simţea fragilă.

îmi dau seama acum că se simţea asa cum mă simt

eu acum.

Invizibilă pe stradă.

Ţinta sigură a oricărui vehicul cu roţi de pe drum.

Incapabilă să-mi păstrez echilibrul la coborârea de pe bordură şi la traversarea străzii, la ridicarea sau aşezarea pe un scaun, la deschiderea sau închiderea portierei unui taxi.

Pusă într-o mare încurcătură cognitivă nu doar de operaţiile simple de aritmetică, ci şi de ştirile auzite, de schimbările în trafic anunţate din timp, de memorarea unui număr de telefon, de aşezarea oaspeţilor la o masă festivă.

„Estrogenul chiar mă ajuta să mă simt mai bine”, mi-a spus cu puţin timp înainte să moară, după decenii întregi iară el.

Ei bine, da. Estrogenul o ajutase să se simtă mai bine.

Asta s-a dovedit a fi „situaţia” pentru cele mai multe dintre noi.

Si totuşi:

) >

Chiar si asa:

yy

în pofida oricăror dovezi:

Cu toate că îmi dădeam seama că pielea si părul si chiar forţa mea cognitivă se bazează pe estrogenul care acum îmi lipseste:

Cu toate că îmi dădeam seama că nu am să mai port niciodată sandalele roşii din piele întoarsă, cu tocuri de zece, si cu toate că îmi dădeam seama că nici cerceii din

aur mari, rotunzi şi colanţii negri din caşmir şi mărgelele pictate nu mai prea merg:

Cu toate că îmi dădeam seama că, dacă o femeie

de vârsta mea acordă atentie unor asemenea detalii ale

înfăţişării ei, mulţi o pot interpreta ca pe dovadă a unui orgoliu frivol:

în ciuda tuturor acestor lucruri:

Cu toate astea:

Gândul că la şaptezeci şi cinci de ani viaţa s-ar putea prezenta ca o situaţie în mod semnificativ schimbată, ca „un lucru” cu totul diferit, nu mi-a dat prin cap până de curând.

Mi s-a întâmplat ceva la începutul verii.

Ceva care mi-a schimbat viziunea asupra propriilor posibilităţi, care mi-a restrâns, practic, orizontul.

Nici acum nu am idee cât era ceasul când s-a întâmplat, de ce s-a întâmplat sau chiar ce s-a întâmplat, exact. Tot ce ştiu este că pe la

mijlocul lui iunie, ajunsă acasă după o cină luată devreme cu un prieten şi după o plimbare pe Third Avenue la vreo 30 de grade, m-am trezit dintr-odată pe duşumeaua din dormitor, cu braţul stâng, fruntea şi ambele picioare însângerate, nereuşind cu niciun chip să mă ridic. Nu încăpea îndoială, căzusem, dar nu-mi aminteam să fi căzut, nu-mi aminteam deloc să-mi fi pierdut echilibrul, să fi încercat să mă redresez, nimic din preludiul obişnuit al unei căzături. Cu siguranţă nu ţineam minte să-mi fi pierdut cunoştinţa. Diagnosticul pentru ceea ce se întâmplase (aveam să aflu în seara aceea) era „sincopă”, leşin, dar descrierile sincopei, care se învârteau mai ales în jurul „simptomelor presincopă” (palpitaţii, buimă-ceală, ameţeală, vedere înceţoşată sau tubulară), dintre

care nu puteam identifica niciunul, nu păreau să se

aplice deloc.

Eram singură în apartament.

Erau treisprezece telefoane în apartament, însă în

momentul respectiv nu putusem ajunge la niciunul.

Ţin minte că zăceam, întinsă pe jos, şi încercam să

văd cu ochii mintii telefoanele la care nu aveam cum

să ajung, numărându-le, cameră după cameră.

Ţin minte că am uitat să pun la socoteală una dintre camere, asa că am numărat telefoanele si a doua, si

a treia oară.

Era o ocupaţie periculos de reconfortantă.

Tin minte că am hotărât, neavând cum să chem

pe cineva în ajutor, să mă mai culc un pic, acolo, pe podea, cu sângele băltind în jurul meu.

Ţin minte că am tras o pătură de pe un cufăr din răchită, singurul obiect la care reuşeam să ajung, am împăturit-o şi mi-am pus-o în loc de pernă.

Apoi nu mai ţin minte nimic până m-am trezit a doua oară şi am reuşit, de data aceasta, să mă trag în mâini cu suficientă putere încât să mă ridic.

Moment în care am sunat un prieten.

Moment în care a venit.

Moment în care, fiindcă încă mai sângeram, am pornit cu un taxi spre camera de gardă de la spitalul Lenox Hill.

A fost ideea mea să mergem la Lenox Hill.

Repet: a fost ideea mea să mergem la Lenox Hill.

După câteva săptămâni, detaliul acesta încă mă tulbura mai mult decât toate celelalte evenimente din seara respectivă: *A fost ideea mea să mergem la Lenox Hill.* M-am urcat în taxi în fata clădirii în care locuiesc, care se întâmplă să fie la distanţă egală faţă de două spitale, Lenox Hill şi New York Corneli. Alegând Lenox Hill în loc de New York Corneli, am dat dovada unui simt de autoconservare bine dezvoltat. Alegând Lenox Hill în loc de New York Corneli, nu am făcut decât să demonstrez că în momentul acela eram incapabilă să am grijă de mine însămi. Alegând Lenox Hill în loc de New York Corneli, am adus o dovadă în sprijinul ideii subliniate în mod umilitor de toate asistentele, toate infirmierele si toti doctorii cu care am vorbit în cele două nopţi pe care

le-am petrecut în spital, prima noapte la camera de gardă şi a doua la cardiologie, unde s-a întâmplat să fie liber un pat şi unde s-a presupus, în mod greşit, că aveam o problemă cardiacă, pentru că primisem un pat acolo: eram bătrână. Eram prea bătrână ca să mai locuiesc singură. Eram prea bătrână ca să mă pot ridica din pat. Eram prea bătrână până şi ca să recunosc că, dacă fusesem internată la cardiologie, probabil însemna că am o problemă cardiacă.

„Problema dumneavoastră cardiacă nu apare deloc pe aparate”, îmi tot spunea o asistentă, pe un ton acuzator.

Am încercat să înţeleg ce-mi spunea.

Să înţeleg ce-mi spuneau oamenii nu era la momentul respectiv punctul meu forte, dar asistenta părea să facă aluzie la faptul că „problema mea cardiacă” nu apărea pe aparate fiindcă îmi scosesem intenţionat electrozii.

Am ripostat.

I-am zis că, din câte ştiam, nu aveam niciun fel de problemă cardiacă.

A ripostat şi ea.

„Bineînţeles că aveţi o problemă cardiacă”,

mi-a spus. Şi apoi, încheind subiectul, a adăugat: „Altfel, nu v-aţi afla în secţia de cardiologie”.

Aici nu aveam ce să-i răspund.

Am încercat să mă prefac că sunt acasă.

Am încercat să-mi dau seama dacă era zi sau noapte: dacă era zi, aveam o şansă să plec acasă, însă în spital nu exista nici zi, nici noapte.

Doar ture.

Doar aşteptarea.

Aşteptarea asistentei cu perfuzia, aşteptarea asistentei cu calmantul, aşteptarea brancardierului.

Să scoată cineva, vă rog, cateterul ăsta.

Transfuzia aia a fost cerută în seara asta la 11.

„Cum vă deplasaţi de obicei prin casă?”, mă tot întreba cineva în uniformă medicală, minunându-se de ceea ce părea să considere o libertate de mişcare cu totul nemeritată şi răspunzându-şi în cele din urmă singur: „Cu cadrul?”.

Descurajarea are nevoie doar de o clipă ca să pună stăpânire pe suflet: simt că nu reuşesc să exprim cum trebuie măsura în care

m-au dărâmat acele două nopţi de spitalizare, care n-au fost, în definitiv, atât de solicitante. Nu suferisem nicio operaţie, nicio procedură medicală incomodă. Nu simţisem, de fapt, niciun disconfort, în afara celui emoţional. Cu toate astea, simţeam că eram victima unei confuzii înfiorătoare: nu voiam decât să ajung acasă, să mă spăl pe cap ca să scap de sângele uscat din păr, să nu mai fiu tratată ca o invalidă. în schimb, se întâmpla chiar opusul. Doctorul meu de familie, care lucra la Columbia Presbyterian, era plecat la Sankt-Petersburg cu familia; m-a sunat la Lenox Hill în timpul pauzei unui spectacol cu baletul Kirov. Voia să afle ce căutam la Lenox Hill. în momentul acela, asta as fi vrut si eu să stiu. Doctorii din 7 > > >
spital, hotărâţi să-mi descopere „problema cardiacă" fantomă, păreau dispuşi să mă trateze la nesfârşit ca pe un copil. Chiar şi prietenii mei, care treceau să mă vadă după serviciu, stăpâni pe sine, fără sânge închegat în păr, adulţi cu capul pe umeri, care dădeau şi primeau telefoane, îşi făceau planuri pentru cină şi îmi aduceau supe reci, pe care nu le puteam mânca pentru că patul era aşezat într-un unghi care nu-mi permitea să mă ridic în

fund, îmi spuneau acum că aveam nevoie „de cineva în casă”: era ca şî cum luasem un taxi până la Lenox Hill şi mă trezisem direct în *Şoferul Doamnei Daisy.*

Cu ceva efort, am reuşit să le explic senzaţia pe care mi-o dădeau.

Am fost externată.

Doctorul meu s-a întors de la Sankt-Petersburg.

După încă nişte zile de monitorizare fără succes, a fost abandonată ipoteza unei probleme cardiace.

A fost făcută o programare la alt neurolog, de data asta de la New York Corneli.

Au fost programate şi făcute o mulţime de teste.

Un nou RMN, pentru a se vedea dacă apăruse vreo schimbare semnificativă.

Nu apăruse.

O nouă angiografie, ca să vadă dacă se mărise vreun pic anevrismul văzut la angiografiile anterioare.

Nu se mărise.

O nouă ecografie, ca să vadă dacă se accentuase calcifierea arterei carotide.

Nu se accentuase.

Apoi, în cele din urmă, o scanare a întregului corp, menită să scoată la iveală orice anomalie la inimă, plămâni, ficat, rinichi, oase, creier: pe scurt, oriunde în organism.

Am tot intrat şi am tot ieşit din tomograf.

Patruzeci de minute, apoi o schimbare de poziţie şi încă cincisprezece minute.

Am stat complet nemişcată în tomograf.

Părea imposibil ca rezultatul să nu scoată ceva la iveală.

Avea să fie încă o versiune a internării la cardiologie: fusese cerută o tomografie a întregului corp, prin urmare, însemna că existau anomalii pe care să ni le arate respectiva tomografie.

O zi mai târziu am primit rezultatele.

Surprinzător, nu apăruse nicio anomalie în imagini.

Toată lumea a căzut de acord asupra acestui lucru. Toată lumea a folosit cuvântul „surprinzător”.

în mod surprinzător, nu exista nicio anomalie care să explice de ce mă simţeam atât de fragilă.

în mod surprinzător, nu existau anomalii care să-mi spună de ce îmi era frică să mă

ridic de pe un scaun pliant dintr-o sală de repetiţii de pe West Forty-second Street.

Abia atunci mi-am dat seama că în acele trei săptămâni care trecuseră între drumul cu taxiul spre Lenox Hîll, la 14 iunie, şi rezultatele tomografiei complete, primite la 8 iulie, lăsasem să treacă cele mai albastre nopţi din acel an fără să le iau în seamă.

Ce preţ are pierderea acelor săptămâni, a acelei lumini, a nopţilor care îmi sunt cele mai dragi din tot anul?

Poţi să fugi de momentul în care piere lumina?

Sau fugi doar de avertismentul pe care-l transmite?

Unde ajungi, dacă pierzi mesajul pe care îl poartă nopţile albastre?

„Ai trăit vreodată un moment în care totul în viaţa ta s-a oprit, pur şi simplu?” Sub forma asta a pus întrebarea Kris Jenkins, un fundaş de 160 de kilograme de la Jets, când şi-a rupt, după şase meciuri din cel de-al zecelea sezon al său din NFL, atât meniscul, cât şi ligamentul încrucişat anterior. „Incredibil de rapid, dar cu încetinitorul? Ca si cum te-ar trăda toate simţurile?

> »
Ca şi cum te-ai privi de undeva din afară?”

Vă mai prezint o abordare a momentului în care viaţa întreagă pare să se oprească, dar de data asta vorbele îi aparţin actorului Robert Duvall: „Exist de minune între cuvintele «Acţiune» şi «Stop-cadru»„.

Vin chiar şi cu o a treia variantă: „Nu se prezintă cu durere”, am auzit odată un chirurg oncolog spunând despre cancer.

28

în ultima vreme mă gândesc numai la Quintana.

Am nevoie să fie lângă mine.

în spatele casei din Hollywood, de pe Franklin Avenue, unde am locuit din ziua în care am lăsat în urmă farfuriile Minton ale Sarei Mankiewicz până în ziua în care ne-am mutat în casa de pe plajă, o perioadă de vreo patru ani, era un teren de tenis cu zgură, iar printre crăpăturile zgurii uscate creşteau buruieni. Ţin minte că o priveam cum smulge buruienile, sprijinită pe genunchii ei grăsuţi de copil, având lângă ea animalul din pluş jerpelit căruia îi spunea „Iepuraşul Iepu”.

Tati s-a dus să caute o blăniţă de iepure ca să-şi învelească Iepuraşa.

În câteva săptămâni o să se împlinească cinci ani de când a murit.

Cinci ani de când ne-a zis doctorul că pacienta nu mai primise suficient oxigen prin ventilator de cel puţin o oră.

Cinci ani de când Gerry şi cu mine am lăsat-o în salonul de terapie intensivă cu vedere spre râu, de la New York Corneli.

Acum mă pot gândi la ea.

Nu mai izbucnesc în plâns când îi aud numele.

Nu-mi mai imaginez cum a fost chemat brancardierul ca s-o ducă la morgă după ce am plecat noi de la terapie intensivă.

Cu toate astea, încă simt nevoia să fie lângă mine.

În locul prezenţei ei, frunzăresc cărţile de pe o măsuţă din biroul meu, toate primite de la ea.

Una dintre ele se numeşte *Pui de animale si mamele lor* şi chiar asta conţine, fotografii alb-negru cu pui de animale şi cu mamele lor: cele mai multe sunt preferatele obişnuite şi reconfortante (cum era şi Iepuraşul Iepu), miei şi oi, mânji şi iepe, dar şi animale mai rar întâlnite: arici, urşi koala, lame. Printre paginile cărţii găsesc o vedere franţuzească cu un urs polar micuţ şi mama lui. „ *Colin sur la banquise* | scrie în franceză, iar mai jos este traducerea: „Cuibăriţi pe banchiză”.

„Câteva lucruri întâlnite în călătoriile mele, care mi-au adus aminte de tine”, este textul de pe verso, cu un scris mai puţin

îngrijit decât pe vremuri, dar tot
uşor de recunoscut.

Tot al ei.

Sub *Pui de animale şi mamele lor* se află *Scafandrul şi fluturele*, de Jean-Dominique Bauby, memoriile fostului redactor-sef al revistei *Elle* din Franţa, în care acesta istoriseşte prin ce a trecut: a avut un accident vascular cerebral, într-o zi de 8 decembrie, ca apoi să se trezească direct la sfârşitul lui ianuarie, neputând să vorbească sau să se mişte, reuşind doar să clipească dintr-o pleoapă – boală ce poartă numele de „sindrom *locked-în'.* (A folosit cineva cuvântul „sincopă"? A folosit cineva cuvintele „simptome presincopă"? Putem găsi acolo vreun indiciu? Vreun indiciu despre situaţia lui Jean-Dominique Bauby? Vreun indiciu despre situaţia mea?) Din motive pe care la momentul respectiv nu le-am înţeles întru totul şi la care nici nu am mai vrut să mă gândesc între timp, *Scafandrul şi fluturele* fusese teribil de important pentru Quintana atunci când apăruse, o marcase atât de mult, încât nu i-am spus că mie nu-mi prea

plăcuse, că nici măcar nu credeam tot ce povestea el.

Abia mai târziu, când era ea însăşi aproape cu totul prizonieră în propria boală, forţată să stea intr-un
scaun cu rotile si afectată de consecinţele unei hemo-
> >
răgii cerebrale şi ale operaţiei pe creier, am început să-i înţeleg semnificaţia.

Atunci când am început să-i înţeleg semnificaţia, am încetat să mai caut motivele pentru care fusese atât de importantă pentru Quintana.

Lasă-mă doar să intru în pământ.

Lasă-mă doar să intru în pământ şi să dorm.

Aşez din nou *Scafandrul şi fluturele* pe masa din birou.

O aliniez cu grijă lângă *Pui de animale şi mamele*
lor.

Colin sur la banquise.

Treaba asta cu banchiza îmi e cunoscută. Nu
aveam nevoie de Pui de animale si mamele lor ca să
>

prindă viaţă din nou imaginea banchizelor. în primul an de spitalizări ale Quintanei privisem nişte sloiuri de la ferestrele saloanelor ei: sloiuri pe East River, văzute de la fereastra spitalului Beth Israel North, sloiuri pe Hudson, văzute de la fereastra spitalului Columbia Presbyterian. Mă gândesc acum la sloiurile acelea şi-mi imaginez cum ar fi fost să văd, plutind prin dreptul ferestrei, pe câte un gheţar, un pui de urs polar şi pe mama lui, pe drum spre Hell Gate Bridge.

îmi imaginez cum i-aş fi arătat Quintanei puiul de urs polar şi pe mama lui.

Colin sur la banquise.

Lasă-mă doar să intru în pământ.

Hotărăsc să uit de sloiuri.

M-am gândit destul la sloiuri.

Să mă gândesc la sloiuri e ca şi cum m-aş gândi cum era chemat brancardierul ca să o ducă la morgă.

Intru în Central Park şi stau o vreme pe o bancă împodobită cu o plăcuţă din alamă, a cărei inscripţie
anunţă că a fost făcută o donaţie
comemorativă către > >
Central Park Conservancy. Acum sunt mai

multe asemenea plăcuţe în parc, mai multe asemenea bănci. „Quintana Roo Dunne Michael, 1966—2005”, scrie pe plăcuţă. „Pe timp de vară şi pe timp de iarnă.” Donaţia fusese făcută de o prietenă, care mă întrebase ce mesaj aş vrea să apară pe plăcuţă. Aceeaşi prietenă venise s-o vadă pe Quintana când făcea terapie în secţia de reabilitare neurologică de la UCLA, iar după ce o văzuse pe Quintana, luase prânzul cu mine la cantina spitalului, pe terasă. Niciuna dintre noi nu se gândise în ziua aceea, luând masa pe terasa spitalului UCLA, că însănătoşirea Quintanei avea să se termine la banca aceasta.

Aşa ne gândeam la anul acela.

Ca la „însănătoşirea” Quintanei.

Nu aveam idee cât de rară este această însănătoşire.

)

Nu aveam idee că „însănătoşire”, ca şi „adopţie”, rămâne unul dintre acele concepte care par mult mai plauzibile decât sunt în realitate.

Colin sur la banquise.

Scaunul cu rotile.

Consecinţele hemoragiei, operaţia pe creier.

Pe timp de vară şi pe timp de iarnă.

Mă întreb dacă atunci, când situatia se schimbase

atât de mult, îşi amintea de *Scafandrul şi fluturele,* mă întreb ce însemna pentru ea atunci.

Nu voia să vorbească despre situaţia care se schimbase.

Voia să creadă că, dacă nu „zăbovea prea mult cu gândul" asupra acelei situaţii, avea să se trezească într-o dimineaţă si să-si dea seama că totul se rezolvase.

„Ca atunci când moare cineva", îmi spusese la un moment dat, încercând să-şi explice raţionamentul,

„nu e bine să zăboveşti prea mult cu gândul asupra

durerii .

Opriţi ceasornicele toate, telefoanele-nchideţi

Faceţi câinele să tacă, băgaţi-i un os gustos

în dinţi

Amuţiţi pianele şi, în ropot înfundat,

Scoateti sicriul, bocitoarele s-au adunat.

Aeroplane să dea roată gemând,
Mesajul,A- murit"pe ceruri scrijelind,
Legaţi papioane din crep la gâtul porumbeilor,
Mânuşi din bumbac negru pe mâinile
poliţiştilor.

El mi-a fost miazănoapte, miazăzi, răsăritul şi
apusul,
Zilele din săptămână, duminica, repaosul,
Amiaza mea, al nopţii miez, vorbirea şi al meu
cânt
Credeam că dragostea va fi mereu: dar am
greşit.
Stelele nu sunt chemate-acum; stingeţi-
lepe fiecare,
împachetaţi şi luna, dezmembraţi şi soarele,
Vărsaţi oceanul, măturaţi pădurea la
pământ;
Căci tot ce-a fost bun s-a risipit în vânt.

Acesta este poezia „Blues funerar" a lui W. H. Auden, care în zilele şi în săptămânile de după moartea lui John îmi descria perfect mânia – mânia iraţională, furia oarbă. Mai târziu i-am arătat „Bluesul Funerar" şi

Quintanei. I-am spus că mă gândeam să îl citesc la slujba de comemorare pe care o organizam împreună pentru John. M-a implorat să nu o fac. Mi-a spus că nu-i plăcea nimic la poezia aceea. Mi-a spus că poezia „greşea”. A fost vehementă. La momentul respectiv m-am gândit că o tulbura tonul poeziei, ritmul brut, asprimea cu care respingea lumea, senzaţia pe care o dădea, a unei răbufniri pe cale să se producă. Acum îi interpretez altfel vehemenţa. Acum cred că ea vedea „Bluesul funerar” ca pe un mod de a zăbovi cu gândul asupra durerii.

În după-amiaza în care a murit Quintana, la 26 august 2005, soţul ei şi cu mine am plecat din salonul

1 „Blues funerar”, de W. H. Auden (traducere de Bogdan-Alexandru Stănescu).

de terapie intensivă cu vedere spre râu de la New York Corneli şi ne-am plimbat prin Central Park. Frunzele din copaci îşi pierdeau deja din intensitatea culorii, mai erau câteva săptămâni până să cadă, însă parcă erau gata să se desprindă, nu se uscaseră, dar începuseră să se veştejească. Când intrase ea în

spital, la finalul lui mai sau la începutul lui iunie, nopţile albastre de-abia începeau. Le-am observat pentru prima oară la scurtă vreme după ce-a intrat la terapie intensivă, care se întâmpla să fie în pavilionul Greenberg. în holul pavilionului Greenberg erau portretele donatorilor de vază, dintre care cei mai importanţi participaseră la fondarea conglomeratului de asigurări AIG şi apăruseră la ştiri când fusese vorba despre planul de salvare financiară pentru AIG. în primele săptămâni în care am mers în vizită la pavilionul Greenberg am fost surprinsă de cât de cunoscute îmi erau figurile din portrete şi, seara, când coboram de la terapie intensivă, mă opream să le privesc cu atenţie. Apoi ieşeam în albastrul tot mai intens al acelui moment al zilei de la începutul acelei veri.

O vreme, ritualul ăsta a părut să ne poarte noroc.

A fost o perioadă în care doctorii de la terapie intensivă nu erau descurajatori în unanimitate.

A fost o perioadă în care părea posibilă o

îmbunătăţire a situaţiei.

Ba chiar s-a vorbit s-o mute într-o secţie de tera-

pie intermediară, deşi mutarea asta nu s-a transformat niciodată în realitate.

Apoi, într-o seară, când am coborât de la terapie intensivă şi m-am oprit, ca de obicei, în faţa portretelor celor de la AIG, mi-am dat seama: nu avea să fie mutată nicăieri.

Lumina de-afară se schimbase deja.

Lumina de-afară nu mai era albastră.

De când fusese internată în secţia aceea de terapie intensivă trecuse prin cinci intervenţii chirurgicale. în tot acest timp fusese conectată la ventilator şi sedată. Prima incizie tot nu fusese închisă. îl întrebasem pe chirurg cât avea să mai continue aşa. îmi spusese că era la Corneli un chirurg care făcuse optsprezece asemenea intervenţii pe un singur pacient.

„Şi acel pacient a supravieţuit”, îmi spusese el.

în ce stare? îl întrebasem.

„Fiica dumneavoastră nu era într-o stare prea bună nici când a sosit aici”, îmi

răspunsese chirurgul.

Deci aici ajunsesem. Lumina de-afară începea deja să se transforme. Vara se sfârşea şî Quintana era tot sus, în salonul de terapie intensivă cu vedere spre râu, iar chirurgul îmi spunea că nu fusese într-o stare prea bună nici când o internaseră la terapie intensivă.

Cu alte cuvinte, era pe moarte.

Acum ştiam că era pe moarte.

Acum nu mai aveam cum să evit să stiu lucrul

ăsta. Acum nu mai aveam cum să-i cred pe doctori atunci când încercau să mă îmbărbăteze. Acum nu mai aveam cum să mă prefac că spiritul fondatorilor AIG putea face o minune. Avea să moară. Poate că n-avea să moară în seara aceea, poate că n-avea să moară nici a doua zi, dar nu încăpea îndoială că intrasem în linie dreaptă către ziua în care avea să moară.

26 august a fost ziua în care avea să moară.

26 august a fost ziua în care Gerry şi cu mine aveam să plecăm din salonul de terapie

intensivă cu vedere spre râu şi să mergem în Central Park.

Când scriu rândurile astea îmi dau seama că nu sunt consecventă atunci când mă refer la Gerry. Uneori îi spun „Gerry”, alteori îi spun „soţul ei”. Quintanei îi plăcea cum sună. *Soţul ei. Soţul meu.*

Rostea cuvintele acestea la nesfârşit.

>

Când încă mai putea vorbi.

Lucru care, pe măsură ce zilele au continuat să se scurteze şi drumul să se îngusteze, nu se întâmpla zilnic.

După cum vedeţi, facem compresie manuală.

Pentru că pacienta nu mai primea suficient oxigen prin ventilator.

Timp de cel puţin o oră.

într-un pasaj de sub unul dintre podurile din Central Park, cineva cânta în ziua aceea la saxofon.

Nu mai stiu ce cântec era, dar tin minte că era ceva

> 7 >

de inimă albastră şi ţin minte că m-am oprit sub pod, m-am întors cu spatele şi mi-am pironit ochii asupra frunzelor veştejite, neputând să-mi stăpânesc lacrimile.

„Puterea muzicii de proastă calitate”, a spus Gerry, sau poate că doar am gândit-o eu.

Gerry. Soţul ei.

Ziua în care a tăiat tortul de culoarea piersicii, de la Payard.

Ziua în care a purtat pantofii cu tălpile roşii.

Ziua în care tatuajul cu plumeria i se vedea prin voal.

De fapt, nici nu plângeam pentru saxofon.

Plângeam pentru dale, pentru dalele din faianţă Minton ale arcadei de la sud de fântâna Bethesda, pentru farfuriile Sarei Mankiewicz, pentru botezul Quintanei. Plângeam pentru Connie Wald, care-şi plimba câinele prin Boulder City şi peste barajul Hoover. Plângeam pentru Diana, care ţinea paharul cu şampanie şi fuma o ţigară în sufrageria Sarei Mankiewicz. Plângeam pentru Diana, care vorbise cu Blake Watson ca să pot lua acasă fetiţa frumoasă pe care o adusese el pe lume la spitalul St. John din Santa Monica.

Diana, care avea să moară în salonul de terapie intensivă de la spitalul Cedars din Los

Angeles.

Dominique, care avea să moară în salonul de terapie intensivă de la spitalul Cedars din Los Angeles.

Fetita frumoasă, care avea să moară în salonul de terapie intensivă din pavilionul Greenberg de la spitalul New York Corneli.

După cum vedeţi, facem compresie manuală.

Pentru că pacienta nu mai primea suficient oxigen prin ventilator.

De cel puţin o oră.

Când moare cineva, e mai bine să nu zăboveşti cu gândul asupra durerii.

La şase săptămâni după ce a murit, am ţinut o slujbă de comemorare pentru ea la biserica dominicană St. Vincent Ferrer de pe Lexington Avenue. A fost intonat un cânt gregorian. A fost cântată o bucată din *Sonata pentru pian în si bemol,* a lui Schubert. Griffin, vărul ei, a citit câteva paragrafe despre ea scrise de John în *Quintana & Friends:* „Quintana împlineşte unsprezece ani săptămâna asta. Se apropie de adolescenţă cu ceva ce nu pot

descrie decât drept stil, dar adevărul este că a-i privi drumul încă din copilărie a fost ca şi cum l-aş fi urmărit pe Sandy Koufax la aruncare sau pe Bill Russell jucând baschet”. Verişoara ei Kelley a citit o poezie pe care o scrisese în Malibu, când era copilă, despre vânturile Santa Ana:

Grădinile s-au uscat,
Animalele n-au de mâncat,
Fântâna a secat.
Florile au un miros fad,
Carierele oamenilor tot cad,
Creierii în craniu scad.
Oamenii bombăne, frunzele se fărâmă,
Cenuşa focul îl dărâmă.

Susan Traylor, care i-a fost cea mai bună prietenă din clipa în care s-au cunoscut la grădiniţa din Malibu, a citit o scrisoare de la ea. Calvin Trillin a vorbit despre ea. Gerry a citit o poezie de Galway Kinnell care îi plăcea ei, Patti Smith a cântat un cântec de leagăn pe care îl scrisese pentru băiatul ei. Eu am citit câte o poezie de Wallace Stevens şi T. S. Eliot, „Predominare de negru” şi „New

Hampshire”, cu care o adormeam când era bebeluş. „Zi-o pe aia cu păunii”, mă îndemna după ce începuse să vorbească. „Zi-o pe aia cu păunii” sau „Zi-o pe aia cu merii”.

în „Predominare de negru” apăreau nişte păuni, în „New Hampshire” apăreau nişte meri.

Mă gândesc la „Predominare de negru” de fiecare dată când văd păunii de la St. John the Divine.

Am zis-o pe aia cu păunii în ziua aceea, la St. Vincent Ferrer.

Am zis-o pe aia cu merii.

A doua zi, soţul ei, fratele meu si familia lui,

Griffin, tatăl lui şi cu mine am mers la St. John the

Divine si i-am aşezat cenuşa într-un zid de marmură

din capela St. Ansgar, lângă cenuşa mamei mele şi lângă cenuşa lui John.

Numele mamei mele era deja gravat pe peretele de marmură de la St. John the Divine.

EDUENE JERRETT DIDION 30 mai 1910 – 15 mai 2001

Şi numele lui John era deja gravat.

JOHN GREGORY DUNNE 25 mai 1932 – 30 decembrie 2003

Mai fuseseră două spaţii libere, unde numele nu fuseseră încă gravate.

Acum mai era doar unul.

Cam o lună şi ceva după ce am aşezat acolo cenuşa mamei mele, apoi o lună şi ceva după ce am aşezat în zidul de la St. John the Divine cenuşa lui John, am avut acelaşi vis, repetat la nesfârşit. în vis era mereu ora 6 seara, ora la care bat clopotele de vecernie şi se
închid si încuie uşile catedralei.

> >

în vis auzeam clopotele bătând de ora 6.

în vis vedeam cum catedrala era cuprinsă de întuneric, auzeam cum se încuie uşile.

7 j

Vă puteţi imagina cum continua visul.

Când am plecat din catedrală după ce am lăsat cenuşa Quintanei în zidul de

marmură, am evitat să mă gândesc la visul acela.

Mi-am promis că am să-mi menţin elanul.

„Menţinerea elanului” era imperativul care reverbera până în străfundul sufletului.

Adevărul era că nu ştiam ce s-ar fi întâmplat dacă
as fi rămas fără el.
)

Adevărul era că nici măcar nu ştiam ce era.
>

Am presupus, greşit, de altfel, că avea ceva de-a face cu mişcarea, cu călătoriile, cu mersul din hotel în hotel, din aeroport în aeroport.

Asta am încercat să fac.

La o săptămână după ce i-am depus cenuşa în zidul de marmură de la St. John the Divine, am zburat la Boston şi înapoi în New York, după aceea la Dallas şi înapoi în New York, pe urmă la Minneapolis şi înapoi în New York, promovându-mi cartea *Anul gândirii magice.* O săptămână mai târziu, tot în cadrul turneului de promovare şi tot cu

impresia greşită că elanul avea ceva de-a face cu călătoriile, am zburat la Washington şi înapoi, după aceea la San Francisco, Los Angeles, la Denver, la Seattle, la Chicago şi la Toronto, iar în cele din urmă la Palm Springs, unde urma să petrec Ziua Recunoştinţei cu fratele meu şi
cu familia lui. Din diverse puncte de pe acest itinerar, de-a lungul căruia am început să pricep că un du-te-vino neîncetat către şi de la aeroport s-ar putea să fie insuficient, că probabil era necesar şi un alt efort,
am vorbit la telefon cu Scott Rudin si am convenit că
>
eu aveam să scriu, el avea să producă şi David Hare avea să regizeze o piesă pentru Broadway, cu un singur personaj, bazată pe *Anul gândirii magice.*

Noi trei, Scott, David şi cu mine, ne-am întâlnit pentru prima oară ca să pregătim acest proiect la o lună după Crăciun.

Cu o săptămână înainte de Paşte, într-un teatru micuţ de pe West Forty-second Street, am urmărit prima lectură a piesei.

A avut premiera un an mai târziu, cu

Vanessa Redgrave în unicul rol, la Teatrul Booth de pe West Forty-fifth Street.

Ca modalitate de a-mi menţine elanul, asta s-a dovedit mai bună decât majoritatea celorlalte: ţin minte câtă plăcere mi-a făcut tot acel proces. Mi-au plăcut după-amiezile liniştite petrecute în culise, cu directorii de scenă şi cu electricienii, mi-a plăcut cum se întâlneau plasatorii la parter, pentru ultimele pregătiri şi instrucţiuni, cu jumătate de oră înainte de începerea spectacolului. îmi plăcea şi prezenţa paznicilor de afară, îmi plăcea greutatea uşii de la intrarea actorilor, când mă împingeam în ea cu toată puterea, luptându-mă cu vântul de afară, de pe Shubert Alley, îmi plăceau culoarele secrete din jurul scenei. îmi plăcea că Amanda, care se ocupa noaptea de intrarea actorilor, avea mereu pe birou o cutie din metal în care erau fursecuri făcute chiar de ea. îmi plăcea că Lauri, care administra teatrul Booth în numele Organizaţiei Shubert[1] şi se pregătea să-şi susţină dizertaţia despre literatura medievală,

1 Fondată de cei trei fraţi Shubert – Sam S., Lee şi Jacob – în anul 1900, The Shubert Organization este una dintre cele mai importante organizaţii teatrale din Manhattan, deţinând de-a lungul timpului un număr impresionant de teatre, îndeosebi pe Broadway.

a devenit o autoritate la care apelam pentru cele câteva replici din piesă în care apărea Gawain . îmi plăceau puiul prăjit, pâinea cu mălai, salata de cartofi şi fasolea verde pe care le comandam de la Piece o'Chicken, un restaurant micuţ din apropiere de Ninth Avenue. îmi plăcea supa cu găluşte *matzo* pe care o comandam de la micul restaurant al hotelului Edison. îmi plăcea locul pe care-l aranjasem în culise, măsuţa improvizată cu faţa de masă în carouri, cu lumânarea electrică şi cu meniul pe care scria „Café Didion".

îmi plăcea să urmăresc reprezentaţiile dintr-o mică lojă aflată deasupra reflectoarelor.

îmi plăcea să fiu acolo, sus, singură cu reflectoarele şi cu piesa.

îmi plăcea totul, dar mai presus de orice îmi plăcea faptul că, deşi piesa se concentra numai asupra Quintanei, aveam, în cinci seri şi două după-amiezi pe săptămână, aceste 90 de minute, căci asta era durata piesei, în timpul cărora ea nu trebuia să fie moartă, în timpul cărora întrebarea încă nu avea

răspuns, în timpul cărora încă nu era jucat deznodământul, în timpul cărora nu era obligatoriu ca ultima scenă să fie jucată în salonul de terapie intensivă cu vedere spre East River.

în timpul cărora nu era obligatoriu ca la ora 6 să bată clopotele şi să se încuie uşile.

în timpul cărora ultimul dialog auzit nu era obligatoriu să fie despre ventilator.

Ca atunci când moare cineva, e mai bine să nu zăboveşti cu gândul asupra durerii.

în seara de la sfârşitul lui august în care s-a jucat pentru ultima oară piesa, Vanessa a luat trandafirii galbeni pe care îi avea pentru chemarea la rampă şi i-a depus pe scenă, sub fotografia cu John şi Quintana pe terasa din Malibu – fundalul gândit de Bob Crowley pentru finalul piesei.

Teatrul s-a golit.

Am constatat cu satisfacţie cât de încet s-a golit, ca şi cum publicul îmi împărtăşea dorinţa de a nu-i lăsa pe John şi pe Quintana singuri.

Am mers în culise şi am băut şampanie.

înainte de a pleca în seara aceea, cineva

mi-a arătat trandafirii galbeni aşezaţi de Vanessa pe scenă şi m-a întrebat dacă vreau să-i iau acasă.

Nu voiam să iau acasă trandafirii galbeni.

Nu voiam să fie atinşi trandafirii galbeni.

Voiam ca trandafirii galbeni să rămână chiar acolo unde îi lăsase Vanessa, cu John şi cu Quintana, pe scena teatrului Booth, să stea acolo, pe scenă, toată noaptea, scăldaţi în lumina de veghe, încă pe scenă până la inevitabilul moment în care, la 8 dimineaţa, totul avea să fie mutat. *„Reprezentaţia 144 + 23 Avanpremiere + 1 pentru Actors Fund*" scria directorul de scenă în notiţele sale despre seara aceea. „O seară magică. Un ultim spectacol extraordinar. înainte de spectacol, chemare la rampă din partea regizorului. Trandafiri la chemarea la rampă. Am ciocnit un pahar cu şampanie. Au participat Griffin Dunne şi fiica lui, Hannah, si Marian Seldes. La Café Didion s-a servit pentru ultima oară pui de la Piece o'Chicken." în seara aceea, când s-a jucat pentru ultima oară piesa, îmi era deja clar că reuşisem să-mi menţin elanul, dar era clar si cu ce pret îl menţinusem. Preţul

acesta fusese întot-
» r > > >
deauna previzibil, însă abia în seara aceea am început să-l formulez în cuvinte. O expresie care mi-a venit în gând în seara aceea a fost „forţează-te să poţi”. O alta a fost „peste puterile mele”.

„Am căzut victimă intoxicării cu apă sau unui nivel prea scăzut de sodiu, care se manifestă prin halucinaţii, pierderi de memorie şi lipsă de coordonare corporală; un adevărat corn al abundenţei cu psihoze. Auzeam voci, vedeam patru imagini diferite la televizor în acelaşi timp, citeam o carte în care fiecare cuvânt umplea pagina. Îi întrebam pe oameni la telefon cu cine credeau că stau de vorbă, căci eu cu siguranţă nu ştiam. & cădeam tot timpul. Şi, în afară de această experienţă fantasmagorică, am suferit şi un atac cerebral.” Asta scria autoarea de teatru Ntozake Shange, în *În the Fullness of Time: 32 Women on Life After 50,* despre bolile care au lovit-o din senin după ce a împlinit cincizeci de ani. „Atacul a pus capăt nanosecundelor de imagini & a lăsat în urmă un trup cu

vederea slăbită, sleit de putere, cu picioarele imobile, cu limba împleticită şi care nu mai ştia să citească.”

A învătat să-si aducă aminte să citească.

> >

A învătat să-si aducă aminte să scrie.

A învăţat să-şi aducă aminte să meargă, să vorbească.

S-a transformat într-o persoană aşa cum visa şi Quintana să ajungă, o persoană care, *nezăbovind cu gândul asupra durerii*, se trezeşte într-o dimineaţă şi descoperă că situaţia ei revizuită a fost corectată. „N-am murit, am îmbătrânit”, ne spune din perspectiva asta a ei mult îmbunătăţită. „Dar tot mai pot memora o strofa sau două. Ceea ce am memorat este chipul copilei mele, în momente diferite din viaţa ei.”

Problemele de sănătate, care sunt o altă modalitate de descriere a preţului pentru menţinerea elanului, ne copleşesc tocmai când ne aşteptăm mai puţin. Pot să vă spun exact când m-au copleşit pe mine: era o dimineaţă de joi, pe 2 august 2007, când m-am trezit cu ceea ce părea a fi o durere de ureche şi o pată roşie pe faţă, pe care am

confundat-o cu o infecţie provocată de un stafilococ.

Ţin minte că m-am gândit că era un neajuns care o să-mi mănânce timpul, aveam să pierd o dimineaţă întreagă şi nu-mi permiteam să irosesc atâta vreme.

Pentru că aveam ceva ce am confundat cu o durere de ureche, a trebuit să merg în dimineaţa aceea la un orelist.

Pentru că aveam ceea ce am confundat cu o infecţie provocată de un stafilococ, a trebuit să merg în dimineaţa aceea la un dermatolog.

Nu se făcuse nici ora prânzului când am aflat diagnosticul: nu era o durere de ureche, nici o infecţie banală, ci o infecţie cu virusul varicelo-zosterian, zona zoster, o inflamare a sistemului nervos, care apare la adulţi si se crede că este declanşată sau accentuată de stres, provocată de virusul vinovat şi pentru varicela din copilărie.

„Zona zoster” suna neînsemnat, chiar uşor comic, ca o problemă de care s-ar văita o mătuşă în vârstă ori un vecin bătrân; o poveste amuzantă de istorisit mâine.

Mâine. Când am să fiu în regulă. Refăcută.

Sănătoasă.

Povestind istoria asta hilară.

Pun pariu că nu ghiceşti ce aveam, până la urmă. „Zona zoster”, dacă poţi să-ţi imaginezi aşa ceva.

Deci n-am de ce să-mi fac griji, ţin minte că i-am spus doctorului care mi-a pus diagnosticul.

Zoster poate să fie un virus destul de afurisit, mi-a răspuns doctorul, rezervat.

încă hotărâtă să-mi menţin elanul si nedându-mi

seama în ce măsură ajunsesem la doctor tocmai din cauza faptului că mă chinuisem să-mi menţin elanul, nici nu am întrebat în ce sens putea fi afurisit virusul.

în schimb, m-am dus acasă, am întins nişte fond de ten peste ceea ce se decretase că nu era o infecţie cu stafilococ, am luat una dintre pastilele antivirale primite de la doctor şi am pornit către West Forty-fîfth Street. Am pornit spre West Forty-fîfth Street nu pentru că m-aş fi simţit mai bine (de fapt, mă simţeam chiar mai rău), ci pentru că planul meu pe ziua aceea fusese să merg la teatru,

pentru că să merg la teatru era
modul în care îmi menţineam în ziua aceea elanul: să
»
ajung la Teatrul Booth la timp pentru repetiţia dublurilor, de la ora 15:30, să traversez West Forty-fifth în timpul pauzei şi să iau pui prăjit şi fasole, pe care să le mâncăm în culise, să stau la reprezentaţie, iar apoi să merg la un pahar cu Vanessa şi cu cine se mai aciua prin preajmă. „Directă, fermecătoare, echilibrată”, aşa era descrisă reprezentaţia din seara aceea în notiţele directorului de scenă. „Doamna Redgrave a avut emoţii înainte de spectacol. O tulburare vizibilă. Public în extaz. A sunat un telefon în momentul culminant. A participat: Joan Didion (Piece o’Chicken la Café, spectacol, apoi cocteiluri pentru doamne). Zi foarte caldă, umedă; temp. pe scenă: confortabilă. „

Nu-mi aduc aminte ca doamna Redgrave să fi avut emoţii înainte de spectacol.

Nu-mi aduc aminte de cocteilurile băute cu doamnele. înţeleg că au fost nişte daiquiri, pregătite în
culise de costumiera Vanessei, si că am băut

si eu unul.

[7] > >

Tin minte doar că ziua aceea fierbinte si umedă,

> » [7]

cu o temperatură confortabilă pe scenă, a fost urmată, pentru mine, de o săptămână cu febră de 39,5, trei săptămâni de dureri înfiorătoare ale nervilor de pe partea stângă a capului şi a feţei (inclusiv, cât se poate de supărător, acei nervi care declanşează durerile de cap, de urechi şi de dinţi), iar după aceea, de o afecţiune căreia neurologul i-a spus „ataxie postviralã”, dar pe care eu nu o pot descrie decât drept „nu ştiam unde începe şi unde se termină corpul meu”.

Nu pot decât să bănuiesc că asta voia Ntozake Shange să spună prin „lipsă de coordonare corporală”.

Nu mai aveam niciun fel de echilibru.

Scăpăm orice obiect încercam să iau în mână.

Nu reuşeam să-mi leg şireturile, nu puteam să-mi închei nasturii de la bluză sau să-mi prind părul, cele mai simple gesturi de a prinde şi a desface ceva mă depăşeau cu totul.

Nu reuşeam să prind o minge în mână.

Pomenesc mingea doar pentru că (nu mi se prea întâmplă în mod normal să trebuiască să prind mingi de-a lungul zilei) singura descriere corectă a simptome- lor pe care am citit-o sau am auzit-o când am început să mă confrunt cu această experienţă a fost cea făcută de James Blake, jucătorul profesionist de tenis care, după un sezon deosebit de stresant – îşi fracturase o vertebră din zona gâtului înainte de French Open şi, până îşi revenise el, tatăl lui era pe moarte –, s-a trezit într-o dimineaţă, când avea doar douăzeci si ceva de

> [7] >

ani, cu simptome similare. „Mi-am dat seama imediat câte lucruri erau în neregulă”, a scris el mai târziu în *Breaking Back: How I Lost Everything and Won Back My Life,* despre prima sa încercare de a se întoarce la viaţa pe care o avusese înainte. „Nu numai că-mi fusese dat peste cap echilibrul, dar şi vederea îmi juca feste – nu reuşeam să urmăresc mingea când trecea de la racheta lui Brian sau de la racheta lui Evan spre racheta mea. Îi vedeam că lovesc mingea, o pierdeam, parcă, din vedere, şi apoi o zăream brusc când era deja mult mai aproape de mine. Asta era cu atât mai tulburător cu cât ştiam că Brian şi Evan nu loveau nici pe departe la fel de tare ca jucătorii profesionişti.”

încearcă apoi să lovească totuşi mingea şi îşi dă seama că şi coordonarea îi dispăruse, luând-o pe urmele vederii.

încearcă un voleu, doar ca să lovească nişte mingi, şi constată acum că îl lovesc mingile pe el.

îl întreabă pe specialistul recomandat de la Yale— New Haven cam cât ar putea dura simptomele.

„Cel puţin trei luni”, îi răspunde. „Dar pot dura şi patru ani.”

Nu asta îşi doreşte să audă un tenismen profesionist, asa cum nici eu nu-mi doresc să aud asta.

Chiar si asa.

îmi păstrez speranţa (un soi de sinonim pentru elan) că simptomele mele, care au continuat să reapară, în versiuni doar puţin atenuate, şi au durat până acum mai curând patru ani decât trei luni, se vor estompa, se vor reduce, vor lua sfârsit.

Fac tot ce pot ca să grăbesc acest sfârşit, ascult cuminte recomandările.

Merg regulat la fizioterapie, la clinica de la intersecţia dintre Sixtieth si Madison.

Am mereu în congelator îngheţată de vanilie de la Maison du Chocolat.

Colecţionez veşti încurajatoare, chiar mă concentrez asupra lor.

Spre exemplu: James Blake a reînceput să joace tenis profesionist. Mă concentrez pe lucrul ăsta.

între timp, asemenea lui Ntozake Shange, memorez chipul copilei mele.

Mă trezesc că studiez în *The New York Review ofBooks* o fotografie de la agenţia Magnum, care o înfăţişează pe Sophia Loren la o prezentare de modă Christian Dior la Paris, în 1968. În fotografia asta, Sophia Loren stă pe un scaun aurit, poartă un turban din mătase şi fumează o ţigară, dureros de elegantă, distinsă ca întotdeauna, în timp ce priveşte „mireasa”, care încheie întotdeauna prezentarea. îmi trece prin cap gândul că probabil fotografia asta a fost făcută la puţină vreme după ce Sophia Loren fusese ea însăşi mireasă, de fapt, de două ori mireasă, căsătorindu-se în Franţa cu Carlo Ponţi pentru a doua oară, după anularea căsătoriei lor din Mexic, pentru care el fusese acuzat de

bigamie şi fusese ameninţat cu excomunicarea în Italia.

„Un scandal” la vremea respectivă.

A devenit mai greu să-ţi aduci aminte cât de dese erau „scandalurile” pe vremuri.

Elizabeth Taylor şi Richard Burton, scandal.

Ingrid Bergman şi Roberto Rossellini, scandal.

Sophia Loren şi Carlo Ponţi, scandal.

Studiez în continuare fotografia.

îmi imaginez subiectul acestui scandal plecând de la prezentarea Dior şi mergând să ia prânzul în grădina de la Piaza Athénée.

Mi-o imaginez stând cu Carlo Ponţi în curte,
mâncând un ecler cu furculiţa, mlăditele care încon-

joară curtea mişcându-se uşor în vânt, iederă, *lierre*, lumina soarelui sclipind trandafirie prin umbrarele din pânză roşie de deasupra ferestrelor. îmi imaginez cântecul păsărilor care se adună în *lierre,* ciripitul, o prezenţă constantă, mai intens uneori – când, să zicem, se deschide un oblon metalic sau când, să

zicem, se ridică Sophia Loren de la masă şi străbate curtea.

îmi imaginez cum pleacă de la Piaza Athénée, fotografii declanşând întruna bliţurile în jurul ei, în timp ce ea se urcă în maşina care o aşteaptă pe Avenue Montaigne.

Ţigara, turbanul din mătase.

Mă izbeşte faptul că în fotografia aceasta Sophia Loren aduce puţin cu femeile din fotografiile făcute de Nick la botezul Quintanei.

Botezul Quintanei a fost în 1966, prezentarea de modă de la Dior a fost doi ani mai târziu, în 1968: în viaţa politică şi culturală a Statelor Unite, anii 1966 şi 1968 făceau parte din două universuri diferite, dar pentru femeile care se prezentau într-un anume fel era vorba despre o singură perioadă. Era o înfăţişare anume, un aer. Era o perioadă. Ce s-a ales de înfăţişarea aceea, de aerul acela, de vremea aceea, de perioada aceea? Ce s-a ales de femeile care fumau ţigări, îmbrăcate în costume Chanel, cu brăţări David Webb, ce s-a ales de Diana,

care ţinea paharul cu şampanie şi una dintre farfuriile Minton ale Sarei Mankiewicz? Ce s-a ales de farfuriile Minton ale Sarei Mankiewicz? Ce s-a ales de terenul de tenis cu zgură din spatele casei de pe Franklin Avenue din Hollywood, terenul unde am văzut-o pe Quintana smulgând buruieni, stând pe genunchii ei grăsuni? De unde îi venise Quintanei ideea că smulgerea buruienilor de pe un teren pe care nu juca nimeni niciodată – până şi fîleul era căzut, găurit de ani întregi de neglijenţă, adunând buruieni şi praf ridicat din zgură – era ceva ce trebuia făcut, sarcina ei, datoria ei? Smulsul buruienilor de pe terenul de tenis părăsit de lângă casa de pe Franklin Avenue era cumva asemenea mobilării unei camere de proiecţie în casa păpuşilor din Malibu? Era smulsul buruienilor asemenea scrierii unui roman? Era încă o modalitate de a-si asuma un rol de adult? De ce simţea ne- >>
voia atât de acută să-si asume un rol de adult? Ce s-a ales de genunchii ăia grăsuni, ce s-a ales de lepuraşul lepu?

întâmplarea face să ştiu ce s-a întâmplat cu lepuraşul lepu.

Pe Iepuraşul Iepu l-a uitat în camera de la hotelul Royal Hawaiian din Honolulu.

Am aflat asta undeva deasupra Pacificului, când Quintana şedea lângă mine în cabina întunecată a zborului Pan Am de seară cu care ne întorceam în Los Angeles.

Pe vremea aia încă mai exista Pan Am.

Pe vremea aia încă mai exista TWA.

Pe vremea aia încă mai exista Pan Am, încă mai
exista TWA, Bendel încă mai era pe West Fifty-seventh
Street şi încă mai avea rochii Holly Harp din şifon, cu
tivuri crete si mărimile zero si doi.

)) >

Stând lângă mine în avion, pe drumul de întoarcere acasă, copila mea a deplâns soarta crudă a Iepuraşului Iepu: Iepuraşul Iepu fusese pierdut, Iepuraşul Iepu fusese lăsat în urmă, Iepuraşul Iepu fusese abandonat. însă până când am aterizat pe aeroportul LAX reuşise deja să transforme soarta crudă a Iepuraşului Iepu în norocul Iepuraşului Iepu: stătea la hotelul Royal Hawaiian, într-o cameră frumoasă şi putea să-şi comande

micul dejun la pat. Unde a dispărut dimineaţa. Nisipul alb, piscina. Mersul pe jos până la recif. Săritul în apă de pe plută. Nu încăpea nicio îndoială, Iepuraşul Iepu avea să-şi petreacă o grămadă de timp înotând.

Săritul în apă de pe plută, mersul pe jos până la recif.

Imaginează-ţi un copil de cinci ani mergând pe jos până la recif.

Ca atunci când moare cineva, e mai bine să nu zăboveşti prea mult cu gândul asupra durerii.

Cum aş putea să nu mai vreau şi acum să am copila aceea lângă mine?

Mă simt aproape obligată să caut o fotografie recentă cu Sophia Loren, doar ca să identific măcar o supravieţuitoare a acelei perioade.

îi tastez numele în Google Images.

Găsesc fotografia pe care o caut: Sophia Loren ajunge la un eveniment monden, genul acela de apariţie pe covorul roşu în care oamenii de la PR stau pe aproape, anunţând fotografii când se apropie vedeta. în timp ce mă uit la descrierea fotografiei, observ în treacăt că Sophia Loren s-a născut în 1934,

chiar anul în care m-am născut şi eu. Sunt vrăjită: şi Sophia Loren are şaptezeci şi cinci de ani. Sophia Loren are şaptezeci şi cinci de ani şi nimeni de pe covorul acela roşu, din câte îmi dau eu seama, nu-i sugerează că nu s-a obişnuit cu gândul că îmbătrâneşte, că nu face schimbările necesare în viata ei. Revelaţia asta cu totul nesemnificativă îmi insuflă o speranţă renăscută, sentimentul că totul e din nou posibil.

Sentimentul acesta că totul e posibil – când îl pierdem, îl pierdem brusc.

Într-o zi suntem preocupaţi să ne îmbrăcăm bine, să fim la curent cu noutăţile, să ţinem pasul, să facem faţă, de ceea ce s-ar putea numi *să rămânem în viaţă*| în ziua următoare, nu mai avem aceleaşi preocupări. Într-o zi dăm cu aviditate paginile cine ştie cărei reviste sosite în cutia poştală – poate că e *Vogue,* poate că e *Foreign Ajfairs,* indiferent ce este, suntem teribil de interesaţi, de încântaţi că avem acest manual care ne învaţă *să ţinem pasul, să rămânem în viaţă* –, dar în ziua următoare trecem prin centru, pe

Madison, pe lângă Barneys şi pe lângă Armâni, sau pe Park, pe lângă Consiliul pentru Afaceri Externe, şi nici măcar nu ridicăm privirea spre ferestrele acelea. Într-o zi ne uităm la fotografia cu Sophia Loren la prezentarea de modă Dior de la Paris, din 1968, şi ne gândim, da, aş putea fi eu, aş putea purta rochia asta, am fost şi eu la Paris în anul acela; o clipă mai târziu suntem prin vreun cabinet medical şi ni se spune ce s-a stricat deja în trupul nostru, de ce nu vom mai purta niciodată sandalele roşii din piele întoarsă, cu toc de zece centimetri, de ce nu vom mai purta niciodată cerceii mari, rotunzi, din aur, mărgelele pictate, de ce nu vom mai putea purta rochia pe care o poartă Sophia Loren. Acum iese la suprafaţă tot răul făcut de soare pe când porneam înot de pe plută la douăzeci şi ceva de ani, contrar tuturor sfaturilor primite (am fost
avertizaţi să nu ne ardem, am fost avertizaţi ce avea

să se întâmple, am fost avertizaţi să ne dăm cu creme cu factor de protecţie solară, dar am ignorat toate aceste avertizări): melanom,

celule scuamoase, lungi ore petrecute privind cum dermatologul scobeşte carcinoamele care poartă nume pe care nici nu vrem să le auzim.

Lungi ore petrecute acum primind porţia intra- venoasă de medicamente care promit să înlocuiască puterea oaselor, pierdută când am îmbătrânit.

Lungi ore petrecute acum primind întăritoarele intravenoase şi întrebându-ne de ce vitamina D, pe care credeam c-o acumulăm nefolosind cremele cu factor de protecţie solară, nu a reuşit să-şi îndeplinească potenţialul de întărire a oaselor.

Lungi ore petrecute acum aşteptând ecografiile, aşteptând EEG-urile, stând în săli reci de aşteptare şi răsfoind *The Wall Street Journal, AARP The Magazine, Neurology Today* şi revistele facultăţilor de medicină de la Columbia si de la Corneli.

Stând în săli reci de aşteptare şi prezentând iarăşi cârdul de asigurare medicală, explicând iarăşi de ce, indiferent de preferinţa asigurătorului, asigurarea medicală

de la Writers’ Guild trebuie să fie folosită prima, iar Medicare, a doua, nu invers, în ciuda vârstei mele – vârsta mea este acum primul lucru pomenit în toate sălile de aşteptare.

Stând în săli reci de aşteptare şi completând din nou chestionarele de la New York—Presbyterian.

Stând în săli reci de aşteptare şi trecând iarăşi în revistă medicamentele, simptomele, descrierile şi datele spitalizărilor anterioare: inventează nişte date, ghiceşte, zi la plesneală şi ţine-te cu dinţii de ele, nu ştiu de ce, dar „1982” îmi vine de fiecare dată în minte, *Ei bine, în regulă, „1982” să-i rămână numele, trec 1982şi gata,* la întrebarea asta e imposibil de dat răspunsul corect.

Stând în săli reci de aşteptare şi încercând să mă gândesc la numele şi la numărul de telefon ale persoanei care aş vrea să fie contactată în caz de urgenţă.

Petrec acum zile întregi gândindu-mă la întrebarea asta, la întrebarea asta iară răspuns: *cine vreau să fie anunţat în caz de urgentai*

1 Writers’ Guild of America – organizaţie de tip sindical care reprezintă interesele scenariştilor de televiziune si film.

> >

O întorc pe toate părţile. Nici nu vreau să mă gândesc la „în caz de urgenţă”.

Sunt în continuare de părere că urgenţele sunt nişte lucruri care li se întâmplă altora.

Spun că sunt în continuare de părerea asta, cu
toate că stiu că nu mai e asa.

> >

Adică, gândiţi-vă un pic: cum rămâne cu scaunul pliant din sala de repetiţii de pe West Forty-second Street? De ce anume mă temeam atunci? Ce mă înspăimânta în sala aceea de repetiţii, dacă nu „o urgenţă”? Sau când m-am întors acasă după o cină pe Third Avenue şi m-am trezit pe jos, în dormitor, într-o baltă de sânge? Că m-am trezit pe jos, într-o baltă de sânge, nu intră în categoria „urgenţe”?

în regulă. Să zicem. Acest „în caz de urgenţă” s-ar putea întâmpla.

Pe cine să anunţe. Mă concentrez si mai tare.

> »

Tot nu-mi vine niciun nume în minte.

Aş putea trece numele fratelui meu, dar fratele

meu locuieşte la 5 000 de kilometri distantă de ceea ce > >
ar putea fi definit în New York drept urgenţă. Aş putea da numele lui Griffin, dar Griffîn lucrează. Griffin este la filmări. Griffin se află în sala de mese a vreunui Hilton Inn – cam mulţi oameni la masă, cam mult zgomot – şi Griffin nu răspunde la telefon. Aş putea da numele vreunui prieten apropiat din New York care îmi vine primul în minte, dar prietenul apropiat din New York al cărui nume îmi vine primul în minte nici măcar nu este, dacă mă gândesc bine, în New York, nu e în oraş, nu e nici în ţară, e plecat, în cel mai bun caz nu e de găsit, în cel mai rău caz nu e dispus să vină.

în timp ce cântăresc cuvintele „nu e dispus să vină”, intră în scenă forţa asta cognitivă a mea mult încetinită.

îmi apare în minte expresia familiară „înştiinţarea necesară”.

Expresia asta, „înştiinţarea necesară”, a fost tot timpul problema.

O singură persoană trebuie înştiinţată.

Ea este, bineînţeles, acea persoană care trebuie înştiinţată.

> i

Lasă-mă doar să intru în pământ.

Lasă-mă doar să intru în pământ şi să dorm.

îmi imaginez că îi spun.

Pot să-mi imaginez că-i spun, fiindcă încă o văd.

Bună, mămicilor.

Aşa cum încă o văd smulgând buruienile de pe terenul cu zgură de pe Franklin Avenue.

Aşa cum încă o văd stând pe parchet şi fredonând odată cu magnetofonul.

Vrei să dansezi? Vreau să dansez.

Aşa cum încă văd iasomia din coada ei împletită, aşa cum încă îi văd prin voal tatuajul cu plumeria. Aşa cum încă îi văd tălpile roşii ale pantofilor, când îngenunchează în faţa altarului. Aşa cum încă o văd, în cabina întunecată a zborului Pan Am de seară de la Honolulu la LAX, ticluind neprevăzuta întorsătură fericită a evenimentelor din viaţa lepuraşului lepu.

Ştiu că nu mai pot ajunge la ea.

Ştiu că, dacă aş încerca s-o ating – dacă i-aş lua mâna, ca şi cum ar sta din nou lângă mine în cabina întunecată a zborului Pan Am de seară de la Honolulu la LAX, dacă aş încerca s-o adorm mângâind-o, cu căpşorul

sprijinit pe umărul meu, dacă aş încerca să-i cânt melodia despre Tati, care s-a dus să caute o blăniţă de iepure ca să-şi învelească Iepuraşa –, ea s-ar risipi sub atingerea mea.

Ar dispărea.

Ar trece în nimicnicie: versul acela din Keats care o înspăimânta.

S-ar risipi aşa cum se risipesc nopţile albastre, s-ar stinge aşa cum se stinge strălucirea.

S-ar stinge înapoi în albastru.

Eu, cu mâna mea, i-am pus cenuşa în zid.

Eu, cu ochii mei, am văzut uşile catedralei încuiate la ora 6.

Stiu ce trăiesc acum.

>

Ştiu ce e fragilitatea aceasta, ştiu ce este teama aceasta.

Teama nu o simt pentru ceea ce am pierdut.

Ce am pierdut este deja în zidul acela.

Ce am pierdut este deja în spatele uşilor încuiate. Teama o simt pentru ceea ce mai am de pierdut. Poate că nu vedeţi ce-aş mai avea de pierdut.

Dar nu este zi din viata ei în care eu să n-o

văd.

La preţul de vânzare al cărţii se adaugă 2%, reprezentând contravaloarea timbrului literar.

1 Grevă declanşată în 1965 în regiunea Delano din California de muncitorii filipinezi din agricultură, ca formă de protest faţă de condiţiile improprii de muncă.

Greva a durat cinci ani, a atras si

alte mişcări sindicale si i-a determinat în cele din ? > > > urmă pe viticultori să încheie primele contracte colective.

2 Fan al trupei The Grateful Dead.

2 Gawain, erou al literaturii medievale, era nepotul regelui Arthur şi Cavaler al Mesei

Rotunde.